

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Regionální a politická geografie

Bc. Aneta Mlčochová

**VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ:
PŘÍPADOVÁ STUDIE STAROMĚSTSKÉHO NÁMĚSTÍ V
PRAZE**

PUBLIC SPACE: CASE STUDY OLD TOWN SQUARE IN PRAGUE

Diplomová práce

Praha 2016

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 30. 6. 2016

.....
Aneta Mlčochová

ABSTRAKT

Diplomová práce má za cíl zjistit, jak místní občané i odborná veřejnost vnímá současné postavení Staroměstského náměstí v Praze. V současnosti se velmi často obrací pozornost na možnou dostavbu Staroměstské radnice a celkového fyzického uspořádání tohoto prostranství. Práce bude vycházet jak ze studia historických tak i současných podkladů, nejprve se zaměří na zjištění současného stavu a využití náměstí, následně bude diskutovat dostavbu Staroměstské radnice i komplexně prostranství jako takového. Na základě rozhovorů s rezidenty pak bude hodnoceno, jak jsou místní občané spokojeni s využitím tohoto prostranství, k čemu jim náměstí slouží a jaký mají názor na dostavbu Staroměstské radnice a dalších objektů na náměstí.

Klíčová slova: veřejná prostranství, náměstí, Staroměstské náměstí, Praha, Staroměstská radnice, diskurz, diskurzní analýza

ABSTRACT

The purpose of this diploma thesis is to examine how local citizens and the expert community perceive the current status of the Old Town Square in Prague. At present, the attention is very often turned to the possible completion of the Old Town Hall and the overall physical arrangement of the area. Thesis will be based both on the study of historical and present documents. Initially, the focus will be on determining the current situation and use of the square, later on we will discuss the completion of the Old Town Hall and comprehensively the use of area as such. Based on interviews with residents I will evaluate the satisfaction of local citizens with the current purpose of this place, what is their use of the square and what local people think about the completion of the Old Town Hall and other objects situated on the square.

Keywords: public spaces, square, Old Town Square, Prague, Old Town Hall, discourse, discourse analysis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi pomáhali při zpracování diplomové práce. Jmenovitě patří vřelé poděkování především vedoucí mé diplomové práce RNDr. Daně Fialové, Ph.D. za její odborné vedení, ochotu a cenné rady, které mi věnovala po celý čas. Velké poděkování bych chtěla vyjádřit i rodině a mým nejbližším za jejich podporu po dobu mého studia. Mé díky patří všem respondentům, kteří byli ochotni odpovídat na mé otázky a za vyjádření odborníkům z řad samosprávných orgánů. Zvláštní poděkování náleží Petru Kovářovi.

OBSAH

SEZNAM OBRÁZKŮ	7
SEZNAM TABULEK.....	7
SEZNAM GRAFŮ	8
PŘEHLED ZKRATEK:	8
1 ÚVOD	9
1.1 CÍLE PRÁCE	10
1.2 STRUKTURA PRÁCE.....	13
2 TEORETICKÉ ZARÁMOVÁNÍ	14
2.1 HUMANISTICKÁ GEOGRAFIE; PROSTOR A KONCEPT MÍSTA V GEOGRAFICKÉM POJETÍ.....	14
2.2 LEFEBVRE A KONCEPT PRÁVO NA MĚSTO.....	17
2.3 POJEM VEŘEJNÝ PROSTOR A VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ	19
2.4 VEŘEJNÉ PROSTRANSTVÍ JAKO VÝZKUMNÉ TÉMA V LITERATUŘE	21
2.5 DĚLENÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ	22
2.5.1 <i>Náměstí jako veřejné prostranství – jeho význam a typy</i>	25
2.6 CHARAKTERISTIKA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ	27
2.6.1 <i>Aktivita na veřejných prostranstvích</i>	27
2.6.2 <i>Problémy veřejných prostranství</i>	29
2.6.3 <i>Úspěšnost veřejných prostranství jako ukazatel kvality života</i>	31
3 METODIKA	35
3.1 SOCIÁLNÍ KONSTRUKTIVISMUS	35
3.2 DISKURZ A DISKURZIVNÍ ANALÝZA	36
3.3 VÝZKUMNÉ METODY	38
3.3.1 <i>Metoda analýzy diskurzu</i>	40
3.3.2 <i>Strukturované pozorování</i>	41
3.3.3 <i>Polostrukturované rozhovory</i>	45
4 HISTORICKÝ VÝVOJ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ	49
4.1 HISTORIE STARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO	51
5 SOUČASNÉ PROMĚNY VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ V CENTRU PRAHY.....	54
6 PŘÍPADOVÁ STUDIE STAROMĚSTSKÉHO NÁMĚSTÍ	60
6.1 HISTORICKÝ VÝVOJ	60

6.2	URBANISTICKÝ VÝVOJ	62
6.3	ANALÝZA DISKURZU SOUČASNÉ PODOBY STAROMĚSTSKÉHO NÁMĚSTÍ.....	64
6.3.1	<i>Staroměstská radnice a její dostavba</i>	64
6.3.2	<i>Významné dominantní stavby na náměstí</i>	71
6.3.3	<i>Diskurzní analýza k prostranství náměstí</i>	76
6.3.4	<i>Výsledky analýzy diskurzu</i>	81
6.4	POZOROVÁNÍ DENNÍHO RYTMU A JAK JE NÁMĚSTÍ VYUŽÍVÁNO	83
6.4.1	<i>Výsledky pozorování</i>	91
6.5	VNÍMÁNÍ STAROMĚSTSKÉHO NÁMĚSTÍ MÍSTNÍMI OBČANY	93
6.5.1	<i>Asociace spojené s náměstím a kdo ho tedy navštěvuje?</i>	93
6.5.2	<i>Aktivity, akce a služby na náměstí</i>	96
6.5.3	<i>Fyzický vzhled náměstí z pohledu občanů</i>	103
6.5.3.1	<i>Dostavba Staroměstské radnice a objektů na náměstí</i>	105
6.5.4	<i>Genius loci a pocit bezpečí</i>	109
6.6	REAKCE SAMOSPRÁVY NA ZJIŠTĚNÉ VÝSLEDKY	112
7	ZÁVĚR	116
	SEZNAM LITERATURY	120
	SEZNAM ZDROJŮ K ANALÝZE VEŘEJNÉHO DISKURZU	129
	PŘÍLOHY	132

Seznam obrázků

Obr. 1: Vztah mezi kvalitou prostředí a venkovní aktivitou	29
Obr. 2: Diagram místa – co dělá místo atraktivním?	33
Obr. 3: Rozmístění pozorovacích stanovišť na Staroměstském náměstí	44
Obr. 4: Osídlení pražského území v 4. – 10. století	51
Obr. 5: Praha kolem roku 1230	51
Obr. 6: Plán asanace Starého Města a Josefova, 1893	53
Obr. 7: Vymezení pražské památkové rezervace a Staroměstského náměstí.....	54
Obr. 9: Poprava 27 českých pánů v roce 1621	61
Obr. 8: Plán dřevěných tržních kotců na náměstí v roce 1849.....	61
Obr. 12: Mapa Staroměstského náměstí v roce 2016.....	62
Obr. 11: Mapa Staroměstského náměstí v roce 1891 s Mariánským sloupem a Krocínovou kašnou.....	62
Obr. 10: Mapa Staroměstského náměstí v roce 1811 –1815.....	62
Obr. 13: Pohled od Kurného trhu na náměstí v r. 1898 a r. 2016	63
Obr. 14: Staroměstská radnice kolem r. 1870 a dnes	65
Obr. 15: Mariánský sloup na Staroměstském náměstí	72
Obr. 16: Krocínova kašna na Staroměstském náměstí.....	75
Obr. 17: Staroměstské náměstí v ranních hodinách	84
Obr. 18: Staroměstské náměstí kolem 10 hodiny.....	85
Obr. 19: Staroměstské náměstí kolem 13 hodiny.....	87
Obr. 20: Funkční využití budov na Staroměstském náměstí prostřednictvím mapy	90
Obr. 21: Asociace respondentů spojované se Staroměstským náměstím.....	94
Obr. 22: Posezení na náměstí	105
Obr. 23: Myšlenková mapa k Staroměstskému náměstí	115

Seznam tabulek

Tab. 1: Výhody a nevýhody kvalitativního výzkumu	39
Tab. 2: Vzor pozorovacího archu	42
Tab. 3: Charakteristika respondentů.....	47
Tab. 4: Akce, které by místní občané uvítali na Staroměstském náměstí	98
Tab. 5: Názory respondentů k dostavbě Staroměstské radnice s možností hlasování	108
Tab. 6: Názory respondentů na dostavbu Mariánského sloupu a Krocínovy kašny	108

Seznam grafů

Graf 1: Funkční využití budov na Staroměstském náměstí.....	90
Graf 2: Názory občanů na dostavbu Staroměstské radnice.....	106

Seznam příloh

- Příloha 1: Nástin otázek pro polostrukturované rozhovory s místními občany
- Příloha 2: Funkční využití budov na Staroměstském náměstí
- Příloha 3: Náčrt Staroměstského náměstí
- Příloha 4: Soutěžní návrhy k dostavbě Staroměstské radnice
- Příloha 5: Fotodokumentace k náměstí
- Příloha 6: Otázky pro rozhovor s radním

Přehled zkratk:

CR	– cestovní ruch
ČNK ICOMOS	– Český národní komitét Mezinárodní rady památek a sídel
ČSSD	– Česká strana sociálně demokratická
ČSÚ	– Český statistický úřad
IPR	– Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
PCT	– Prague City Tourism (dříve Pražská informační služba)
PPS	– Project for Public Spaces (Projekt pro veřejná prostranství)
SN	– Staroměstské náměstí
ÚAP	– Územně analytické poklady hl. m. Prahy
UNESCO	– United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VP	– veřejná prostranství

1 Úvod

Velmi ráda se procházím Starou Prahou. Již několik let mě nepřestává udivovat nejenom svoji krásou, ale i místy, které jsem doposud neznala. V průběhu let tak nacházím stále nová místa, ale ráda se vracím i na ta všeobecně známá. Při svých toulkách Prahou jsem se často ocitla na místě, které jakoby mě přitahovalo svou silou, protože tvořilo jakýsi středobod centra města. Staroměstské náměstí. Náměstí, které na nás dýchá ze všech stran svoji historií a dějinami, které se zde udály a mají nemalý podíl na utváření naší země. Asi bychom v Česku nenašli nikoho, kdo by neznal toto náměstí. Každému se při vyslovení jeho jména vybaví něco jiného, ale každý mu jistě přisoudí nějaký symbol, který k němu neodmyslitelně patří. Každá bytost vnímá toto prostranství odlišně ale je zde něco, jeden nepopíratelný fakt, který je pro nás Pražáky, Čechy, Moraváky společný. Je naše, je totiž veřejné. Náměstí jsou přeci veřejná, nebo ne? Každý z nás se po něm může kdykoliv, jakkoliv pohybovat či na něm cokoli dělat? Je tomu však skutečně tak?

Při delším setrvání na Staroměstském náměstí si povšimneme několika zarážejících zajímavostí. Jsme v Česku, jsme v Praze, ale rodný jazyk zaslechneme zřídka. Místo toho se zaposloucháme do směsice jazyků všemožných národností a kultur z celého světa. Kde jsou místní lidé a proč se zde téměř nevyskytují? To jsou první otázky, které nás mohou napadnout. Procházíme se po náměstí a zvláštností je, že nenacházíme vlídnou tvář náměstí. Jsme obklopeni předraženými restauracemi předhánějící se svou nabídkou turistům z celého světa. Na některých částech náměstí lze jen stěží projít, aniž by člověk nemusel složitě kličkovat, ať už mezi turisty nebo mezi předzahrádkami zmíněných restaurací přeplněných turisty. Nejenom na náměstí ale i v jeho bezprostředních uličkách jsme obklopeni kýčovitými obchody se suvenýry. Napadá nás tak mnoho otázek, na které nenacházíme odpovědi. Proč náměstí vypadá jak skanzen pro turisty? Kdo a proč sem chodí? Co může náměstí nabídnout nám místním obyvatelům Prahy a není pro ně spíše jen průchozím bodem? Takové a mnohé další otázky si může položit každý z nás a jistě to není plný výčet. Vystává otázka, kdo má právo na Staroměstské náměstí, na jedno z nejvýznamnějších veřejných prostranství v Česku. Kdo určuje, jak bude (ne)vypadat? To jsou otázky, které mě utvrdily k výběru tématu a zpracování předkládané práce.

Staroměstské náměstí je veřejným prostranstvím. V dnešní době je podoba veřejných prostranství, nejenom na Starém Městě pražském, velmi diskutovaným problémem Prahy. Obecně téma veřejných prostranství či veřejného prostoru, především ve městě, je stále více probíráno, medializováno a diskutováno. Zejména po roce 1989 v Česku dochází

k medializaci této problematiky odborníky z řad architektů a urbanistů a dostává se tak do podvědomí i široké veřejnosti (Vyhnálková 2012). Ačkoliv si to možná neuvědomujeme, jakákoliv veřejná prostranství nás ovlivňují z různých úhlů. Může to být fyzicky, psychicky či společensky. Nesmíme opomenout, že v současné době jsou na kvalitu veřejných prostor kladeny určité požadavky a často veřejnost posuzuje sídlo i podle tohoto měřítka. A to i v rámci cestovního ruchu a pohledů samotných turistů. Neméně zajímavá jsou tato místa i pro investory, čím je dané místo hodnotnější, je zároveň i lákavější. Šilhánková (2003) upozorňuje, že kultivace veřejných prostranství vyžaduje koordinaci a aktivní účast z řad odborníků, samosprávy, investorů ale i účast široké veřejnosti.

Města by měla dbát na vytváření vyhovujícího prostoru široké škále veřejnosti a to především urbanistickým projektováním a vhodným zapojením dopravy, kultury či zeleně do těchto míst. Město je často nazýváno jako „*živý organismus*“, jelikož dochází k jeho neustále proměně (Šilhánková 2002). Ve výsledku na městská veřejná prostranství působí celá společnost, která je přetváří, určuje mu svá pravidla a funkce. Jak zmiňuje Gehl (2010, s. 6): „*Potenciál města jako živého organismu se zvyšuje tehdy, když je čím dál více lidí motivováno k chůzi, jízdě na kole nebo k pobytu na městských prostranstvích.*“ Zvláště v dnešní době, kdy společnost je ovládána medializací, informačními a komunikačními technologiemi se zdá, že potřeba po mezilidských vztazích se úměrně zvyšuje. Někteří z nás mohou pociťovat sounáležitost s určitým veřejným prostorem či se s ním ztotožňovat. Veřejná prostranství nejsou pouhá obyčejná či prázdná prostranství, ale jsou místem, kde se lidé setkávají, vzpomínají, kde něco prožívají, kde žijí.

1.1 Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je zachytit vnímání a současné postavení Staroměstského náměstí v Praze prostřednictvím názoru místních obyvatel a zároveň zjistit, jak se dnes ve veřejném diskurzu řeší jeho fyzický vzhled včetně problematické dostavby Staroměstské radnice. K zodpovězení hlavního cíle je nutno rozdělit práci na několik dílčích cílů. Ke splnění prvního dílčího cíle je nutné provést detailní rozbor Staroměstského náměstí, zabývajíc se dostavbou Staroměstské radnice čili jeho vnější úpravou skrze diskurzivní analýzu a zhodnotit tak jeho fyzickou podobu. Druhým dílčím cílem bude zdokumentování toho, jak a kým je v současné době toto prostranství využíváno. V návaznosti na předchozí sdělení je tedy nezbytné zjistit, zda jsou obyvatelé Prahy spokojeni s tímto veřejným prostranstvím a jak ho sami oni vnímají. Tato zjištění mohou přinést informace o funkčnosti tohoto prostranství a jeho

možného budoucího využití a směřování, poněvadž je nutné si uvědomit, že Staroměstské náměstí patří dlouhodobě k nejvýznamnějším a nejnavštěvovanějším veřejným prostranstvím v Praze.

Na základě výše zmíněného jsou položeny následující výzkumné otázky, na které se pokusím odpovědět.

Jaké je povědomí o dnešním Staroměstském náměstí, jak se řeší jeho uspořádání a případná dostavba tohoto prostranství?

K první otázce bude zvolena metoda diskurzní analýzy, díky níž využijeme komunikační prostředky (textové, vizuální, verbální), abychom došli ke sdělení, která se vztahují k předkládanému tématu. Diskurzní analýza bude prostředkem k zhodnocení strategie aktérů, argumentací a rozklíčování vzorců myšlení (Cholt 2006). V této prvotní části nás bude zajímat, jak se na téma dostavby náměstí nahlíží, jelikož fyzické uspořádání, možné úpravy a budoucí proměny zájmového území jsou dlouhou dobu citlivým a diskutovaným problémem. Nad řešením tohoto problému se již několik desetiletí vedou spory mezi odborníky z řad archeologů, architektů, urbanistů, historiků, různými zájmovými skupinami ale i laickou veřejností. Lze najít kompromis pro všechny zúčastněné strany? V diskurzní analýze v tomto směru vzniká několik významových rovin, které se k jakémukoliv tématu mohou vázat, a je tedy nutné brát v potaz, že jsou proměnlivé s časem a taktéž jsou dle Cholta (2006) vesměs konstruované. Z toho vyplývá, že ani tomuto prostranství se nemůže vyhnout diskurz skládající se z mnoha názorů a podnětů, jak s tímto náměstím do budoucna naložit.

Jak a kým je Staroměstské náměstí využíváno?

Neomylen se toto náměstí řadí k jednomu z nejdůležitějších pražských veřejných prostranství a ztělesňuje místo, které svým celonárodním významem přesahuje i hranice Česka (patří k nejnavštěvovanějším turistickým místům u nás). To ovšem neznamená, že by mělo sloužit jen k turistickému využití, se kterým je zřejmě často spojováno. Bližším zkoumáním můžeme zjistit, kdo tedy skutečně náměstí během dne využívá. K získání odpovědí na tyto otázky nám bude sloužit doplňková kvalitativní metoda výzkumu a to konkrétně strukturované pozorování, které nám pomůže vypořádat pohyb lidí na prostranství. S tímto souvisí i následující otázka.

K jakým aktivitám a účelům náměstí slouží?

Jedním z hlavních důvodů, proč na místa lidé přijdou a taktéž se na něj vracejí, jsou aktivity. Aktivity dávají danému prostranství ojedinělý ráz. Čáblova a kol. (2013, s. 81) definuje aktivity jako „základ živého místa a města“. Důležitým předpokladem je ovšem funkčnost daného prostředí, protože Gehl (2000) ve své práci upozorňuje, že uspořádáním veřejných prostranství lze ovlivnit aktivity na veřejných prostranstvích. Dle výzkumů prováděných v dánské Kodani se po zlepšení fyzických podmínek prostranství zvýšil počet chodců, prodloužila se doba na nich strávená a taktéž se rozšířilo množství venkovních aktivit (Gehl 2000). Důležité tedy bude zjistit, jaké aktivity se na Staroměstském náměstí provozují, jestli se jich místní občané účastní a co na náměstí Pražané vůbec dělají. Jakákoliv představa o veřejných prostranstvích vychází většinou z aktivit, které se zde uskutečňují. Často o těchto aktivitách rozhodují pouze samosprávné orgány, nežli lidé, kteří se těchto aktivit účastní a místo využívají (Čáblova a kol. 2013).

Jak vnímají Staroměstské náměstí Pražané a jaké jsou představy místních občanů o jeho vzhledu a využití?

Pokud lze zlepšit stav současného Staroměstského náměstí, je naším zájmem zjistit, jak dané místo vnímají a hodnotí nejenom jeho uživatelé ale i místní obyvatelstvo. Za nejvhodnější způsob, jak získat požadované informace považují polostrukturované rozhovory s rezidenty Prahy, jejichž použití obhajují v metodické části.

Vzhledem k nezastavitelné fyzické a funkční přeměně historického Staroměstského náměstí bude doplňující součástí výzkumu grafická část práce. Ta bude zahrnovat fotografickou dokumentaci aktuálního fyzického vzhledu náměstí, doplněnou o neméně pozoruhodnou vizualizaci navrhovaných proměn z proběhlých soutěží týkající se dostavby Staroměstského náměstí. Zajímavá může být mapa s aktuálním funkčním využitím budov na náměstí a zachycení náměstí v různých časových intervalech během týdne (fotograficky, textově). Ke zhodnocení fyzické proměny lze považovat za vhodné doplnění práce o fotografie z minulosti a současnosti. Všechny tato doplňující, ale podstatná data nám umožní přiblížit všední život zkoumaného náměstí a lidí se na něm vyskytujících (Hendl, 2005).

1.2 Struktura práce

Tato práce rozčleněna do sedmi částí a je strukturována následujícím způsobem. V první kapitole seznamují čtenáře se zkoumanou problematikou a objasňují význam tématu pro dnešní společnost. Také jsou zde představen hlavní cíl a výzkumné otázky.

Kapitola druhá představuje teoretická východiska, která vysvětlují vznik humanistické geografie, prostor a nezapomíná ani na koncept místa v geografickém pojetí. S tématem práce souvisí i Lefebrovo pojetí práva na město (1996), které následně dále vysvětlují v kap. 2.2. V teorii je nutné rozebrat hlavní pojmy týkající se práce, tedy veřejná prostranství a veřejný prostor a rozlišit jejich význam (podkapitola 2.3), dále vytyčit dělení veřejných prostranství s bližším zaměřením na náměstí, jakožto nejenom základní prvek veřejných prostranství ale i druh, kterému se ve své práci věnuji (podkapitola 2.4). V podkapitole 2.5, jenž se zaměřuje na charakteristiku veřejných prostranství, jsou představeny aktivity vyskytující se na veřejných prostranstvích (2.5.1), dále upozorňují na problémy, která s sebou tato prostranství nesou (2.5.2) a na závěr vyvstává otázka, zdali je kvalitní život podmíněn úspěšností veřejných prostranství (2.5.3). Kapitola 3 je zaměřená na popis metodiky práce. V kapitole čtvrté nastíníme historický vývoj a utváření prostranství s užším zaměřením na vývoj Starého Města pražského (4.1). Naproti tomu kapitola pátá diskutuje současnou podobu veřejných prostranství se zaměřením na území historického jádra Prahy spolu s vlivy, jenž je utváří, a proměňují. Šestá kapitola je jádrem celé práce. Nejprve se věnuje základní charakteristice Staroměstského náměstí, se zaměřením na historický a urbanistický vývoj (kap. 6.1 a 6.2). Následuje analýza diskurzu současné podoby náměstí (kap. 6.3), pozorování denního rytmu náměstí pomocí strukturovaného pozorování (kap. 6.4) a konečně odpovědi na otázky, jak vnímají Staroměstské náměstí sami obyvatelé Prahy (kap. 6.5). V neposlední řadě z pozorování, diskurzní analýzy a rozhovorů s občany vyplynuly některé otázky, které jsem předložila členům samosprávy k vysvětlení. Shrnutí jejich názoru je před závěrečnou částí práce, v kapitole 6.6. V závěrečné, sedmé části práce, shrnuji všechny zjištěné poznatky.

2 Teoretické zarámování

2.1 Humanistická geografie; prostor a koncept místa v geografickém pojetí

Humanistická geografie píše své počátky od sedmdesátých let dvacátého století a vznikla reakcí na prostorové vědy, kvantitativní revoluci a logický pozitivismus. Kvantitativní geografie nahlížela na prostor a svět jako prázdný, neohraničený. Zároveň bytosti v něm pojímala jako neosobní objekty. Následnou kritikou tohoto způsobu smýšlení o světě a lidech započalo formovat humanistickou geografii. To zapříčinilo, že místo se stalo hlavní úlohou bádání humanistické geografie. Humanističtí geografové se zaměřují na vztah mezi lidmi spolu s jejich prožitky a zkušenostmi. Pojímají člověka v celé šíři jeho lidskosti (Cresswell 2004), kdy snahou je pochopit lidský svět, jenž je naplněn pocity, myšlenkami, geografickým chováním či studiem vztahů lidí s prostředím (Tuan 1976). Humanistická geografie je inspirována především existencialismem, fenomenologií a hermeneutikou (Mrázková 2011).

Pro začátek je důležité přistoupit k popisu základních pojmů a vzájemných vztahů prostoru („*space*“) a místa („*place*“) z geografického hlediska. Jejich definování je velice obtížné, jak vyplývá ze studia různých děl, zabývajících se touto problematikou. Je to především z důvodů nazírání a přístupu k těmto kategoriím. Jiný způsob chápání uvedených pojmů je z hlediska filozofického, jiný z pohledu matematicko-fyzikálního, sociálního a samozřejmě i nám nejbližšího, tedy geografického a mnohých dalších. Rovněž pohled z hlediska vývoje těchto pojmů a jejich chápání ztěžuje jejich přesné vymezení a charakteristiku, na kterých se neshodnou ani nejvýznačnější světoví geografičtí autoři, řešící tuto problematiku (Relph 1976; Tuan 1976, 1977; Agnew 2011, Cresswell 2004 aj.). Uchopením prostoru se taktéž velmi podrobně zabýval Siwek (2011), který měl za cíl vysvětlit pojem (geografický) prostor vnímaného nejen odborníky z řad geografů ale i širokou veřejností. Snahou tedy bude stručná charakteristika podpořená myšlenkami některých autorů, tak jak jsem je při studiu literatury získala.

Prostor

Matlovič, Matlovičová (2007) nejprve směřují naši pozornost na pojem prostor, protože konceptualizace místa musí vycházet z kategorie prostoru a podle nich jsou prostor a místo „*principiální elementy lidského světa*“ (Matlovič, Matlovičová 2007, s. 182). Vávra (2010,

s. 461) zajímavě podotýká, že člověk se „*dozvídá o žitém prostoru, žije v žitém prostoru a s žitým prostorem*“.

V první polovině 20. století nám v klasické regionální geografii představu o prostoru dobře vystihuje R. Hartshorne (1939, cit. v Matlovič, Matlovičová 2008, s. 182), kdy dle jeho podání není místo dostatečně osvobozené od regionu. Svět je podle něj utvářen jako mozaika míst, ta pokládal za jednotlivé oddělené body na Zemi s neobyčejnou kombinací fyzicko–geografických a humánně–geografických základních vlastností, což značí, že místo bylo jednou ze složek prostoru. Toto nahlížení vychází z absolutního prostoru, v newtonovském pojetí, vycházející z eukleidovské geometrie (Hartshorne 1939, cit. v Matlovič, Matlovičová 2008, s. 182). Siwek (2011) ovšem zmiňuje, že pokud mluvíme obecně o prostoru, neuvažujeme zde o pojmu absolutního prostoru, neboli takového, který je prázdný bez jakýchkoliv objektů či míst (nekonečno, vesmír) a pro člověka není tudíž z hlediska jeho neobyvatelnosti důležitý. Prázdným prostorem člověk většinou uvažuje taková místa, kde lze žít pouze velmi obtížně nebo kde je obyvatelnost těchto míst prakticky nemožná¹. Mezi základní charakteristiky konkrétního prostoru patří především pravidelnost a hustota objektů. Siwek (2011) uvádí ve své knize, že definic geografického prostoru je bezpočet, pokud ovšem vyjdeme z předchozího popisu prostoru a to, že pro člověka důležité z hlediska vymezení planety, lze jednoduše a výstižně konstatovat, že geografický prostor je takový, který se vztahuje k člověku.

Místo

Ačkoliv je tedy konceptualizace místa právoplatnou součástí geografie a humanistických geografů od roku 1970, nelze říci, že ho také geografové poprvé použili. Původ těchto slov lze totiž dohledat už u Aristotela² (Casey 2001). Právě místo odlišuje geografii od ostatních oborů. Seamon, Sowers (2008, s. 43) podotýkají: „*astronomie má nebesa, historie má čas, a geografie má místo*“. Na každém místě probíhá soubor procesů, které na něm vykonává jedinec, které místo užívá. Mezi tyto procesy řadíme samotné bytí, relaxování, vzdělání, setkávání, práci, vykonávání různých aktivit aj. (Vávra 2010).

---

¹ Z řečtiny se tento prostor nazývá také jako anekuména, naproti tomu ekuména je obyvatelný prostor, kdy je člověk obklopen prostorem, který je zaplněn místy a objekty díky nimž hodnotí vlastnosti prostoru (Siwek 2011).

² Aristotelovo chápání prostoru obsahuje určitý vnitřní rozpor. Na jedné straně se staví proti koncepci prázdného prostoru, kde by se rozprostřela materiální substance. Prázdné bere jako neexistující nebo úplně nedostupné, a předpokládá, že vše kolem nás je vyplněno prostředím různého charakteru. Na druhé straně v některých souvislostech používá prostor jako takový nebo některé jeho vlastnosti. Například pojem místa uvažuje jako místo zaujímané tělesem a jeho bezprostředním okolím. Jeho koncepce světa je založena na prostoru, který je konečný a nehomogenní. V některých případech má charakter samostatného objektu (určuje například střed vesmíru, hraje rozhodující úlohu v dynamice, určuje pojem klidu v sublunární oblasti). Předpokládá, že prostor je eukleidovský, tzn., platí v něm axiomy eukleidovské geometrie (Casey 2001; Pražák 2013).

Významné jsou v tomto směru některá díla známých geografických autorů. Například kanadského geografa Edward Relpha, který ve své knize *Place and Placelessness* (1976) blíže specifikoval definici místa. Ten byl ve své době nespokojený s nedostatkem literatury, týkající se studia místa a jeho významu pro obyčejný lidský život. Relph se domníval se, že bez důkladného pochopení místa a upřesnění jeho charakteristiky nelze vysvětlit proč je pro nás jakékoliv místo na zemi výjimečné a jak lze vylepšit a obnovit místa stávající. K tomu používal především fenomenologický výzkum. Zkoumal, jak se lidé ztotožňují s místem, a určil tři vlastnosti, které činí místo odlišným od ostatních. První vlastností je fyzické uspořádání místa, druhou je jeho poloha, denní aktivity a události a konečně třetí je jeho význam pro jednotlivce i skupiny tvořené prostřednictvím zážitků a úmyslů spjatých s tímto místem (Seamon, Sowers 2008).

Neméně důležitou roli hraje kniha od amerického humanistického geografa Yi-Fu Tuana z roku 1977 (*Space and place*). Zásadní rozdíl mezi místem a prostorem přisuzuje významu, tedy místo se od prostoru odlišuje, pokud člověk místo přijímá za své a ztotožňuje se s ním – tzn. místo je stálé, známe ho (to může vyvolávat pocit bezpečí, např. domov), odděluje ho od svého okolí či ho pojmenovává (Tuan 1974, cit. v Vávra 2010, s. 464). Vávra (2010) zmiňuje, že každého ovlivňuje místo, které nás obklopuje či ve kterém se zrovna v daném okamžiku nacházíme. Ať se jedná o jednotlivce, skupiny, místní obyvatelé nebo cizí návštěvníky každý vnímá místo pocitově slaběji nebo silněji. Taktéž dodává, že pokud se některé místo spadá pod státní nebo nadnárodní režim ochrany (UNESCO, památky, jiná chráněná území), můžeme to chápat také jako neméně důležitý význam místa, který ovšem již přerůstá svůj rozsah. Relph (1976) ovšem kriticky zhodnotil význam místa v nadále globalizujícím se světě, ta zapříchňuje přeměnu vztahů jedinců s místem. Jeho pojem „bez místo“ („*placelessness*“) degraduje identitu místa, ta mohou ztrácet svoji originalitu, stát se podobnými a prožitek z těchto míst je taktéž neměnný. Lidem tudíž mohou v jejich vnímání splývat v jedno místo (Cresswell 2004, cit. v Matlovič, Matlovičová 2007, s. 185). „Bez místa“ jsou dle Relpha neautentické a typické pro dnešní dobu, můžeme je spatřit v supermarketech a komerčních centrech, turistických střediscích, letištích a jiných místech. Taktéž k rozvracení významu místa dopomáhá rostoucí mobilita a masová kultura (Relph 1976, cit. v Matlovič, Matlovičová 2007, s. 185). Z čehož vyplývá, jak uvádí Mrázková (2011), že typickým přispěvatelem „bez míst“ je cestovní ruch a chování turistů v turistických oblastech, autenticita se vytrácí v důsledku inscenizace (tj. komerční předvádění místních tradic a zvyků, Pásková, Zelenka 2002). Opakem je autentický neboli pravý přístup k významu místa, který byl však typický v předindustriální době.

Autentické pojetí lze pochopit tak, že žijeme v místě, se kterým se ztotožňujeme, které je součástí našeho bytí a kde jsme sami sebou, aniž bychom nad tím museli hluboce uvažovat. V tomto shledává Relph (1976) základní myšlenku konceptu místa a polohu nevidí jako principiální vlastnost místa. Místo není vymezené hranicí, důležité jsou souvislosti, ze kterých je stvořeno – historické, sociální, politické či ekonomické (Relph 1976, cit. v Matlovič, Matlovičová 2007, s. 185).

Podle Matloviče a Matlovičové (2007) je koncept místa vystihován třemi charakteristikami:

- je součástí prostoru, složen ze sociosférických, fyzickogeografickosférických a technosférických částí,
- je to proces, který se neustále formuje a mění v důsledku utváření sociálních vztahů vznikajících z každodenních událostí, na které působí vzájemné působení vnějších faktorů a aktivit jednotlivců,
- koncept místa na sebe váže několik identit – např. individuální, regionální, národní, civilizační.

Z čehož vyplývá, že místo se dokáže přizpůsobit různým měřítkům výzkumů a dokáže se vypořádat i s celosvětovou globalizací. V geografii je místo objektem bádání a zároveň metodou, jak bádání uskutečňujeme (Cresswell 2004, cit. v Matlovič, Matlovičová, s. 189).

2.2 Lefebvre a koncept právo na město

V práci, která se zabývá městským prostorem a veřejným prostranstvím, nelze nezmínit některé obecné teorie. Zvláště je nutné představit Lefebrovo pojetí právo na město (z *anglického překladu right to the city*). Tento novátorský koncept použil poprvé francouzský sociolog a filozof Henri Lefebvre ve své knize z roku 1968 (v originále *Le Droit à la Ville*, v překladu z francouzského jazyka právo na město). Nicméně použití tohoto konceptu v 70. letech 20. století rozhodně nebylo definitivní. Naopak, koncept práva na město byl s dobou nadále široce používán, významově upravován a publikován v řadě jiných studiích a výzkumech zabývajících se městskou problematikou (Purcell 2003). Jak zdůrazňuje Pixová (2012) tento koncept, který může být uchopen doslova jako slogan, motto nebo idea, ukotvil napevno nejenom v akademické sféře ale i městské politice, legislativní sféře či mezinárodních hnutích.

Lefebvre (1996) poukazuje na to, že lidé ve svém každodenním životě mají právo na kompletní a úplné využití městského prostoru. Nemyslel tím pouze v něm pracovat ale trávit

v něm volný čas, upravovat ho, reprezentovat, ale mít především právo na to v něm žít. Lefebvre (1996) pro město doslova používá pojmu uměleckého díla, které je a bude každý den jiné a originální, protože v sobě odráží každodenní rutiny uživatelů a obyvatel měst. V městském prostoru vidí spíše jeho užitnou hodnotu, jeho právo na užívání a ta by měla převyšovat nad směnnou hodnotou kapitálu. Což je v protikladu s kapitalistickým městem, kdy je prostor pouhým zprostředkovatelem k dosažení nadhodnoty a není místem k bydlení. Prostor se stává nahraditelným a stává se spíše komoditou na trhu. Dle Lefebrova práva na město by mělo docházet k větší účasti na přímé akci a oživení života, což by mělo vést k potlačení kapitalismu a odcizujícího se státu (Novák 2014). Často kvůli vlastnickým právům nemůže být městský prostor používán různými skupinami lidí (Lupač, Sládek 2007). Dochází k sociální nerovnosti, kdy je město tvořeno výlučným kruhem mocných byznysmenů, vlivných politiků a developerů. Při výstavbách či renovacích městského prostoru je na tyto úpravy hleděno pouze z pozice zisku. Lidé jsou pak často vnímáni pouze jako konzumenti tohoto prostoru (Novák 2014).

Právo na město tedy vychází z podmínky, že je nutné prostor užívat a podílet se na jeho vytváření. V jeho pojetí Lefebvre (1996) dále upozorňuje, že ti, kteří každý den spoluvytvářejí podobu města, by měli mít právo na účast v rozhodnutích, týkajících se utváření městského prostoru. Purcell (2003) nicméně zdůrazňuje, že lidé se v liberalizovaně-demokratickém státě sice na jedné straně mohou podílet na spolurozhodovacích procesech, ale pouze do určité míry a s jistými omezeními. Dochází ke značné kontrole veřejných a společenských zájmů a to v důsledku kapitalismu a rostoucím soukromým zájmům. Prostor se přetváří, ale jen k obrazu soukromých aktérů a ti se snaží s ním nakládat tak, aby zamezili přístupu veřejnosti a zabránili tak v jeho utváření, což je v rozporu s Lefebrovým konceptem práva na město (Purcell 2003). Po celém světě vznikají protestní hnutí, která protestují proti ohrožení demokracie a související rostoucí moci velkých podniků a mezinárodních korporací a snižujícího se vlivu a síly obyvatel. Nicméně Harvey (2008) stejně jako Lefebvre tvrdí, že v důsledku živelné urbanizace a agresivního kapitalistického vývoje bylo tradiční (či historické) město doslova zahubeno. Taktéž přiznává, že město nikdy nebylo harmonickým místem. Vždy se v něm odehrávalo mnoho konfliktů, roztržek, násilí a chaosu. Podle Harveye (2008) právo na město je zároveň i právem na povstání, a ta vedou k městským revolucím.

2.3 Pojem veřejný prostor a veřejná prostranství

Při podrobném zkoumání pojmu *veřejný prostor* se dozvídáme, že neexistuje jeho zcela jednoznačná definice. Veřejné prostory můžeme definovat v různých koncepcích (urbanistické, geografické, architektonické aj.). Městský veřejný prostor je tedy takový prostor, který není zastavěný, je volně přístupný, slouží všem uživatelům k různým každodenním aktivitám či jako místo setkávání. Šilhánková (2002) do základního typu městských prostor zahrnuje ulice, náměstí, parky a popř. jiné veřejné prostory. „*Veřejné prostory jsou všechny nezastavěné prostory ve městě, které jsou volně přístupné všem obyvatelům a návštěvníkům města, buď nepřetržitě, nebo s časovým omezením. Základní charakteristikou veřejného prostoru je jeho obyvatelnost spojená s užitností pro obyvatele, tj. musí sloužit obyvatelům města k provozování nejrůznějších činností pohybových (chůze) a pobytových (sezení).*“ Takto přímo definují veřejné prostory urbanisté Koutný a Šilhánková (2001, s. 4).

Ve slovníku *The Dictionary of Human Geography* (Gregory a kol. 2009) je veřejný prostor (z anglického překladu „*public space*“) popsán jako takový prostor, který je přístupný a je sdílen všemi lidmi ve společnosti. Zároveň upozorňuje, že v některých případech dochází ke stírání rozdílů. To dokazuje na příkladu obchodních a nákupních center, které se sice na první pohled tváří jako otevřené pro veřejnost a tudíž zcela veřejné, ale jsou spíše soukromým prostorem, jelikož jsou v soukromém vlastnictví a jsou různými způsoby regulovány. Je nezbytné si taktéž uvědomit, že i část těchto prostor může být stále diferencováno na základě pohlaví, rasy, třídy, jelikož jsou neustále předmětem regulace a dohledu. Je tedy veřejný prostor skutečně tak otevřený pro všechny bez rozdílu? Heger (2012, s. 63) pojímá veřejný prostor jako „*decentralizované území, kde se veřejná moc vzdává některých svých výsad a vymezuje místo, jež je volně využíváno v zájmu příslušníků místní komunity a návštěvníků.*“ Pozornost geografů o veřejný prostor datuje Harvey (2001) od 80. let 20. století, protože se tou dobou začala v urbánních studiích řešit politická ekonomie K. Marxe. Šilhánková (2003) specifikuje veřejný prostor v sociální geografii jako vše, co je otevřené a dotýká se veřejnosti. Zajímavý je článek autorů Staeheli a Mitchell (2007), kteří na základě empirického zkoumání literatury analyzovali 218 článků a knih, aby dekodovali jednotlivé definice veřejného prostoru (celkem bylo definováno 16 typů). Výsledky jsou následující: ve 37 % literatury je na prostory nahlíženo z hlediska fyzických aspektů (park, ulice), 27 % literatury jej pak definovalo jako místo setkávání se zdůrazněním jeho politické anebo sociální funkce a konečně třetí nejčastěji zmiňovaným pohledem byl antagonistický neboli nepřátelský (23 %), kde je veřejný prostor

chápán jako místo střetu. Dle Melkové a kol. (2014a, s. 16) lze veřejný prostor chápat jako „*nehmotnou rovinu prostředí, zahrnující vztahy, myšlenky, děje, média apod.*“.

Pro potřeby této práce vycházíme z pojmu *veřejná prostranství* (dále též jako VP), jenž jsou podmnožinou veřejného prostoru (Melková a kol. 2014a). Obecně platná definice veřejných prostranství je dle §34 českého zákona o obcích č. 128/2000 Sb. následující: „*Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.*“³. Z toho vyplývá, že vlastnictví hraje podružnou roli, důležité je pak neomezené užívání prostranství pro každého jedince spolu s funkcí, kterou plní. Gieryn (2000) vymezuje prostranství podle materiálního uspořádání (je utvářeno konkrétními fyzickými objekty), geografického uspořádání (mezi dvěma prostranstvími je určitý prostorový vztah) a jeho symbolického významu.

Mnohdy lze termínů veřejný prostor a veřejné prostranství zaměňovat nebo chápat jako synonyma, ačkoliv se mezi sebou liší. Z toho důvodu bylo nutné rozlišit význam těchto slov. Místa jako ulice, náměstí, parky aj., která jsou přístupná veřejnosti bez jakéhokoliv omezení (vlastnictví), budu v této práci nazývat veřejnými prostranstvími. Pro účely této práce bude používáno termínu veřejného prostranství, neboli taková, která jsou volně a veřejně přístupná všem lidem. Konečně Pospěch (2012, s. 16) ve své práci shrnuje rozdíl mezi veřejným prostranstvím a prostorem jednoduše takto: „*Veřejné prostranství může být vymezeno družicovými souřadnicemi, veřejný prostor vzniká až jednáním aktérů*“ a dále jej upřesňuje tak, že urbanista zkoumající strukturu města ve své podstatě zkoumá veřejná prostranství (volně dostupná místa města). Naproti tomu veřejný prostor vzniká v důsledku užívání veřejných prostranství.

Při plánování veřejných prostranství ve městě lze velmi dobře využít přístupu sociální geografie, která zkoumá vztah jedince a prostředí. Naproti tomu výzkum týkající se vnímání prostředí člověkem je zase spjaté s behaviorální geografii. Vedle samotné sociální geografie je s veřejným prostorem úzce propojená i tzv. časoprostorová geografie („time-space geography“), která zkoumá pohyb lidí v čase a prostoru. Tento směr může být využíván při pozorování pohybu lidí na městských veřejných prostranstvích (Gregory a kol. 2009). Na výzkum prostorových aspektů každodenního života se zaměřuje Pospíšilová (2012a, b), která tento problém zařazuje pod geografickou subdisciplínu. Pod slovním spojením každodenní život si představme činnosti, které vykonáváme na odlišných místech v průběhu celého dne. Blíže také

---

³ Zákon ČR č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, paragraf § 34.

specifikuje rytmus místa, to jak vzniká a jaký má význam pro danou lokalitu: „*Pravidelné, nepravidelné i nahodile pohyby osob uvnitř lokality chápané v kontextu pohybů na vyšších řádovostně-měřítkových úrovních dokresluje obraz lokality, která z hlediska složení trvale bydlícího obyvatelstva i fyzické a funkční struktury vykazuje v krátkodobém pohledu relativně stabilní vzorec.*“ (Pospíšilová 2012b, s. 136). Centrum města, potažmo Prahy, je místem, kde se odehrává množství různorodých každodenních činností, těžící především z pestrosti jeho uživatelů, což má dále vliv na ekonomické, fyzické i sociální prostředí těchto oblastí. Právě sledování proměnlivosti počtu a struktury obyvatel shledává Pospíšilová (2012b) jako podstatný cíl účinného plánování a komunitní politiky.

2.4 Veřejné prostranství jako výzkumné téma v literatuře

V literatuře lze nalézt poměrně široké spektrum zdrojů, zabývajících se komplexním uchopením nastíněného tématu. Vzhledem k tématu práce lze vybrat některá z nich, a to jak od zahraničních, tak českých autorů.

V rámci zkoumání veřejných prostranství je jeden z nejznámějších autorů dánský profesor Jan Gehl, ten je znám svou prvotinou, knihou *Život mezi budovami* (1971, u nás přeložená v roce 2000). V práci se zajímal, co ovlivňuje užití veřejných prostranství. Své výsledky zkoumání aplikoval na příkladu dánské Kodaně, která je dnes vhodným příkladem, jak lze systematicky zlepšit VP tak, aby se stala kvalitními místy, kde lidé chtějí trávit svůj volný čas. Nejpodstatnější bylo, že Kodaň výrazně navýšila potřeby pěší dopravy na úkor automobilové.

Jedním z důležitých děl nejenom v geografické rovině ale i ve výzkumu města obecně je práce Kevina Lynche. V knize *Image of the City* z roku 1960 zjišťoval, jak lidé vnímají místo (u nás přeloženo jako *Obraz města* v roce 2004). Ve své práci se zaměřoval na otázky kategorizace prostoru a tím, jak lidé vyhodnocují městský prostor. Aplikoval tak často tzv. mentální mapy (velice subjektivní dílo), kdy každý jedinec má o představě městského prostoru svoji imaginaci, dle které se dokáže orientovat a vyhodnocovat dané místo. Kvalitu amerických měst zkoumal právě na základě tohoto mentálního obrazu města a informace, které zpětně rozklíčoval, považoval za využitelné pro urbanistické plánování měst. Každou část amerického města důkladně rozšifroval. Zajímaly ho nejenom názory na danou část města, ale i otázky zabývající se vnějším stavem (detaily zástavby, budov, prostranství, požitky z konkrétního místa). Lynch vymezil několik prvků pozorovatelných v každém městě jako je cesta (ulice), uzel (náměstí), okraj (dopravní tepna, hranice zástavby), oblast a významný prvek (budova, obchod). Lidé a činnosti, které dělají, nazývá hybnými složky města, a ty jsou stejně důležité,

jako ty fyzicky nepohyblivé. Jsme součástí města nikoliv jeho pouhými divákem. Ve své základní podstatě je prostranství (město) neměnné, avšak s dobou se v jistých detailech neustále vyvíjí, přetváří své části a to vnímá celá škála lidí rozdílných charakterů, postavení a smýšlení. Pokud by bylo propracované do všech detailů, omezilo by to vyvíjet nové činnosti, takže „*to co hledáme, není konečná forma, ale řád s otevřeným koncem umožňující další vývoj.*“ (Lynch 2004, s. 6). Lynch (2004) se domnívá, že prakticky použitelnou image prostředí vytváří vlastnost objektu neboli tzv. *imageability*, ta vyvolává u každého pozorovatele různě silnou image ať již svým tvarem, barevností či uspořádáním objektu. Závěrem lze shrnout, že způsob vnímání města či konkrétního prostranství lze ovlivnit (Lynch 2004).

Jedním z autorů, kdo zkoumal chování lidí na veřejných prostranstvích, byl newyorský urbanista W. H. Whyte (2001), který chtěl, aby výsledky jeho studií byly uplatnitelné do budoucna a využitelné ke změnám v projektování VP. Nejužívanější metodou byl terénní sběr dat, tedy sčítání lidí a mapování jejich chování. Právě na základě činností osob lze vyhodnotit, co lze ještě vylepšit a následně se zaměřit na ta prostranství, která jsou, ať už z jakéhokoliv důvodu nevyužívána. Veřejná prostranství byla pro Whyta (2001) místy, kde dochází ke komunikaci mezi lidmi, což je klíčový prvek k úspěchu prostranství. U nás se problematice VP věnuje kupříkladu urbanistka Vladimíra Šilhánková (2002, 2003).

2.5 Dělení veřejných prostranství

V literatuře můžeme nalézt několik různých dělení veřejných prostranství, která se mohou na první pohled zdát složitá. První dělení, vycházející ze způsobu *vlastnictví*, dělí městská veřejná prostranství na soukromá a veřejná. Jestliže jsou ve veřejném majetku či správě, jsou veřejně přístupné a lze je kdykoliv využívat, jsou tato prostranství veřejná. Některá místa mohou být ovšem různě omezena svou přístupností (např. časovou). Dle Čáblové a kol. (2011) je město více anonymní a soukromé, naproti tomu pro venkov je typické důraznější sledování veřejných prostranství, podstatné je zde utváření společenské komunity vycházející ze společenských událostí konaných na těchto prostranstvích. Vedle tohoto vymezení se ještě rozlišují poloveřejné a polosoukromé prostory⁴ (Čáblová a kol. 2011).

Dalším dělením je *prostorové*, dle Šilhánkové (2002) jsou to náměstí, ulice, zelené plochy a ostatní plochy (nábřeží, vyhlídky aj.). Jelikož je práce zaměřená na náměstí, která jsou

---

⁴ *Poloveřejné*: průchody, obytné ulice či vnitrobloky, které jsou přístupné, avšak stále jsou vnímány rezidenty jako vlastní
Polosoukromé: jejich využití je omezeno, ale za splnění některých podmínek je může člověk využívat, vhodným příkladem může být nákupní centrum (Čáblová a kol. 2011).

významným typem veřejných prostranství, budou ještě blíže specifikována v kap. 2.5.1. Šilhánková (2003) rozčleňuje veřejné prostory do několika typů na základě *funkce*. Existují obytná náměstí a ulice, dále rekreační čili oddechové prostory, jimiž jsou většinou parky nebo náměstí a často zde dominuje rekreační a obytná funkce. Obchodní náměstí nebo ulice slouží především pro funkci obchodní a služby, uskutečňuje se zde mnoho aktivit a dochází zde k navázání sociálních kontaktů. Naproti tomu dopravní ulice (náměstí), která je bezesporu využita pro individuální automobilovou dopravu, má za následek horší využití jinými aktivitami. Dalšími jsou společenské či reprezentační prostory mající společenskou funkci a často také funkci formálního shromažďování. A v neposlední řadě Šilhánková (2003) vymezuje shromažďovací (rozptylová) náměstí nacházející se před veřejnými budovami. V reálných městech ovšem není pouze jeden výše uvedený typ, nýbrž prostory, kde převažují smíšené typy zmíněných veřejných prostranství.

Šilhánková (2003) veřejné prostory rozlišuje dále dle *významu* na následující řádové kategorie:

- ***Místní***

Tento prostor nemá speciální význam, nachází se v jakékoliv městské části a mezi významnějšími prostory zde řadíme městské třídy, náměstí či parkové plochy.

Typické pro něj je, že v něm dochází k promíchání různých funkcí, přičemž ta nejdůležitější a převládající je funkce obytná. Na to úzce navazuje funkce rekreační i ve smyslu víkendové rekreace nejenom denní, dále funkce kulturně-rekreační, menší podíl má funkce obchodní (zejména prodej zboží každodenní potřeby). Konečně funkce dopravní, která by podle Šilhánkové (2003) měla splňovat hlavně obslužnost míst, ale neměla by mít převažující charakter. Zároveň by zde mělo docházet k mísení všech typů dopravy (pěší, automobilová, městská hromadná doprava).

- ***Okresní***

Nachází se hlavně v městských částích nebo čtvrtích (jsou to např. náměstí, jejich kombinace s městskou třídou či křižovatka městských tříd).

Nejčastěji je zde zastoupená funkce obchodní, hlavně obchody nacházející se v budovách obklopujících veřejný prostor a kulturně společenská, kdy dochází k neformálním a poloformálním setkáváním. Typické jsou zde i prodejní stánky, stánky rychlého občerstvení (bistra, bufety), restaurace nižších cenových skupin s možností předzahrádek či tržiště

menšího rozsahu. V dopravní funkci je podstatné, aby nepřevažovala automobilová individuální doprava na úkor pěší či cyklistické. Nacházejí se zde důležité přestupní uzly městské hromadné dopravy a obecně by zde mělo docházet k vzájemnému kompromisu veškerých druhů přepravy. Poměrně podstatná je funkce rekreační, hlavně z hlediska krátkodobé rekreace (Šilhánková, 2003).

▪ ***Celoměstský***

Nejvýznamnější ze všech zmiňovaných typů (např. ulice, náměstí či jiné zelené plochy). Hlavní funkcí je kulturně společenská, protože zde dochází k formálnímu i neformálnímu setkávání veřejnosti (demonstrace, divadelní a hudební představení atd.). Neméně je zastoupená funkce obchodní s širokým spektrem restaurací, nejrozmanitějších stánků či prodejen s rychlým občerstvením. Prostranství jsou často využita jako tržiště. Z hlediska dopravní funkce je snaha o minimalizování automobilové dopravy. Naopak je zde důraz o navýšení veřejné dopravy (MHD) v kombinaci s upravenými pěšími zónami. Funkce bydlení je v těchto místech radikálně potlačena (Šilhánková, 2003).

Tato prostranství (např. náměstí, ulice, nábřeží, parky, tržiště, předprostory významných budov) zpravidla nacházíme v centru města nebo jeho historickém jádru. Pro většinu lidí mohou být velmi významné. Jelikož se zde nacházejí hlavní památkové objekty, podílí se tato prostranství významnou měrou se na rozvoji cestovního ruchu a s tím související intenzitě návštěv zahraničních i domácích návštěvníků, pro které jsou tyto oblasti nejvíce atraktivní. Podle kvality těchto míst ovlivňují i to, jak turisté budou město celkově vnímat a zda se do města ještě vrátí či nikoliv. Často se zde uskutečňují důležité společenské aktivity, kvůli kterým mohou obyvatelé získat větší pocit sounáležitosti s městem (Čáblova a kol. 2011).

▪ ***Regionální***

Najdeme ho v regionálně významném městě a v tomto směru tudíž zastupuje určitý region. Uskutečňují se zde akce regionálního významu. Jejich funkce jsou v podstatě totožné jako ve výše zmiňované celoměstské kategorii (Šilhánková, 2003).

▪ ***Nadměstský***

Šilhánková (2003) zmiňuje, že tento prostor doslova symbolizuje identitu národa či státu, má vliv na sounáležitost obyvatelstva s těmito prostory a uskutečňuje se zde velké množství akcí celonárodního významu (sportovní, hudební přenosy aj.). Tento typ najdeme

tedy převážně ve významných světových metropolích, u nás se jedná o Prahu, kde jí zastupuje Václavské či právě zkoumané Staroměstské náměstí. Rozložení funkcí a prostorová skladba vychází z celoměstského typu.

2.5.1 Náměstí jako veřejné prostranství – jeho význam a typy

Náměstí, jakožto veřejné prostranství, má nesporně svůj důležitý podíl v životě každého z nás. Ať už ve městě nebo na venkově, vždy tu od nepaměti pulsoval každodenní život, je to otevřené místo, kde se stále něco děje – náměstí utvářela historii, jsou svědky různorodých událostí a zapisují se do podvědomí jakožto místo neutuchajících okamžiků a osudů všech jeho návštěvníků. „*Náměstí je organismus řízený pravidly shromažďování, provozu a sociálních kontaktů.*“ (Ambrožová, Kulhánková 2011, s. 25). Od prvopočátku byla náměstí vždy základním prvkem či středobodem, okolo kterých se město postupně rozrůstalo (Gehl 2000). Každé místo, respektive náměstí, podléhá změnám, ať už vlivem vývoje společnosti, technickým pokrokem či novým požadavkům, které jsou moderní společností kladeny. Zároveň je náměstí odrazem společnosti, která ho utváří, její vzdělanosti a informovanosti, vztahu k historii a respektování genia loci, kterého lze stále nalézt i v novodobé historii (Ambrožová, Kulhánková 2011).

Šilhánková (2003) velmi jasně specifikuje náměstí jako prostranství, jenž je obklopené domy. Náměstí by mělo jevit jako dějiště koncentrovanosti, tudíž je převážně místem, kde se shromažďují lidé. Opticky je vymezujeme (např. různými prvky – silnice/vodní plocha/zeleň), dále je rozčleňujeme velikostí, tvarem, svým vybavením, uspořádáním. Z hlediska účelu je dále rozděluje na obytná, dopravní, oddechová, rozptylová, parková či reprezentační. To vše závisí na různých činitelích, které ho v průběhu času utváří – historický vývoj, poloha v rámci města, dopravní vytížení aj. (Melková a kol. 2014a).

Zucker (cit. v Moughtin 2003, s. 99) rozlišoval celkem pět typů náměstí:

- *náměstí uzavřené* – je ucelené a soběstačné (uzavření je dáno fasádou zástavby a okraji náměstí), často jejich tvar nabývá podoby obdélníku či čtverce;
- *náměstí s dominantním prvkem* – rozkládající se okolo hlavních budov, většinou je jeho kompozice podřízena dle dominanty uvnitř náměstí (popř. v průčelí, nároží). Hlavní roli hraje jedna či více hlavních budov, ke kterým je prostor směřován;
- *jádrové náměstí* – rozprostírající se v centru města s jakoukoliv typickou vertikální dominantou – např. pomník, sloup, fontána;

- *seskupená náměstí* – vizuálně nejsou jednolitá, vznikla propojením náměstí do větších kompozičních celků;
- *amorfní (beztvará) náměstí* – neomezená svým prostorem a nekonkrétního tvaru.

Trochu jednodušeji pak člení Gehl a Gemzoe (2002) náměstí na čtyři typy:

- *náměstí centrální* – nachází se v centru města či městské čtvrti;
- *náměstí s monumentální stavbou* – náměstí, na kterém se nachází nějaká dominantní stavba, která je symbolem celého prostranství;
- *náměstí určená k pohybu* – náměstí, kde se lidé převážně sdružují a setkávají;
- *náměstí dopravní* – zde převažuje funkce dopravní.

V dobách minulých byla náměstí pro obyvatele prvořadou nezbytností. Probíhala zde velká část veřejného života, tento život se dnes přesunul spíše do vnitřních uzavřených prostor. Je očividné, že s dobou došlo k velké proměně náměstí ve městech. Ubývá jejich využití v rámci každodenního provozu, stávají se pouze jakýmsi průchozím bodem. Náměstí je spíše prostranstvím, které dnes poskytuje volný pohled, více světla a vzduchu ve spleti města. Taktéž se některá proměnila na parkoviště, stala se odrazem komercializace a došlo na nich k úpadku kulturních akcí a zaměřila se spíš na oslavu hlavních veřejných svátků a akcí (Sitte 2012). Sitte se zmiňuje o tzv. agorafobii, což je strach z prázdných a velkých prostranství, což v knize vztahoval právě na náměstí. Zmiňoval, že lidé v dřívějších dobách vyhledávali spíše náměstí menších rozměrů. V dnešní uspěchané době Augusta a Ederer (2002) přisuzují náměstím dvě rozporuplné funkce. Na jednu stranou mohou být náměstí oázou klidu a místa spočinutí, leč tuto idylickou vizi narušují automobily a množství lidí, kteří dohromady přetvoří náměstí na jednu velkou rušnou křižovatku. V historickém jádru Prahy nalezneme náměstí obojího druhu, ovšem autoři Augusta a Ederer zmiňují, že s menší převahou vítězí ta relativně oddechová. Dle Moughtina (2003) existují dvě důležité kategorizace kvality náměstí: dle funkce a uspořádání, přičemž jeden bez druhého nemůže fungovat. Typicky lze v moderních městech pozorovat prázdná náměstí obklopená nevyužitými budovami, zatímco v protikladu jsou náměstí rušná, která působí jako živé dopravní tepny či anonymní parkoviště, kolem kterých se rozprostírají neuspořádané budovy (Moughtin 2003). Z čehož vyplývá, že náměstí by měla být polyfunkční a směřovat k svobodnému výběru činností bez časového omezení. Měla by mít dostatek vhodného prostoru k pohybu, shromažďování ale zároveň místa k odpočinku a sezení. To vše lze umocnit vhodně umístěným prvky (umělecké či vodní dílo), které přispívají k lepšímu vnímání těchto míst (Melková a kol. 2014a).

Lynch (2004) vidí náměstí jako strategická místa, která pomáhají spoluvytvářet image města. Náměstí jsou základní kompoziční součástí města a určují hierarchické uspořádání prostranství (Melková a kol. 2014a). Veřejné náměstí, z hlediska městských projektů v rámci architektury, je dle Moughtina (2003) nejdůležitějším dílem, které zdobí město a svojí typickou podobou rozlišují město od ostatních. Dle Melkové a kol. (2014a) jsou v historickém městě nejkvalitnější ta náměstí, která jsou ohraničena skladbou domů, a jejich celistvost není narušena komunikací. Soustřeďují se na něm nejdůležitější občanské, náboženské stavby a jiné urbanistické prvky a taktéž jsou místem lidského setkávání a socializace (Moughtin 2003). Aby byla dostatečně „živá“ je nezbytné udržovat kontakt mezi návštěvníky a s parterem blízkých budov (Melková a kol. 2014a). Pokud jsou urbanisty kvalitně navržena dle základních principů a s citem, jsou místem se symbolickým významem (Moughtin 2003). Zároveň je u nich nutné zohlednit historický vývoj, charakter zástavby či *genia loci* v historickém centru, protože by měla být především atraktivním místem pro místní obyvatelé. Taktéž Lynch (2004) zmiňuje, že vedle *genia loci*, by si náměstí měla uchovat svoji jedinečnost, identitu a nezaměnitelnost. Reagovat na změnu životního stylu obyvatel musela již některá evropská historická města. Snahou bylo dokázat, že i v historických oblastech je možné umožnit obyvatelům možnosti rekreace či moderního zázemí. I Praha by na tuto změnu mohla reagovat a přiblížit se tak jiným velkoměstům v Evropě (Ambrožová, Kulhánková 2011).

2.6 Charakteristika veřejných prostranství

2.6.1 Aktivita na veřejných prostranstvích

Každý člověk vnímá prostor okolo nás různě a podle toho i nakládá s činnostmi, které v něm bude provozovat či uskutečňovat. Veřejná prostranství nám dávají příležitost k setkávání lidí, k sociálním kontaktům a různým aktivitám. Gehl (2000) v práci zmiňuje, jaké kontakty mohou na těchto místech vznikat. Na jedné straně jsou to intenzivní kontakty, jako je přátelství, známosti, náhodné kontakty a na straně druhé pasivní kontakty neboli pocity být viděn a slyšen. Nejčastější formou jsou ty méně intenzivní kontakty.

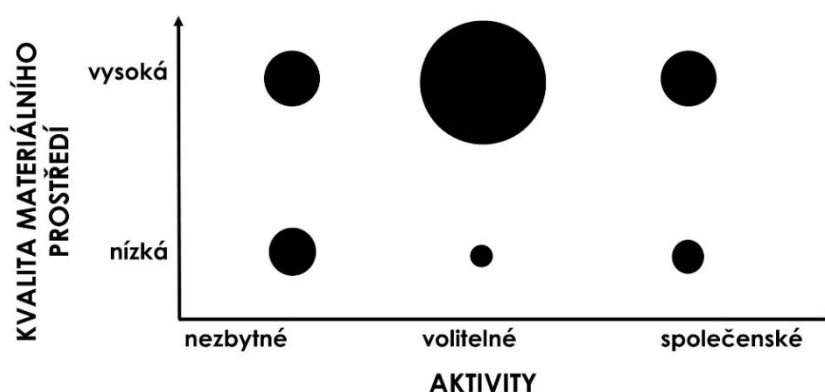
Podle Vyhnálkové (2012) jsou hlavním smyslem prostranství aktivity, které se na nich uskutečňují, bez těchto aktivit by nebyla zcela úplná. Aktivity jsou odlišné dle typu prostranství, ve kterém se odehrávají a kvůli neustálému pohybu či pobytu lidí na různých místech se uskutečňují mnohdy spontánně. Většinou vznikají tam, kde pro ně má veřejnost lepší podmínky uskutečnění (Gehl 2000).

Gehl (2000) dělí prostranství dle různých aktivit, které se zde uskutečňují. Celkem rozlišuje tři druhy aktivit – *pravidelné, volitelné a společenské*. Do *pravidelných* spadá chůze (do školy, práce) nákup, čekání na dopravní prostředky. Jsou specifické tím, že se konají celý rok bez ohledu na vnější prostředí. *Volitelné*, jak již název napovídá, jsou zcela v režii samotné osoby a probíhají, pokud je na to ideální čas a místo, můžeme zde zařadit procházky, sezení, pozorování okolí. Poslední *společenské* aktivity ovlivňují samotní lidé, vyskytující se na veřejných prostranstvích, když mezi sebou konverzují, pasivně pozorují venkovní dění, hrají si či jen naslouchají. Z toho vyplývá jednoznačné pojetí: čím kvalitnější a přívětivější jsou veřejná místa, tím více jsou veřejností oblíbená a využívána. Méně kvalitní prostranství znamenají minimum, převážně nezbytných aktivit, jelikož taková místa nejsou pro obyvatele a návštěvníky přitažlivá.

Nejčtenějšími objekty zájmu a pozornosti jsou právě lidské aktivity na prostranstvích. Mezi ně řadí Gehl (2000) pouhé být nablízku ostatním, být slyšen či pozorovat běžné venkovní dění. „*Zdá se, že život v budovách a mezi budovami lze skoro ve všech situacích kvalifikovat jako podstatnější a významnější než prostory a budovy samotné.*“ (Gehl 2000, s. 31). Avšak nesmíme zapomínat na to, že aktivity vykonávané na veřejných prostranstvích úzce souvisí s kvalitou těchto míst. Velmi důležité je neustále zlepšovat kvalitu míst ve městech pro jejich aktivity. V práci *Život mezi budovami* Gehl (2000) pozoroval, jak se na příkladu městských prostranství Dánska, kde došlo k fyzické změně ulic na pěší zóny, změnila škála vykonávaných aktivit. Zdvojnásobil se počet chodců a jejich průměrná doba, kterou na těchto prostranstvích začali lidé trávit.

Gehl (2000) tedy dále zjistil, že existuje úzký vztah mezi kvalitou venkovního prostředí a jejich aktivitami (obr. 1). Ačkoliv jsou jistá regionální, klimatická či společenská omezení, můžeme uspořádáním prostředí ovlivnit typy aktivit na veřejných prostranstvích měst či v obytných čtvrtích. Dle Gehla (2000, s. 39) lze ovlivnit „*...kolik lidí a událostí bude využívat veřejné prostory, jak dlouho individuální aktivity potrvají a které typy aktivit se mohou rozvinout.*“. Na některých místech se můžeme setkat s tím, že je stále ignorována lidská potřeba pro vhodný rámec jejich aktivit. Dalo by se říci, že aktivity na veřejných prostranstvích dělají místo jedinečné, pokud jsou některá prostranství prázdná, opuštěná a nepoužívaná, lidé je nebudou vyhledávat k trávení svého času.

Obr. 1: Vztah mezi kvalitou prostředí a venkovní aktivitou

Zdroj: Gehl (2000), vlastní úprava

2.6.2 Problémy veřejných prostranství

Veřejná prostranství jsou spojovaná i s množstvím negativních jevů, které mohou ovlivňovat kvalitu prostranství a rozsah aktivit na nich vykonávaných.

To, zdali se cítíme na veřejných prostranstvích příjemně, ovlivní *pocit bezpečí* z daného místa. Do něj spadá nejenom strach ze zločinu (Németh 2009) ale také jiné patologické jevy – alkoholismus na veřejných místech, deviace, vandalismus (Jíchová, Temelová 2012a). Výskyt těchto negativních vlivů ovlivňuje, jak budou lidé využívat městský prostor a trávit v něm svůj volný čas, také jak se v něm budou pohybovat a rovněž to působí i na kvalitu života a jejich spokojenost. Přičemž dle Jíchové (2013) lze rozsah nebezpečí konkrétního místa hodnotit dle jeho zaplnění lidmi a jeho otevřenosti. Nicméně vždy záleží na image místa, jeho fyzické podoby a charakteristikách, do kterých spadá např. denní doba, pohlaví nebo individualita jedince, protože každý z nás vnímá konkrétní místa jiným způsobem (Jíchová 2013). Obecně lze říci, že neatraktivní, tmavá, osamělá a zanedbaná místa jsou považována za nebezpečná. Oblasti, kde převažuje doprava lze chápat jako bariéry v pohybu a tudíž představují pro jedince jisté obavy (Čáblková a kol. 2013). Do potenciálně rizikových míst můžeme zařadit náměstí, parky, nádraží, podchody a tunely (Pain 2000; Jíchová, Temelová 2012a). Vždy ale záleží na okolnostech, vhodným příkladem je právě náměstí, ta se mohou v denní dobu zdát bezpečná, ale z hlediska zvýšeného výskytu lidí mohou být velmi vhodným místem kapesních krádeží a naopak večer, kdy náměstí zpustnou, lidé mohou pociťovat obavy z obtěžování či přepadení (Jíchová, Temelová 2012b). Németh (2009) zdůrazňuje, že pustá a nevábná místa zvyšují obavy společnosti týkající se kriminality a bezpečnosti takových míst (vandalismus, prostituce, obchodování s drogami). Lidé se logicky snaží těmto místům vyhýbat a přesouvat se do jiných

částí města. Z těchto důvodů města začala upravovat návštěvnost vybraných prostranství např. oplocením a zamykáním, jinde zase došlo k odstranění všech prvků, které by mohly narušovat komplexní bezpečnost prostranství (zrušení laviček, umístění bodců na římsy oken a výkladních skříní aj.). Překvapujícím je fakt, že za rizikovější a méně bezpečný neoznačuje Pain (1997) prostor veřejný ale spíše soukromý, v tom smyslu, že ženy se stávají často obětí násilných (trestných) činů doma nežli na veřejných prostranstvích. Gehl (2010) dodává, že možným řešením je mísení různorodých funkcí daných míst (obchod, služby, bydlení, kanceláře). Na prostranstvích, kde se nacházejí lidé po celých 24 hodin, lze hodnotit jako bezpečné a nepodléhají často v jisté míře kriminalitě a vandalismu.

Dalším výrazným problémem, úzce související s výše zmíněnou bezpečností a nynější proměnou města, se stal rozmach *dopravy* a především *automobilismu*. Gehl (2002, s. 111) na automobilismus nahlíží: „*Mezi všemi aktivitami, které se odehrávají na veřejném prostranství, je nejkomplexnější doprava lidí a zboží z místa na místo.*“ Vzrůst automobilové dopravy má i své stinné stránky, např. zmenšování rozlohy veřejných míst. Některá náměstí a ulice původně sloužící chodcům a pěším zónám byla postupně nahrazena automobilovou dopravou. Velká část přeměny se v tomto případě dotkla i zeleně, což mělo na svědomí zhoršení kvality životního prostředí. Taktéž Gehl (2002) ve své práci zmiňuje, že pokud se prostor rozdělí mezi automobily a chodce, vznikají bariéry pro volný pohyb veřejnosti a tím dochází k jisté segregaci. Místa a s nimi související aktivity se stanou jednotvárnými, protože dochází k oddělení od ostatních městských aktivit.

Negativním procesem dotýkající se veřejných prostranství je *prostorová segregace*, která ovšem bývá ve městech přirozeným jevem. Nerovnost ve společnosti je přímým důsledkem prostorové segregace, proto bude i nadále docházet k vylučování určité skupiny obyvatel do konkrétních lokalit, čtvrtí či oblastí. Ve městech tak vznikají specifické lokality jako ghetta, gentrifikované oblasti, slumy či „*gated communities*“⁵ (Temelová, Sýkora 2005). Utváří se segregované skupiny, které obývají nevyhovující budovy v různých částech měst a vyloučení může vyústit až v nepokoje. Segregace skupin zapříčiní i další důsledky, za některé jmenuji zchátralé obytné prostory, úpadek infrastruktury, koncentraci etnických minorit a patologická chování (Burjanek 2007, cit. v Burianová 2011, s. 28). Často lidé koncentrují své aktivity do jejich vnitřního sociálního prostoru a to jim neumožňuje prakticky žádnou sociální mobilitu. Ačkoliv v okolí těchto prostranství dochází k neustále fyzické přeměně, mnohé z těchto oblastí

---

⁵ Gated communities jsou rezidenční oblasti s jistými omezeními, kdy původní veřejný prostor bývá nahrazen soukromým, je privatizován a objekty v nich jsou kontrolované a vstupy zakázané (Blakely a Snyder 1998, cit. v. Brabec 2009).

zůstávají do budoucna beze změn (Mareš a kol. 2008). Problém segregace se nevyhýbá ani centrální části Prahy. Pospěch (2013) na příkladu Česka a ostatních postkomunistických zemí zmiňuje, co se stalo po roce 1989, kdy došlo k politické a ekonomické přeměně společnosti. Na veřejných prostranstvích se častěji začali vyskytovat lidé bez domova a jiné nevyhovující osoby (žebráci, znevýhodněné skupiny osob), u kterých z pochopitelných důvodů nedošlo k jejich scelení s veřejným prostranstvím. To mělo za následek představu prostranství jako omezeného právem, zcela strojeného, který není dostupný pro každého a každý, kdo do něj vstupuje, není posuzován stejným měřítkem. „*Veřejný prostor není oázou svobody mezi budovami ovládanými soukromým vlastníky, ale svazujícím a regulujícím prostředím, jehož produkce a reprodukce představují hluboký společenský problém.*“ (Pospěch 2013, s. 76).

Jelikož náměstí, které v práci zkoumáme, značně formuje cestovní ruch, pro úplnost lze zmínit, jak může cestovní ruch ovlivňovat okolní prostředí, potažmo veřejná prostranství. Existují tzv. sociálně kulturní vlivy, které negativně ovlivňují geografické prostředí (Galvasová, 2008). Jedná se o dopady cestovního ruchu na životní styl hostitelské společnosti. Obecný problém sociokulturních vlivů je ten, že jsou hůře rozpoznatelné, protože se ve společnosti neobjevují tak zřetelně (Pásková 2009). Kim a kol. (2013) mezi negativní vlivy v růstové fázi cestovního ruchu zahrnuje zvýšení a přetížení dopravy či přeplněnosti veřejných prostranství. Mezi další neduhy spadá žebrání, prostituce, hazardní hry, obchod s drogami. Obecně dochází ke zhoršení tradiční kultury, cestovní ruch je doslova nazýván jako „*vykořisťovatel kultury*“, dochází k narušení tradiční kulturní skladby a změnám v chování (Kim a kol. 2013, s. 528). Ovšem existují důkazy, že cestovní ruch má v tomto směru i pozitivní dopady. Cestovní ruch může přispět ke zlepšení vybavenosti, rozšiřování či zmodernizování silnic, parků či různých zábavných zařízení, čímž se sníží přeplněnost v divadlech, na koncertech a sportovních akcích. Pokud dochází k vymírání tradičních zvyků, může být cestovní ruch vnímán jako důvod k oživení místní kultury. Mimo jiné má cestovní ruch vliv na zlepšení vzdělání residentů či schopnosti komunikovat s turisty, čemuž často brání možná jazyková bariéra (Kim a kol. 2013).

2.6.3 Úspěšnost veřejných prostranství jako ukazatel kvality života

Zpočátku bych ráda nastínila, jaké jsou klíčové faktory, které ovlivňují kvalitu a úspěšné fungování veřejných prostranství. Čáblková (2005) určuje celkem tři faktory – urbanistické, sociální a ekonomické.

1) Urbanistické faktory

Jak název napovídá, upravují urbanistickou úpravu města a to, jak budou VP fungovat. Do urbanistické struktury zařazuje Čáblová (2005) *prostor, funkci a provoz*. Důležité, avšak často neměnné, je jejich *prostorové uspořádání*. Uspořádání vychází totiž z dlouhodobého historického vývoje a nelze je už měnit. Avšak nejdůležitějším základním měřítkem je *funkce* VP, dle převažující funkce můžeme určit, jak dané místo vybavit a jak ho uspořádat, totéž platí i o jeho *provozu*. Ten musí individuálně reagovat na provozní nároky každého místa.

2) Sociální faktory

Sociální faktory vychází ze společenské funkce VP. Zde lidé komunikují, dochází ke kontaktům a tak je podstatné jak na nás podvědomě působí. Sociální faktory utváří charakteristickou povahu místa a též *genia loci*. Nicméně jejich nevýhodou je, že bývají špatně měřitelné (závisí na osobnosti, věku, pohlaví, náladě atd.).

3) Ekonomické faktory

Tyto faktory ovlivňují vznik a údržbu veřejných prostranství a to má přímou souvislost s tím, jak budou financovány (při vzniku VP se jedná o zdroje financí pocházející např. z rozpočtu, grantů, podnikatelských subjektů či soukromých osob). Naproti tomu obecní rozpočet je většinou použit na údržbu VP.

Zároveň je nezbytné brát v potaz, jaké mají prostranství dopad na ekonomiku města. Čáblová (2005) zmiňuje, že vztah mezi kvalitou veřejných prostranství a úspěšnou ekonomikou města je zcela zásadní. Nabídka aktivit ve městě je závislá na kvalitních veřejných prostostech, což velmi napomáhá rozvoji cestovního ruchu. Pokud je město úspěšné a zdravé přitahuje k migraci širokou a pestrou škálu obyvatel.

K tomu, aby bylo dané prostranství kvalitní, musí dle Melkové (2013, s. 72) primárně splňovat hlavní kritéria aktivního veřejného prostranství: „...*existence obsahu, naplnění jasně role a splnění utilitárních funkcí maximálně jednoduchými prostředky vyplývajícími z podstaty této funkce, které současně nejsou v rozporu s humanistickými kritérii: obytnou kvalitou, krásou, smyslovým potenciálem či komunikačními schopnostmi.*“ Je třeba zdůraznit, že kvalita místa veřejného prostoru je jev zcela subjektivní a každý má o kvalitě místa své vlastní představy. Jaké vlastnosti mohou tvořit místo kvalitním a zároveň atraktivním si můžeme prohlédnout na obrázku 2.

Obr. 2: Diagram místa – co dělá místo atraktivním?

Zdroj: upraveno dle Project for Public Space

Tento diagram vymyslela nadace „Projekt pro veřejná prostranství“ (dále PPS, v angličtině *Project for Public Spaces*). Inspirací k jejímu vzniku byla právě celoživotní práce W. H. Whyte (2001). Snahou nadace je oživit různé druhy prostranství, jejich komunitu, tak, aby se stala místem pro setkávání a tím došlo ke zkvalitnění prostranství měst. Na tomto základě analyzovali několik stovek prostranství a zjistili, že existují celkem čtyři spektra udávající kvalitu míst. Za prvé *dostupnost místa*, jestli je dobře dostupné, lidé se zde mohou dobře pohybovat (zahrnuje i vhodnost pro tělesně postižené). Za druhé *aktivity a využití*, tzn. jak, kdo a za jakým účelem prostranství využívá, jaké činnosti se zde vyvíjejí. Aktivity lákají, aby se lidé vrátili zpět na místo a proto jsou velmi důležité. Dalším stavebním kamenem je *pohodlí a image místa*, zahrnuje vše to, jak na nás místo působí (první dojem často rozhoduje), bezpečí (bezpečnostní složka na místě), čistotu, vhodná místa na sezení, jejich dostatek a jejich rozložení na daném místě, zda jsou nějaké překážky v dopravě atd. A konečně poslední, čtvrtý aspekt *sociabilita*, která nám řekne, zda se lidé na tomto místě scházejí, zda se potkávají, povídají se, seznamují se, mají tu pocit sounáležitosti s daným místem. Právě sounáležitost je pro každé prostranství velmi důležitá (PPS, Madden 2003).

Nasution a Zahrah (2012) zdůrazňují, že kvalita života lidí ve městě je výsledkem jejich

interakce s městským prostředím. Jejich studie ukazují, že otevřená veřejná prostranství přináší pozitivní přínos pro kvalitu života lidí. Vysoká kvalita spolu s dobře navrženým městským veřejným prostorem a řízením parků podporují kvalitu života. Podle nich jsou ale veřejná prostranství nadále utlačována z důvodu privatizace, která s sebou přináší negativní dopady. Privatizace způsobuje omezení přístupu, sociální rozdíly, zvýšení konzumu a snižuje sociální interakci. Pokud chceme, aby byl úspěšný, musí být dostupný pro všechny občany bez omezení. Měl by být demokratický a nediskriminační, přístupný všem třídám, bez omezení věku, včetně osob zdravotně postižených (Nasution, Zahrah 2012). Veřejná prostranství mají být podle Kurniawati (2012) smysluplná, vnímavá a demokratická. Vnímavá ve smyslu, že mají být doslova schopna pojmout celou řadu činností, zájmů a tužeb jeho uživatelů. Smysluplná, protože veřejná prostranství mají mít komplexní vazby mezi člověkem, prostorem a světem a mají poskytovat smysl či význam místním komunitám, jednotlivcům či skupinám. A konečně demokratická z důvodu jejich otevřenosti všem lidem z různých sociálních prostředí. Nicméně v současné době musí prostranství splňovat požadavky dnešní společnosti. Veřejnost by se měla aktivně zapojovat do plánování veřejných prostranství. Je třeba dbát na jejich trvalou udržitelnost, musí mít takové vlastnosti, aby na ně lidi lákala a ne odrazovala z jejich užívání (Šilhánková 2003).

3 Metodika

První část práce vychází z rešerše nastudované literatury, která se zaměřuje na obecné uchopení veřejných prostranství, jejich dělení a problémů, která se jich týkají. Následující hlavní část směřuji již na charakteristiku historického vývoje lokality a studuji užší souvislosti Staroměstského náměstí. Použitou metodiku, která čerpá hlavně z kvalitativního výzkumu, následně představuji v navazujícím textu.

3.1 Sociální konstruktivismus

Od konce dvacátých let vznikalo nepřeborné množství studií, které odhalily přítomnost sociálních faktorů při vzniku vědeckého poznání a jedním z nejvýraznějších přístupů byl právě sociální konstruktivismus (Špelda 2009). Jestliže budeme v práci aplikovat metodu diskurzní analýzy, je zapotřebí nejprve vysvětlit základní filozofické předpoklady teorie sociálního konstruktivismu, který je jakýmsi zastřešujícím pojmem různých teorií a k metodě diskurzní analýzy má velmi blízký vztah. Diskurzní analýza je vůbec nejpoužívanějším přístupem v rámci sociálního konstruktivismu (Jørgensen a Phillips 2002, Procházková 2014, Hladík 2015). Dle autorů Bergera a Luckmanna (1999) postihuje tato teorie všechny obory lidského poznání a zdaleka se tedy nevymezuje pouze na sociologické teorie. Důležitým poznáním je to, že člověk a společnost existují v souladu, tedy, že člověk utváří společnost a naopak on sám je tvořen společností. Společnost není tedy objektivní realitou ale pouhým výtvorem člověka. Hladík (2015) vztahuje toto tvrzení na příkladu veřejného prostranství a tedy, že lidé formují veřejná prostranství a ta následně působí na nás.

K hlavním pojmům, které ve své práci Berger a Luckmann (1999) často používají, řadíme vědění a realitu, jakožto pojmy sociálně relativní. Realita je vnímána jako „*vlastnost náležející jevům, kterým přisuzujeme existenci nezávislou na naší vůli*“, vědění je „*jistota, že tyto jevy jsou skutečné a jsou nositeli určitých vlastností*“ (Berger, Luckmann 1999, s. 9). Dle autorů ovšem neexistuje pouze ta jedna realita a taktéž není identická, jelikož každý vnímáme realitu individuálně, stejně tak ji odlišně vnímá skupina osob či celé společenství. Konstruktivisté věří, že realita je konstruována skrze lidské činnosti. Podstatná je ovšem realita každodenního života tvořící základ našeho života, jenž je vnímaná ale jako subjektivní, tvořená v důsledku kontaktů s dalšími jedinci. Kvůli této realitě jsme schopni být součástí společnosti a nadále v ní fungovat (Berger a Luckmann, 1999).

Základním vodítkem konstrukce reality jsou podle Bergera a Luckmanna (1999) tři procesy, které se nazývají objektivace, externalizace a internalizace. Tyto tři principy lze dle autorů pojmut v následujících větách: *Společnost je výtvořem člověka. Společnost je objektivní realitou. Člověk je výtvořem společnosti.*“ (s. 64). V důsledku nestability člověka je *externalizace* jakousi nutností člověka, kdy je nucen si stvořit stabilní prostředí a řád, ve kterém se bude pohybovat. Další složka nazývána jako *objektivizace* je dle Bergmana a Luckmanna (1999, s. 63) „*proces, při němž externalizované produkty lidské činnosti nabývají objektivní povahu.*“ Vychází tedy z myšlenky, že realita utvářená člověkem je chápána jako objektivní skutečnost. Pokud člověk přijme objektivní svět, nastává třetí fáze *internalizace*, která proces utváření reality uzavírá. Každý jedinec tak zpětně vtahuje onu objektivní realitu světa, podněty z okolí a stává se produktem oné společnosti. Autoři (Berger, Luckmann 1999, s. 64) vysvětlují, že podstatou a hlavním přenašečem konstruované reality je jazyk, tomu je vlastní objektivnost a ten „(...) *vtiskuje objektivovanému sociálnímu světu logiku.*“ Prostřednictvím jazyka lidé komunikují, předávají si znalosti a vzájemně je mezi sebou sdílejí (nevyjímaje média). K pochopení reality každodenního života skrz jazyk je tedy naprosto klíčové. Jazyk nás neustále vybízí k akceptování rozlišných vzorců, a tak může být pokládán jako donucovací nástroj.

3.2 Diskurz a diskurzivní analýza

Podle Vávry (2006) jsou diskurz i diskurzivní analýza velmi často používané pojmy a je nanejvýš pravděpodobné, že jejich obliba ještě nadále vzroste. Za prvé je to v důsledku jejich častého používání v anglosaské sociologii, za druhé kvůli technickému pokroku, kdy se přistupuje k digitalizaci textů, dokumentů, zpráv a jejich v podstatě nepřetržité dostupnosti na internetových stránkách. Na druhou stranu Lapčík (2009) upozorňuje, že již nyní, kvůli obrovskému užívání pojmů *diskurz/diskurzivní* v různých kontextech, dochází k jejich vyprázdnění.

Pokud se budeme dále zabývat samotnou diskurzivní analýzou, shledávám jako užitečné nejprve vysvětlit samotný pojem diskurz. Výraz diskurz začal postupně pronikat skrze různé studie v několika významových rovinách. Vznikaly mnohočetné pokusy o jeho implicitní terminologii bez dané definice či konceptu. V důsledku toho dochází v humanitních disciplínách k nedorozumění a špatnému pochopení výrazu (Lapčík 2009), tuto „neukotvenost klíčového pojmu“ a nejednotné chápání napříč druhy diskurzivní analýzy, shledává Beneš (2006, s. 121) jako slabinu diskurzivní analýzy. Samotný koncept diskurzu

je značně obsáhlý a jeho definici znesnadňuje i to, že je samotnými vědci či akademiky z řad lingvistů, sociologů, filosofů, geografů, politologů, antropologů pocházejících z různých světových kultur odlišně aplikován (Jørgensen, Phillips 2002; Vojtíšková 2008). Diskurz jako takový lze najít skoro v jakémkoliv výzkumu zabývajícím se jazykem a jeho sociálním či kognitivním kontextem (Vojtíšková 2008). Homoláč (2006, s. 1) diskurz specifikuje následovně: „*Diskurz bývá definován jako užívání jazyka, event. dalších znakových systémů – členy dané společnosti, resp. jejich jistou skupinou (teoreticky i jednotlivcem) a/nebo v určité oblasti společenského života a/nebo v komunikaci o určitém tématu.*“ Kusá (2008) diskurz chápe buď bez teoretické souvislosti jako synonymum řeči pro širokou veřejnost, takže ho lze běžně používat ve veřejných vystoupeních, diskuzích a rozhovorech nebo ho popisuje tak, jak ho popsal Foucault (1988, cit. v Kusá 2008), kdy diskurz je ve své podstatě významově ochuzen, protože je souborem omezených pravidel a tvrzení. Právě Michal Foucault (např. 1994, 2002; cit. v Nekvapil 2006) je asi nejčastěji spojován s pojmem „diskurz“ a ve svých dílech i on sám přiznává onu mnohoznačnost tomuto termínu. Jeho díla jsou předlohou, ze které vychází další varianty analýzy diskurzu (Nekvapil 2006).

Zřejmě není překvapením, že ani diskurzivní analýza neměla nikdy svou jednoznačnou teorii. Analýza diskurzu je o studiu a analyzování použitého jazyka, je jakýmsi souborem analytických přístupů, která slouží ke studiu tvorby významu lidské komunikace (Hodges, Reeves, Kuper 2008; Zábrodská 2010), využívající různých metod, principů, postupů a technik (Lapčík 2008). Může sloužit zejména k různým analýzám a sběru kvalitativních dat, příkladem je ústní komunikace a psané texty (Zábrodská 2010). Diskurzivní analýza není jednotně vymezenou analýzou, ale je značně metodologicky heterogenní (Prokopová, Orságová, Martinková 2014). Aby se diferencovaly jednotlivé metody výzkumů, začalo se přistupovat k různým přístupům s odlišným pojmenováním, z nich můžeme jmenovat např. klasickou diskurzivní analýzu dle Foucaulta, kritickou diskurzivní analýzu (Critical discourse analysis - CDA), která je nejpoužívanějším typem diskurzivní analýzy či diskurzivní psychologii (Sedláková 2014).

Sociální svět (vědění, identit, sociálních vztahů) vychází ze sociálního jednání, jelikož pro diskurzivní analýzu jsou důležité časové a kulturní aspekty, které nám svým způsobem vytváří jisté limity jak světu porozumět a na základě toho můžeme na určitém místě v určitém čase analyzovat jen daný počet interpretací či reprezentací světa (McKee 2003, cit. v Řeháčková 2006, s. 294). Pro diskurzivní analýzu je zcela zásadní použití jazyka,

který není pouhý prostředník, ale „*svébytný fenomén hodný pozornost vědce*“ (Beneš 2009, s. 93), mající za úkol reprodukovat, měnit a vytvářet realitu (Řeháčková, 2006). „*Jazyk není chápán jako pouhý nástroj pro přenos informací, nefunguje jako zrcadlo reality, v němž se věci jednoduše odrážejí, ale je naopak tím, co spoluvytváří sociální svět, sociální identity a vztahy. Význam věcí je tedy konstruován za použití systémů reprezentace, která vždy zahrnuje konstrukci reality.*“ (Phillips, Jørgensen 2002, Hall 1997; cit. v Řeháčková 2006, s. 294).

Hladík (2015) a Procházková (2014) se zaměřili na použití diskurzní analýzy na veřejná prostranství, i když každý z nich ji použil odlišným způsobem. Jejich práce jsou vhodnou inspirací, jak lze využít metodu analýzy diskurzu a její aplikaci na zkoumání veřejného prostranství v geografii. Oba dva vycházejí z tvrzení Klabíkové-Rabové (2013), že tato metoda slouží k analyzování textů a k odhalení jejich hodnotové orientace napříč obory (Procházková 2014, Hladík 2015). Diskurzní analýza neshledává text jakožto ilustrátora reality, za kterým bychom měli hledat jeho pravý význam, či snad jeho objektivitu a pravdivost. Pokud nám diskurzivní analýza něco sděluje, nezkoumá realitu existující mimo text, ale to, jak lidé prostřednictvím textu formují „*smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa*“ (Beneš 2006, s. 93).

Pro výše zmíněné lze tušit, že diskurzní analýza by mohla být vhodným nástrojem zaměřeným na část výzkumu, tedy poukázat, jak je v médiích prezentována podoba a současné uspořádání Staroměstského náměstí, především pak na to, jak a kým se nahlíží na nedořešenou dostavbu Radnice i možných dalších historických objektů na náměstí. Po tomto zjištění budou navazovat další části výzkumu, které budu specifikovat v následujících kapitolách.

3.3 Výzkumné metody

Vzhledem k charakteru práce je přistoupeno k použití kvalitativního výzkumu, kde je snaha průzkumníka o větší sblížení s okolím, ve kterém bude výzkum prováděn. Částečně však bude využita metoda kvalitativního výzkumu a to v případě strukturovaného pozorování. U kvalitativní výzkumu lze oproti kvantitativnímu výzkumu dosáhnout hlubší analýzy zkoumaného jevu, tedy především hlubším pohledem do smýšlení lidí. Nevýhodou je jeho zdloouvavý a nákladný proces (časová náročnost a následné zpracování), ze kterého vychází spíše hypotézy a také jistá nereprezentativnost (Silverman 2005). Respondenti také mohou stylizovat své výpovědi. Převážná část znalostí vychází z literatury zabývající se

kvalitativním či sociologickým výzkumem, zvláště nápomocnou byla kniha zabývající se kvalitativním výzkumem od Jana Hendla (2005). Tabulka 1 nám ukazuje výhody a nevýhody kvalitativního průzkumu.

Tab. 1: Výhody a nevýhody kvalitativního výzkumu

VÝHODY	NEVÝHODY
Získává podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny, události či fenoménu	Získaná znalost nemusí být zobecnitelná na populaci a do jiného prostředí
Umožňuje navrhnout teorie	Je těžší testovat hypotézy a teorie
Dobře reaguje na místní situace a podmínky	Je náročnější provádět kvantitativní predikce
Zkoumá fenomén v přirozeném prostředí	Analýza dat a sběr je časově náročný
Pomáhá při počáteční exploraci fenoménu	Výsledky jsou snadněji ovlivnitelné výzkumníkem a jeho osobními preferencemi
Umožňuje studovat procesy	
Hledá lokální příčinné souvislosti	

Zdroj: Hendl (2005, s. 52)

Podle Hendla (2005) se kvalitativní výzkum realizuje na základě intenzivního kontaktu s terénem či situací jedinců, skupin. Tyto situace se mohou jevit jako normální, vycházející z jejich každodennosti (jedinců, skupin, společností). „*Hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce.*“ (Hendl 2005, s. 52). Mezi získaná data kvalitativního výzkumu patří terénní a osobní poznámky z pozorování a rozhovorů, fotografie a vše co nám blíže specifikuje život lidí, které zkoumáme.

Empirická část práce předurčuje svou povahou zkoumání na případovou studii, protože usilujeme o intenzivní výzkum jednoho problému. Případová studie je metodou kvalitativní, jelikož dokáže zkoumat novodobé fenomény do hloubky a právě klíčové je použití kvalitativních technik a různých dostupných metod sběru dat (Hendl 2005). Právě důkladná studie veřejného prostranství Staroměstského náměstí nám umožní pečlivě porozumět tomu, co v práci zkoumáme (Olecká, Ivanová 2010).

V předkládané práci jsou použity metody diskurzní analýzy, terénního šetření využívající metod pozorování, polostrukturované rozhovory či rozhovory pomocí návodu s klíčovými aktéry (místní občané a odborná veřejnost), fotodokumentace. Vyjmenované metody shledávám jako vhodné k zodpovězení předložených výzkumných otázek.

3.3.1 Metoda analýzy diskurzu

Než přistoupíme k dalším navazujícím částem kvalitativního výzkumu, bude pro nás důležité zjištění, jak je vnímané samotné Staroměstské náměstí ve veřejném diskurzu. Na tomto základě můžeme posoudit a zhodnotit, jak moc se shoduje nebo rozchází s provedeným výzkumem. Porovnání nám může přinést zajímavé skutečnosti a náhledy, jak tomu ve skutečnosti je či není.

Pokud se rozhodneme k analyzování mediální textů či dokumentů, zjistíme, že k jejich analýze můžeme přistupovat dvěma odlišnými způsoby. Vedle samotné diskurzivní analýzy stojí ještě obsahová analýza, která je také často nástrojem k rozboru většího množství textů. Dle Miesslera (2008) jsou tyto dva přístupy zcela odlišné a tak je nutné zmínit, v čem se liší a jak a k čemu je výzkumník může použít. Obsahovou analýzu často volíme tehdy, jestliže v textech hledáme nejprve kategorie, pokud je však nehledáme a kategorie utváříme až na základě toho, jaký význam v textu objevíme, rozhodujeme se pro diskurzivní analýzu.

Zde je na místě zmínit něco k samotným charakteristikám těchto dvou přístupů. Obsahovou analýzu lze krátce specifikovat jako: „*kvantitativní, systematický a objektivní popis zjevného obsahu komunikace*“ (Sedláková 2014, s. 291). Cílem obsahové analýzy je rozbor velkého množství dat, to je důležité pokud se chceme dopátrat širšího přehledu o pokrytí určitého tématu a také zkoumá, jak se dlouhodobě vyvíjí některé jevy a srovnává, jak se prezentují v médiích (Sedláková 2014). Obsahová analýza numericky hledá výskyt klíčových slov přiřazených k jisté kategorii, připisuje slovům v textu předem danou kategorizaci (Beneš 2006) a to shledává jako spolehlivý ukazatel významu sdělení (Sedláková 2014). Jak upozorňuje Miessler (2008), to vše vede k jistému zevšeobecnění a texty jsou zpracované spíše povrchně, naproti tomu diskurzivní analýza zkoumá do hloubky, což shledává jako hlavní výhodu této metody. Vedle toho se diskurzivní analýza soustředí na jednotlivé texty, nemá předem vymezené kategorie (Miessler 2008), spíše zkoumá, jak se vytváří a jak jedinec svět kategorizuje.

Jelikož se ve své první části výzkumu nesoustředím na předem dané kategorie a ke zkoumání bude použito především mediálních textů menšího rozsahu, budu vycházet z podobných postupů podle Procházkové (2014), která se soustředila na problém dostavby Vítězného náměstí.

K analýze bylo použito celkem 38 zdrojů z českých celostátních periodik, tzn. textů a článků dostupných na internetu (Google Search), v internetové databázi Newton Media Search (Mladá Fronta DNES, Pražský deník, Lidovky, Novinky aj.). Výběr zdrojů k analýze

byl různorodý a nebyl nijak selektován, aby byla zachována heterogenita materiálů, jak to učinila též Procházková (2014). Všechny články byly vydány v období mezi roky 2004 až 2015. Jelikož nás zajímá současný pohled na stav Staroměstského náměstí, nebylo pátráno již dále v čase. V posledních měsících tohoto roku se již neobjevovaly vhodné relevantní články, takže jsem diskurz zakončila rokem 2015. Články jsou v seznamu řazeny dle časové posloupnosti, přičemž články dle přibližně roztřídit. Články označené číslem 1 až 11 se týkají dostavby Staroměstské radnice. Články číslované 12 až 19 se kategorizují na základě informací týkajících se Mariánského sloupu na náměstí. A konečně články dohledatelné pod čísly 20 až 38, které se zabývají celým prostranstvím v celé jeho šíři, tzn. vyjadřující se nejenom k dostavbě Staroměstské radnice, sloupu či kašny, ale i k jeho dalším problémům (akce, vyhlášky atd.). Číslo za přímou citací budou označovat článek dohledatelný v seznamu zdrojů k analýze veřejného diskurzu. V internetové databázi jsem zadávala slova „Staroměstské náměstí“, „veřejné prostranství“, „dostavba Staroměstské radnice“ atd. v různých modifikacích. Nerelevantní články týkajících se témat nevhodných k diskurzní analýze jsem do práce neuvažovala.

3.3.2 Strukturované pozorování

Pozorování dělíme na *zúčastněné* a *nezúčastněné*, pokud se aktivně zapojujeme do sledované reality, stáváme se zúčastněným pozorovatelem. V našem případě nás ale bude zajímat *nezúčastněné* (skryté) pozorování, kdy se problém zkoumá bez aktivní účasti mezi pozorovatelem a pozorovanou skutečností (Kozel a kol. 2006) a kdy pozorovatel interpretuje lidské chování. Pozorování, kdy vnější pozorovatel nezasahuje do dění, je velmi vhodné využít k výzkumům na veřejných místech (Hendl 2005). Tato metoda patří k jedné z nejpoužívanějších technik kvantitativního výzkumu, při které ale může docházet k ovlivnění průzkumníka jeho subjektivními vjemy na základě jeho hlubšího vnoření do zkoumaného problému. Cílem metody je zjistit, co vše se na zkoumaném místě děje a o čem se mluví (Silverman 2005), takže dle Hendla (2005) není podstatná jen vizuální stránka ale i pocitová či sluchová. Pozorování nám pomáhá utvořit si obrázek o popisovaném prostředí (Hendl 2005), kdy nezjišťujeme, co si aktéři myslí a jaký význam má vykonávaná činnost, ale analyzujeme všestranný pohled na danou skutečnost (Uherek a kol. 2014). *Strukturované* neboli *standardizované* pozorování probíhá dle předem daných pokynů, kdy se dodržuje postup, rozsah a zaznamenávání do předem připravených dokumentů. Používá se, když známe cíl výzkumu a zkoumaný problém (Kozel a kol. 2006).

Hlavním důvodem strukturovaného pozorování je podat ucelený popis všeho, co se reálně na Staroměstském náměstí děje v různou denní dobu. Zvláště nás zajímá, kdo se na náměstí pohybuje, co na něm provozuje za aktivity a činnosti. Vhodným doplněním je také zhotovení fotodokumentace a terénních poznámek týkající se vzhledu prostranství.

Než se přistoupilo k samotnému pozorování, bylo nutné si předem připravit tzv. pozorovací archy. Jako vhodný a názorný arch, který lze použít k tomuto účelu, jsem shledala formulář (viz tab. 2), který znázorňuje Madden (2003), tou se inspirovala i Svobodová (2012), která rovněž zkoumala ve své práci veřejné prostory a mapovala chování lidí v prostoru. Údaje v pozorovacích arších musíme zaznamenávat systematicky a posléze je souhrnně vyhodnotit, jen tak budou cenným údajem informací a následně vhodnou pomůckou ke komplexní interpretaci využití místa (Madden 2003). Jelikož je Staroměstské náměstí svou rozlohou značně rozsáhlé a je zde předpoklad vyššího počtu lidí, je nutno přistoupit k pozorování ze čtyř stanovišť, která nám budou poskytovat vhodné úhly k pozorování. Jen tak lze získat celkový obraz o využití takto velkého náměstí. Do formulářů (tab. 2) se v první řadě zaznamenává místo neboli v našem případě stanoviště, datum, čas a počasí.

Tab. 2: Vzor pozorovacího archu

POZOROVACÍ ARCH - VÝZKUM STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ																										
DATUM:		POZOROVACÍ STANOVIŠTĚ: 1 2 3 4																								
HODINA:		POČASÍ:																								
Skupina	POHLAVÍ		VĚK				AKTIVITY													Poznámky						
	muž	žena	0 - 6	7 - 18	19 - 34	35 - 59	60 a více	sezení/odpočinek	stání	procházka/chůze po náměstí	procházení	společenská konverzace	konzumace jídla/piti	čtení /studium tiskopisů	fotografování	hraní si	provoz. uměl. pool. produkce	pozorování památek	průvodcování		prodej a nabídka služeb	venčení psa	nákup zboží a služeb	jízda na Segway/jízda na kole	Jiná aktivita	
1		2			2							2	2													
2	1	3					1	1											6	1						6 turistů + 1 průvodce

Zdroj: Madden (2003), upraveno pro vlastní výzkum

Je důležité neprovádět pozorování v době, kdy se na Staroměstském náměstí konají trhy nebo jiné společenské akce, jelikož by to mohlo značně zkreslit hodnotu výsledků (Svobodová 2012). Následně se vyplňují další údaje, které nám umožní identifikovat uživatele prostranství a jejich druh vykonávaných aktivit, tzn. jejich pohlaví, věkovou strukturu, aktivity a případné další poznámky k pozorovaným osobám. Skupina byla chápána, pokud bylo pozorováno dva a více osob pospolu. Přibližný věk pozorovaných osob

byl odhadnut a zařazen do věkové škály podle Svobodové (2012). Do aktivit jsem zařadila všechny, které se v místě nejčastěji odehrávají, pokud se stalo, že některá aktivita nebyla sepsaná na formuláři, byla zvlášť poznamenána. Madden (2003) ještě upozorňuje, že je nutné si dopředu stanovit, zda bude zaznamenávána pouze jedna či více aktivit u téže osob. V našem případě bylo stanoveno, že lze zaznamenat více druhů aktivit u stejných osob.

K předdefinovaným aktivitám v záznamových arších jsem zařadila:

- *sezení/odpočinek*
- *stání*
- *procházení* (ve smyslu průchod skrz náměstí bez zastavení)
- *procházka/chůze po náměstí* (delší setrvání)
- *společenská konverzace*
- *konzumace jídla/pití*
- *čtení* (studium tiskopisů)
- *fotografování*
- *hraní si*
- *provozování umělecké pouliční produkce*
- *pozorování památek*
- *průvodcování*
- *nabízení a prodej služeb*
- *venčení psa*
- *nákup zboží a služeb (nákup suvenýrů, rozměňování peněz, služeb)*
- *jízda na dvoukolce Segway⁶/jízda na kole.*

První den se mapování chování provádělo *šestkrát* denně, jak doporučuje Madden (2003). Takže byly zvoleny tříhodinové rozestupy vždy se začátkem pozorování v 7:10, 10:10, 13:10, 16:10, 19:10 a 22:10. Při druhém dni mapování jsem navštěvovala náměstí častěji, nebo na něm déle setrvala, abych zachytila celkový rytmus náměstí i v době, kdy bych se na prostranství nevyskytovala. Doplnujícím prvkem bude fotografická dokumentace, která nám umožní lépe zachytit rytmus náměstí v danou dobu, navíc jsem pořizovala i několik fotografií z věže Staroměstské radnice. Celodenní vstup na věž jsem si předem domluvila na Staroměstské radnici (viz fotografická příloha č. 5). Toto fotografické zachycení může být zajímavým náhledem na množství a rozmístění lidí na prostranství, samozřejmě nám toho příliš neřekne o vykonávaných aktivitách. Kvůli předpokládané vyšší míře aktivity, bude náměstí na těchto čtyřech stanovištích (obr. 3) pozorováno celkem 40 minut (čtyřikrát

---

⁶ Segway - osobní dopravní prostředek určený pro jednu osobu, který má za úkol zjednodušit a zrychlit pohyb lidí namísto chůze (nelze implantovat na motocykl, automobil, cyklistické kolo), přizpůsobuje se pravidlům chůze (Segway tour Praha).

10 minut). Dle Procházkové (2014) je tato doba dostačující k zachycení využití veřejných prostranství. Mezi stanovišti se tedy přemísťuje vždy po deseti minutách (např. 10:10 první stanoviště, 10:20 druhé, 10:30 třetí, 10:40 poslední stanoviště⁷). Následně bylo zachycen ruch náměstí pomocí fotografické reprodukce z věže Staroměstské radnice, ideálně by se tedy vše mělo stihnout do hodiny. Místa pozorování a mapování chování byla dopředu zvolena jako nejvhodnější s dostatečným rozhledem a vhodným pozorovacím úhlem do všech stran náměstí.

Obr. 3: Rozmístění pozorovacích stanovišť na Staroměstském náměstí

Zdroj: Mapy Google, vlastní zpracování

Pozorování se uskutečnila dvakrát ve všední dny a dvakrát o víkendu. První pozorování proběhlo v březnu po Velikonočních trzích, zbylá pozorování byla kvůli vhodnějšímu počasí odsunuta na duben. Zkoordinovat pozorování na náměstí se zápisem do pozorovacích archů bylo značně náročné, a nebylo možné zaznamenat všechny osoby v ten moment se vyskytující na prostranství včetně jejich vykonávaných aktivit. Proto byly v terénu pořízeny ještě časové snímky (fotodokumentace) a následně jsem archy doplňovala vlastními popisy a poznámkami. Ty lépe dokreslovaly denní a noční rytmus náměstí a byly mi často vhodným ukazatelem nežli číselná vyjádření o počtu osob a jejich vykonávaných aktivitách. Kvůli rotaci stanovišť na náměstí jsem se taktéž snažila, abych pozorované osoby nezaznamenávala více nežli jednou, ovšem nelze to s jistotou vyloučit.

⁷ Začátek pozorování je stanoven vždy 10 minut po celé hodině a to z důvodu, že by mohlo dojít k jisté míře zkreslení výsledků pozorování kvůli odbíjení celé hodiny na Pražském orloji (tato akce na sebe poutá značnou pozornost návštěvníků náměstí).

3.3.3 Polostrukturované rozhovory

Diskurzí analýza, jako první metoda, nám umožňuje nahlédnout jak je vnímané Staroměstského náměstí a jeho dostavba ve veřejném diskurzu médií. Pozorování nám zase poskytne informace o jeho fyzickém prostředí, k jakým aktivitám slouží a kdo ho používá. Pokud chceme pátrat dále do podstaty věci a zjistit, jak jsou samotní uživatelé spokojeni s prostranstvím Staroměstského náměstí, jaké jsou jejich názory na vzhled náměstí, jak ho využívají a vnímají, musíme použít metodu rozhovorů. Rozhovory (interview - tzv. tváří v tvář) se řadí k nejobtížnějším ale zároveň nejlépe vyhodnotitelnou metodou pro získání kvalitativních dat, které jsou uskutečňovány s jednou či maximálně třemi osobami. Pro rozhovory je důležité brát v potaz dobu, kdy budou uskutečňovány. Denní doba musí být časově neutrální a je třeba brát v potaz, jaký je cíl našeho výzkumu a kdy je vhodná doba uživatele kontaktovat (Miovský 2006).

Za nejvhodnější způsob považuji použití polostrukturovaných rozhovorů (též nazývaných jako semistrukturovaných). U tohoto typu rozhovorů si předem připravíme schéma otázek, které tazatel bude pokládat dle účelu výzkumu. Neexistují pevně daná pravidla, a tudíž lze kupříkladu zaměňovat pořadí otázek (Miovský 2006), avšak obvykle se doporučuje na začátek volit jednodušší otázky, týkající se vlastních zkušeností, chování dotazovaných a nejlépe na konec rozhovoru zařadit nepříjemné demografické a identifikační otázky. K hlavnímu předmětu rozhovorů se přechází poměrně rychle (Hendl 2005). Hendl (2005) přikládá důležitost začátku rozhovoru, kdy je nutné odstranit případné psychické bariéry, navodit atmosféru důvěry a zažádat o svolení záznamu rozhovoru, ale i konci rozhovoru, kdy můžeme získat od uživatele další zajímavé informace. Jak zmiňuje Miovský (2006), u polostrukturovaných rozhovorů je třeba vymezit tzv. jádro rozhovorů, kdy potřebujeme zjistit nutné informace vzhledem k definovaným výzkumným otázkám. Nicméně rozhovor lze variabilně upravovat různými doplňujícími otázkami či se dožadovat účastníka na různá dovysvětlení, pokud je to potřeba a jsou podstatná pro výzkum. Dle Miovského (2006) mohou být tyto tzv. nabalující otázky při konečné analýze významné, protože s nimi můžeme snáze pochopit téma či problém, o který se zajímáme.

Před samotným zahájením výzkumu v terénu jsem otázky provedla pilotní rozhovory u dvou dobrovolníků, kdy jsem zjišťovala srozumitelnost otázek. Následně jsem upravila počet otázek z důvodu opakování, přidala některé otázky, jiné zjednodušila či doladila drobné detaily (pořadí pokládaných otázek). Následoval předvýzkum již na účastnících rozhovorů, kdy jsem opět po pár rozhovorech zjednodušila podání otázek a pro lepší

přehlednost připravila k rozhovorům fotodokumentaci týkající se dostavby Staroměstské radnice, Mariánského sloupu a vyobrazení Krocínovy kašny. Při rozhovorech, se vedle samotného vysvětlení okolnostem vzniku a zániku objektů na náměstí, osvědčilo právě samotné nahlížení respondentů do obrázkové dokumentace k dokreslení celé situace. Nástin otázek k polostrukturovaným rozhovorům je uveden v příloze č. 1 včetně fotodokumentace. Ne vždy respondenti odpovídali dle předloženého náčrtu otázek. Část otázek, které jsem pokládala dotazovaným, vycházela z práce nadace PPS a jejich diagramu místa (blíže viz kap. 2.6.3). Rozbor čtyř aspektů místa blíže rozebírala Madden (2003) ve své práci, fungující na principu, že si pokládáme otázky a hledáme na nich odpověď. Jako první otázku předloženou respondentům před samotným rozhovorem, která limitovala výběr, bylo místo bydliště. Bylo důležité, aby respondent byl místní, tzn. žijící toho času v Praze, přičemž na délku pobytu v hlavním městě nebyl přikládán zřetel. Polovina respondentů byla oslovena přímo na Staroměstském náměstí, či u ústí ulic (Celetná, Pařížská, Železná, Dlouhá). Za prvé bylo potřebné oslovit místní obyvatelstvo, které se v daném prostranství pohybuje, ať již z jakéhokoliv důvodu, a tudíž ho fakticky využívá. Na druhou stranu jsem nechtěla z výzkumu vyloučit názor osob, které náměstí nenavštěvují, nebo alespoň ne tak často, abych je náměstí mohla zachytit. Proto byli oslovováni místní občané i mimo Staroměstské náměstí, nejčastější na prostranstvích v jeho bezprostředním okolí, kde byl umožněn klid na prováděný rozhovor (např. Pařížská ulice, Mariánské náměstí, náměstí Jana Palacha, nábreží Vltavy). V průběhu dne se v lokalitách vyskytuje odlišná skupina lidí, proto byl výzkum prováděn nejenom v pracovních dnech či víkendech, ale i v různou fázi dne. Taktéž byl brát zřetel na vhodné počasí, což může také ovlivňovat průběh a ochotu výpovědi respondentů. Při oslovování respondentů nastala dvě podstatná zauzlení. Za prvé bylo obtížné odhadnout, kdo je místní a kdo je zahraniční návštěvník, takže při oslovení často docházelo k omylům a také podstatná část návštěvníků byla mimopražských. Za druhé část oslovených odmítala provést rozhovor z důvodu časové vytíženosti (pro mě samotnou bylo překvapující, s jakou mírou neochoty ze strany některých dotázaných jsem se setkala). Ačkoliv byla snaha o zachycení heterogenity a nestrannosti výběru vzorků respondentů, přiznává autorka možnou míru zkreslení. Důležité pochopitelně bylo, aby měli dotazovaní čas a ochotu spolupracovat. Demografická a osobní charakteristika dotazovaných je uvedena v tabulce 3. Celkem bylo osloveno 32 respondentů. Rozhovory se uskutečnily v průběhu dubna a května. Prováděné rozhovory trvaly různě dlouhou dobu (mezi 8-17 minutami), záleželo na tom, zda byli dotazovaní v odpovídání struční či naopak, dokázali rozvádět danou otázku do širších souvislostí či říci něco navíc. Počet respondentů

shledávám jako dostatečný nejenom z důvodu časové náročnosti následného zpracování, ale taktéž se zvyšujícím počtem rozhovorů docházelo k opakovaným odpovědím ze strany respondentů, proto jsem shledala další rozhovory jako přespočetné. Nejprve jsem představila téma výzkumu a před samotným rozhovorem jsem ještě požádala o svolení k nahrávání rozhovoru na audiotechniku. Pokud dotazovaný nesouhlasil, dělala jsem si v průběhu dotazování poznámky (než byl tedy proveden další rozhovor, všechny informace jsem musela nejprve zaznamenat). Všechny rozhovory nahrané na audiotechniku jsem následně zpracovávala metodou doslovné transkripce, která je dle Hendla (2005) velmi časově náročná ke zpracování, jistou výhodou ovšem je, že lze odpovědi rovnou třídit do kategorií dle otázek a okruhů témat. Následně vyhodnocený text z této části výzkumu (v kap. 6.5) bude doplněn citacemi z rozhovorů, označen kurzívou, s případným vypuštěním tzv. slovní vaty (prostě, jako, že jo, vlastně aj.) ale zároveň s doslovným přepisem hovorové řeči.

Tab. 3: Charakteristika respondentů

pohlaví		věk					vzdělání				ekonomická aktivita					
žena	muž	< 20	21-29	30-44	45-65	> 66 let	VŠ	SŠ s maturitou	SŠ bez maturity	vyučen	zaměst.	OSVČ	student	MD	důchodce	nezaměst.
17	15	2	10	9	8	3	15	11	4	2	19	2	4	3	3	1

Zdroj: vlastní šetření (polostrukturované rozhovory, N=32)

Poslední metodou, která měla navazovat na provedený výzkum, měly být původně tzv. rozhovory pomocí návodu (Hendl 2005) s odborníky z řad samosprávných orgánů. Jedná se o předem připravené otázky k osvětlení daného problému, které je žádoucí v rozhovoru probrat, přičemž nezáleží na pořadí otázek a jejich formulaci, ale na jejich zodpovězení (Hendl 2005). Oslovila jsem řadu představitelů z Prahy 1, Magistrátu hl. m. Prahy (dále jako Magistrát) a potažmo i z Kanceláře veřejného prostoru⁸. Vysvětlila jsem zaměření mé práce a blíže popsala zjištěné skutečnosti, k nahlédnutí byl také zaslán nástin otázek k případnému rozhovoru. Zažádala jsem o osobní schůzku, v případě nedostatku času o zodpovězení otázek prostřednictvím emailové komunikace. Bohužel nastaly dvě

⁸ Jmenovitě to byla Ing. arch. J. Blažíčková (vedoucí oddělení informací o území na Magistrátě), Ing. arch. K. Frajchlová a Ing. arch. J. Hendrych ze sekce detailu města na IPR Praha, Ing. arch. D. Aleš garant za území Starého Města za IPR Praha, M. Vácha z IPR Praha, Mgr. J. Brabec (vedoucí oddělení územního rozvoje na Praze 1), Mgr. Jiří Skalický (ředitel odboru památkové péče na Magistrátu), Ing. I. Sibrťová (vedoucí státní správy památkové péče na Magistrátu), Mgr. S. Vladíková (vedoucí oddělení Kanceláře památky světového dědictví), náměstek pro kulturu radní J. Wolf, radní a zastupitel pro cestovní ruch, životní prostředí, volný čas D. Hodek.

podstatné komplikace, v první řadě většina oslovených byla toho názoru, že do daného problému nevidí a ani k tématu nemají vhodné a kompetentní odpovědi. Často mě tak odkazovali na jiné „zasvěcené“ osoby k zodpovězení mnou navržených otázek, ale i v tomto se rozcházely názory na to, koho mám zkontaktovat. V druhém případě se nepodařilo zkontaktovat zbylé oslovené činitele a komunikace zůstala bez jakékoliv reakce. Z odpovědí a reakcí od představitelů úřadu pro Prahu 1 a Magistrátu vyplynulo, že klíčovými účastníky je považován radní J. Wolf (kompetence kultura, památková péče, výstavnictví a cestovní ruch, sport a volný čas) a radní D. Hodek (kompetence obchod a služby, tržní řád, cestovní ruch, zdravotnictví, životní prostředí). Pány radní se sice podařilo zkontaktovat a oba dva souhlasili s rozhovory, ale z hlediska jejich značné časové vytíženosti se rozhovory neuskutečnily. Nakonec pan radní D. Hodek velmi ochotně přislíbil odpovědět na otázky, které jsou v jeho kompetenci prostřednictvím emailové komunikace. Částečné shrnutí k problematice revitalizace SN a dostavby Mariánského sloupu podala Ing. Síbrtová a Mgr. Vladíková, taktéž prostřednictvím emailové komunikace. Získané informace jsou sesumarizované v kapitole 6.6.

4 Historický vývoj veřejných prostranství

K pochopení vývojového stádia měst je nutné nastínit historické příčiny. Když se podíváme na města v současné době, je zřejmé, že prošla dlouhým a složitým vývojem. Skrze působení přírodních a společenských procesů vznikala města již od svého počátku a při budování měst se na tom neméně podílely geografické či geomorfologické podmínky. Města vznikají pozvolným růstem i plánovitým založením. Praha se rozšiřuje postupným zakládáním měst nových, jenž se tvoří okolo původních starších měst. Se vznikem těchto nových měst se většinou zakládá i hlavní náměstí (Hrůza 1962). Praha, jež má tisíciletou historii, byla v minulosti důležitou křižovatkou obchodních cest a od počátku byla považována za nejvýznamnější evropské město (Hrůza 1962; Šilhánková a kol. 2002).

Než docházelo k využití veřejných prostranství jako míst, kde si lidé mezi sebou měnili či prodávali zboží, sloužily tyto prostory k shromažďování občanů či k pořádání různých akcí. Místa, která sloužila k výše zmíněným účelům, nebyla většinou náhodná, ale z pohledu funkčnosti se jednalo o prostory, kde se střetávalo více ulic nebo cest. Ve *středověku* plní hlavní funkci veřejných prostranství ulice a náměstí s tržní funkcí, vedle toho to byly také často radnice nebo bohaté měšťanské domy (Šilhánková 2003). Centrem a zároveň odrazem bohatství města byla většinou hlavní (tržní) náměstí s pravidelným či nepravidelným tvarem, k němuž se sbíhaly hlavní ulice od bran hradů, jak tomu bylo například v Praze. Hlavní ulice byly trasami důležitých historických obchodních cest a ve středověku udržovaly svoji základní provozní funkci. Okolo hlavních ulic se nacházely nejbohatší domy obchodníků a řemeslníků, ve vedlejších ulicích pak domy menších řemeslníků (Hrůza 1962). V Česku vznikala většina historických center právě v období středověku a tyto položené základy jsou patrné do dnešní doby. V té době se uspořádání měst nevyvíjelo plánovaně, což neplatí u Nového Města pražského (Šilhánková 2003). Dle Hrůzy (1962, s. 36) bylo založení Nového Města „*jedním z nejvýznamnějších urbanistických činů středověké Evropy*“. Taktéž v době pozdní gotiky vzniká nejstarší pražská radnice na Starém Městě a posléze Novém Městě, ačkoliv obecně v Čechách většina z nich vznikala v období renesance. Architektura radnice nám tak často dokládá postupný vývoj samosprávy (Hrůza 1962).

Naproti tomu v novověku je znatelná snaha o promyšlené uspořádání měst a funkční provázanost (Šilhánková 2003). Postupně, jak se jednotlivé osady rozšiřovaly a lidé měli potřebu se scházet, obchodovat ale také potřebu se přemisťovat, vznikaly uzly, na kterých vyrůstaly trhy, které se následně svou povahou měnily na náměstí. Můžeme tedy říci, že náměstí většinou byla centrem obcí a měst (Horská, Maur, Musil 2002). Takto tomu bylo i v Praze,

centrum obchodu bylo od 17. století např. Václavské náměstí (dřívější Koňský trh) či Karlovo náměstí (dříve Dobyččí trh). A s postupem času se charakter a funkce náměstí měnila, obzvláště ve městech. Z prvopočáteční obchodní funkce náměstí, kde lidé kupovali na tržišti vše potřebné k životu ve městě, se postupně mění na průmyslově orientovanou část města. Na náměstí vznikají různé řemeslné domy, ve kterých se vyrábí vše, co bylo pro danou dobu potřeba (Bedrníček 2007). Šilhánková uvádí (2003), že v tomto období můžeme na rozdíl od středověku pozorovat větší kompoziční propojenost veřejných prostranství mezi sebou. V éře novověku je nově charakteristické zapojení parků a celkově zeleně do konceptu evropských měst. V období, které navazovalo, se města mění se zaměřením na spotřební funkci s nabídkou a poskytováním různých služeb (Horská, Maur, Musil 2002). V období baroka, které doprovází protireformace, vznikají typické stavby jako kostely a kláštery, morové sloupy či řádové koleje. Jejich stavbou jsou vehementně rušeny bloky gotických a renesančních domů na Malé Straně, též vznikají barokní zahrady na svazích Petřína a Hradčan (Hrůza 1962).

Období kolem 19. století je charakteristické technickým pokrokem, roste též počet obyvatel, což klade požadavky na úpravy kompozic města (Šilhánková 2003). Nicméně do budoucna přichází další negativní jev a totiž živelný nárůst automobilové dopravy, který na druhou stranu podceňuje výsadbu zeleně a vznik nových parků. V centrech měst po druhé světové válce notně upadá využití veřejných prostranství k odpočinku, sociální interakci, řemeslu a obchodu, také společenským a kulturním akcím (Nováková 2013). Ve dvacátém století probíhá velmi živelný rozvoj měst, v Praze vznikají plánovité předměstské čtvrti, např. kolonie na Babě (Hrůza 1962). Na vyliďňování veřejných prostranství v centru měst měl nemalý u nás nemalý podíl komunistický režim, který zabraňoval veřejnému životu a jakémukoliv shromažďování (Nováková 2013). Za komunismu se u výstavby nových městských částí, především panelových sídlišť, příliš nedbá o tvorbu nových veřejných prostranství (sloužící např. k oddechu či sportovnímu vyžití), ta naopak ustupují nákupním střediskům (Šilhánková 2003). Jak zmiňuje Nováková (2013) nastává proměna funkčního využití často na úkor automobilové dopravy, což degradovalo hodnoty uličního parteru a vůbec historických náměstí.

Veřejná prostranství tedy sloužila lidem pro účely potřeb obchodních, dopravních a osobních. Podoba těchto prostor se mění v závislosti na podobě měst, obchodování, dopravě a způsobu komunikace. V době, kdy se zásadně změnil způsob v dopravě, se lidé už tak často nestřetávají na prostorech k tomu určených, jelikož pohyb lidí v dopravních prostředcích je soustředěn více na rozvíjející se dopravní cesty. Navíc se začíná čím dál mohutněji prosazovat moderní informační technologie. Gehl (2000) upozorňuje, že lidé omezují svá setkání

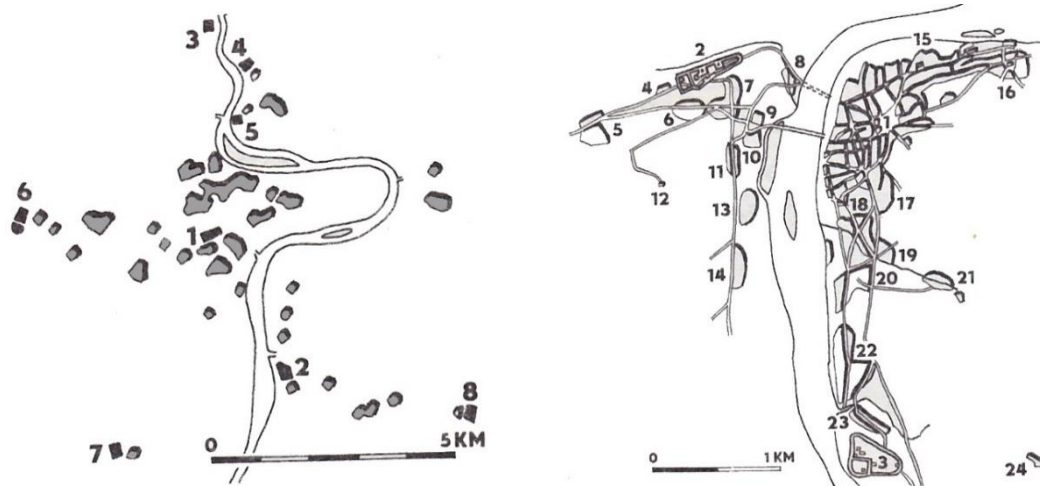
v důsledku pronikání těchto technologií do běžného života. Ačkoliv paradoxně v důsledku zavádění nových technologií má společnost k dispozici více volného času než tomu bylo v dřívějších dobách. Taktéž se mění obraz životního stylu obyvatel a požadavky na zlepšení společenské a rekreační funkce veřejných prostranství sloužící všem bez rozdílu. O tom, jak budou prostranství kulturně a společensky využívána, rozhodují nejenom sami lidé, ale v současnosti vznikají různé organizace, společenská hnutí, která prosazují zlepšení a znovuoživení veřejných prostranství. Veřejná prostranství své místo ve městě neztratila, ba naopak, v dnešní uspěchané době slouží hlavně k oddechu a možnosti setkání s přáteli (Gehl 2000). Důraz je kladen na protínání zájmu různých skupin na veřejných prostranstvích (např. dětské hřiště vedle odpočinkové zóny).

4.1 Historie Starého Města pražského

Jelikož se v dalších kapitolách budu blíže věnovat Staroměstskému náměstí, pokládám za nezbytné nejprve přiblížit historický vznik Starého Města, k ucelení představy o jeho samotném vývoji. Právě Staroměstské náměstí je často poeticky nazýváno srdcem Starého Města. Staré Město bylo oficiálně založeno na začátku 13. století a je tedy nejstarší osídlenou částí Prahy.

Obr. 4: Osídlení pražského území v 4. – 10. století

Obr. 5: Praha kolem roku 1230

Zdroj: Staňková a kol. (1991, s. 8), obr. vlevo – 1 Pražský hrad, 2 Vyšehrad; obr. vpravo: 1 tržnice (Staroměstské náměstí) a ungelt, 2 Pražský hrad

V roce 1235 bylo dále rozšířeno o tzv. Havelské Město (Hrůza 1962). V prvopočátcích svého vzniku je nazýváno jako město Pražské, při pozdějším založení Nového města na pravém břehu

Vltavy se pak setkáme s názvy Velké, Staré či Větší Město pražské (Augusta 1998). Staré Město je typické svým nepravidelným půdorysem, jelikož se postupně rozrůstalo na dřívějším osídlení (obr. 4 a 5). Většina z jeho území si tak do dnešní doby zachovala půdorys prvních osad (Hrůza 1962).

Než se zrodila pražská města, vznikaly na území Prahy trhy a tržiště a právě v místech dnešního Starého Města se rozkládalo velké tržiště (Ježková 2002). Tržiště sehrála významnou roli v životě tehdejších obyvatel, a jelikož se povětšinou konala na náměstích či jiných veřejných prostranstvích, je nezbytné se o nich také krátce zmínit. Vůbec nejstarší trhy v Praze bychom dříve hledali poblíž Pražského hradu, na Vyšehradě či obecně u kostelů a radnic. Na Starém Městě pražském vznikaly ty nejslavnější trhy a tržiště, jmenujeme např. Uhelný, Ovocný, Zelný (dnešní Havelský), Vaječný (dnes Rytířská ulice) i tržiště na Staroměstském náměstí. Většina z nich se v průběhu let rozlévala do ulic v bezprostředním okolí (Státníková 2010). Vznikal zde směnný obchod, kde se zprvu vyměňoval výrobek za výrobek, později za peníze⁹. Prahu ovládl obchod a trhy sloužily nejen pro každodenní potřebu, ale nejoblíbenějšími se staly pak různé výroční jarmarky, spjaté se svátky (Augusta, Ederer 2002). Okolí Staroměstského tržiště se rozprostírala neuspořádaná zástavba, která měla mezinárodní ráz, protože bohatými vlastníky byli většinou Němci, Židé či románské národy (Augusta, Ederer 2013). Trhy se dochovaly až do přelomu 19. a 20. století. V současné době se v Praze setkáme s některými trhy či tržišti, avšak i ta pomalu vytlačují obchodní domy. Jedním z mála tržišť na Starém Městě, které zůstalo do dnešní doby, je Havelské. Nedá se říci, že by se svým zbožím nabízeným k prodeji orientovalo na pražské obyvatele, spíš naopak, cílí na bohaté kolemjdoucí zahraniční turisty (Státníková 2010). Jelikož trhy mají svojí osobitou atmosféru, pozvolna se tato tradice navrácí a jsou vyhledávané a oblíbené nejenom u nás, ale i všude na světě. Augusta a Ederer (2002) však poznamenávají, že dnešním trhům chybí ta pravá živnost – smlouvání, dohadování a nadšení z obchodování.

Staré Město v dobách minulých nevzniklo prvoplánově, jak by se možná mnozí domnívali, ale postupným a plynulým zahušťováním okolí (Bedrníček 2007), kdy se sloučily rozptýlené zástavby a taktéž došlo k promísení obyvatel různých národností. První obytné domy začaly vznikat podél cest, které vedly z Pražského hradu na Vyšehrad (Ježková 2002). Samotné základy města jsou položeny až se stavbou hradeb. Dříve totiž nebylo Staré Město vymezené hradbami, ty se začaly stavět až na začátku třináctého století. Vstup do Starého města

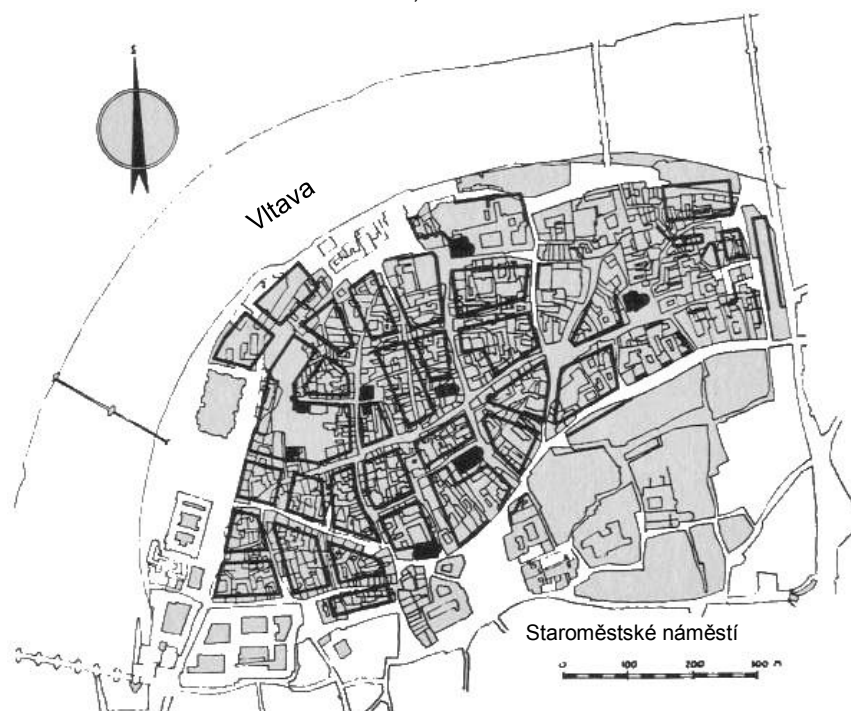
---

⁹ V té době byly nejdůležitějšími především trhy chlebové a masné. Mezi zbožím, které se zde dováželo, jmenujeme např. sůl, ryby, vína, koření, hedvábí, obilí, luštěniny, ocel, olovo, měď či mýdlo. Naopak vyváželo se dřevo, nože, kůže, dobytek, vosk, med aj. (Augusta, Ederer 2002; Státníková 2010).

umožňovalo celkem třináct bran (hradby se nacházely v místech dnešních ulic Revoluční, Národní, Příkopy a 28. října). Jedna z dochovaných vstupních bran, kterou dnes můžeme v Praze nalézt, je Prašná brána (Kupka 2008).

V průběhu století stavbu Starého Města ovlivnily dvě významné události. Na konci třináctého století se musel zvýšit terén o dva až tři metry v důsledku blízkosti záplavového území Vltavy. Druhou událostí, jež ovlivnila dnešní podobu celého Starého Města, byla živelná asanace značné části Starého Města a celého Židovského Města, která se konala na přelomu 19. a 20. století (Staňková a kol. 1991, Ježková 2002, Bedrníček 2007). Plán asanace je znázorněn na obrázku 6. Asanace proběhla kvůli nevyhovujícím hygienickým podmínkám (neexistoval zde vodovod, kanalizace, časté byly výskyty epidemie a endemie) a obecně z toho vyplývající nereprezentativnosti této části města. Fiala (2012) zmiňuje i třetí důvod a totiž spekulativní. Zbořeno bylo kolem 600 objektů (Staňková a kol. 1991; Ježková 2002; Bedrníček 2007). Architektonicky historické budovy byly nahrazeny činžáky bez valné hodnoty a také vznikla dnešní bulvární Pařížská ulice (Bedrníček 2007). Augusta a Ederer (2013, s. 58) doslova nazývají Pařížskou ulici „procovskou¹⁰ třídou vedoucí k Vltavě“. K samotnému Staroměstskému náměstí, jeho historickému a urbanistickému vývoji se budu blíže věnovat v kapitole 6 (Případová studie Staroměstského náměstí).

Obr. 6: Plán asanace Starého Města a Josefova, 1893

Zdroj: Ústav pro dějiny umění, upraveno

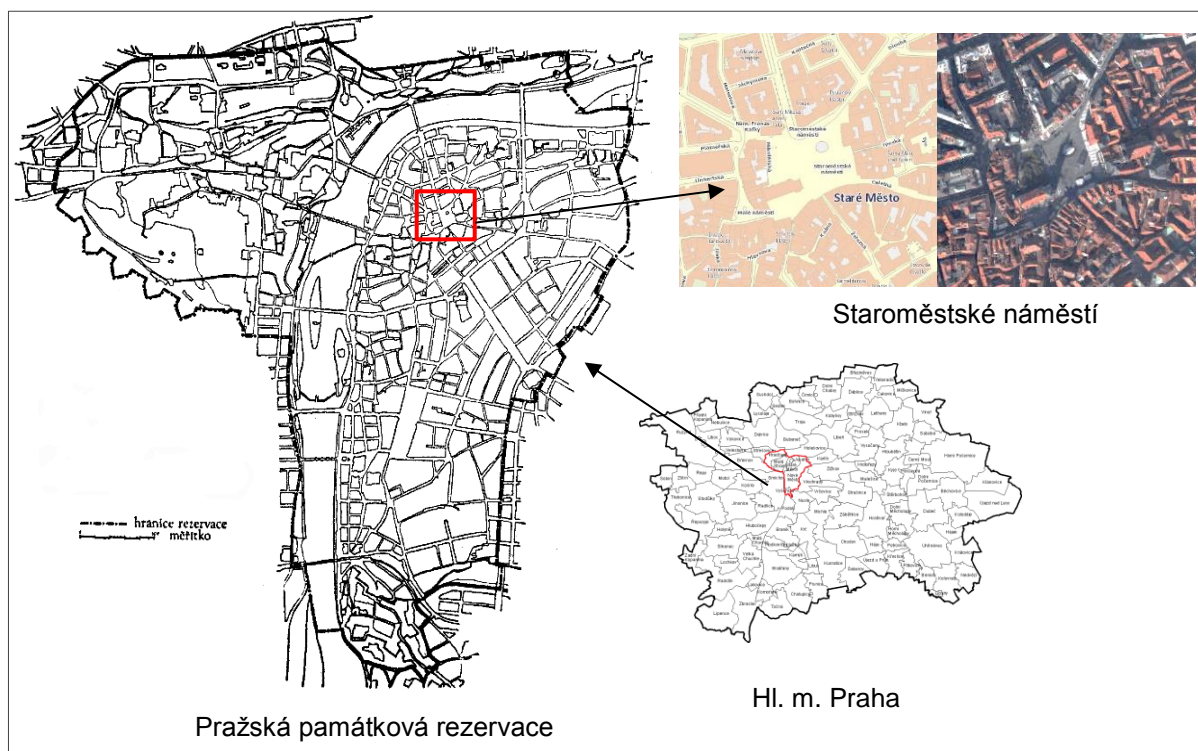
¹⁰ povýšenecká, nadutá

5 Současné proměny veřejných prostranství v centru Prahy

Na následujících řádcích nastíníme některé důležité skutečnosti, které formují, přetváří a podílí se na vnímání Staroměstského náměstí ale i dalších veřejných prostranství historického jádra Prahy. Následující text se převážně soustředí na dnešní stav Pražské památkové rezervace (s ohledem na téma práce). Následující výčet současného stavu jistě není kompletní, ale zahrnuje procesy, které utvářely ráz náměstí.

Historické jádro Prahy je vyhlášeno od roku 1971 památkovou rezervací (dle nařízení vlády ČSR č. 66/1971 Sb.). Do historického jádra zahrnujeme šest čtvrtí, které již v minulosti byly mezi sebou úzce provázané: Staré Město, Nové Město, Josefov, Vyšehrad, Malá Strana a Hradčany. Vymezení historického jádra a pozice Staroměstského náměstí je zobrazeno na obrázku 7. Pro tuto oblast je typické, že ji lze vymezit i na základě fyzicky viditelných historických hranic – např. dle hradeb, magistrály či druhé nejstarší mostní stavbě v Praze; Negrelliho viaduktu. Ouředníček a kol. (2012) zmiňují, že levobřežní část se odlišuje od pravobřežní svými funkcemi. Hradčany a Malá Strana jsou typické spíše administrativní funkcí či koncentrací vládních úřadů. Naproti tomu pravobřežní část vyniká svou obchodní funkcí. Tyto funkce následně pozvolna přesahují do nejbližších okolních čtvrtí.

Obr. 7: Vymezení pražské památkové rezervace a Staroměstského náměstí

Zdroj: Zákony pro lidi, ČSÚ, Mapy, Mapy Google (upraveno).

Po roce 1989 byla hlavní přestavba či úprava veřejných prostranství pod taktovkou městských částí či celkově vedení měst. Následný vzhled prostranství pak byl pouze na vlastním návrhu architekta a veřejnost se téměř neúčastnila na spolurozhodování podoby veřejných prostranství (Šilhánková 2003). Přesto by urbanisté, jak píše ve své práci urbanista Kevin Lynch (2004), měli vyhovět utváření městských veřejných prostranství na základně rozdílných potřeb a přání lidí. Důležitou přelomovou roli sehrál městský veřejný prostor (nejenom náměstí) při sametové revoluci v Československu v roce 1989. Po čtyřiceti letech se tato místa stala symbolickým bojištěm a otevřeným prostorem, kde bylo možné svobodné vyjádření lidských práv, víry a naděje. Zanedlouho poté se městské veřejné prostory staly diverzifikovanou strukturou města, která začala přitahovat různé skupiny lidí (Bitušíková, Luther 2010).

V posledních desetiletích dochází k transformaci historických center měst a díky novým impulsům rozvoje vzniká moderní uspořádání. Centrum Prahy mělo v minulosti převážně obytnou funkci, avšak atraktivnost a prestiž jádra a tlak komerčního prostředí po roce 1990 zapříčinil utlumení rezidenční funkce na úkor ekonomického a komerčního využití (administrativní, kancelářské budovy), zastoupení nových firem zahrnující širokou škálu obslužných a administrativních funkcí (sídla bank, pojišťoven aj.) a dalších investičních pobídek. Nicméně v důsledku značně omezeného prostoru v centru Prahy nastává v posledních deseti letech k útlumu nabídky trhu s těmito nemovitostmi (Szentesiová 2010). Vedle nedostačujících ploch je důvodem i horší dopravní obslužnost, proto se zde dnes koncentrují spíše sídla firem. A jelikož snahou bylo přivádět zisky, začaly v centru vznikat obchody, obchodní centra a specifické služby. Do veřejného sektoru tak vstoupili mezinárodní korporace se svými ekonomickými zájmy a nastala komercializace¹¹ městského centra. Sýkora (2007, s. 56) doslova zmiňuje: „*Centra měst se stala výkladní skříní transformace od socialismu ke kapitalismu.*“. Kromě toho jsou tyto oblasti využívány zahraničními investory k rekonstrukci a výstavbě budov, které jsou výnosnější, jako jsou nové hotely či restaurace (např. přestavba a zbourání cenných historických budov na hotel Four Seasons). Investoři tak často reagují na rozmach cestovního ruchu bez ohledu na názor památkářů (Sýkora 2007). S tím následně souvisí rostoucí cenová hladina bytů a služeb (Temelová, Dvořáková, Slezáková 2010). Komeracionalizace zasáhla hlavně centrum Prahy a maloobchodní sféru. Na Praze 1 došlo mezi

---

¹¹ Proces, při kterém dochází k přeměně centra města a k jeho funkcím, kdy z převážně obytné se stává hlavní funkcí funkce komerční (obchody, restaurace, hotely aj.). Původní zástavba se nahrazuje nebo zhušťuje novými budovami nebo komerčními projekty. Mezi hlavní negativní problémy patří razantní úbytek obyvatelstva, nárůst automobilové dopravy a střety památkářů s developery, kteří se snaží parazitovat stavbou stále nových a modernějších budov na historickém dědictví měst (Sýkora 1999).

roky 1999 až 2007 ke zvýšení množství prodejních ploch o 34 %, na Praze 2 pak o 9 % (dohromady je v pražském centru cca 150 000 m² prodejních ploch). Převládají spíše menší obchodní jednotky, které většinou nalezneme v parteru, méně v suterénech a 1. patrech budov s koncentrací spíše na pravém břehu Vltavy (Szentesiiová 2010). Funkční změna restituovaných objektů zásadně ovlivnila orientaci zboží a sortimentu v historickém centru Prahy (tzv. komodifikace¹²). Původní orientace na místní, příjmově nižší klientelu, byla z velké části pohlcena nabídkou zboží pro bohatší vrstvu obyvatel včetně turistů. Na nejvytíženějších lokalitách v historickém jádru téměř vymizely prodejny s běžnými denními potřebami a službami, a byly nahrazeny ve prospěch luxusních obchodů se zbožím zaměřeným převážně pro cizí klientelu (Sýkora 1996). Čermáková (2011; 2012) zkoumala podnikatelské aktivity migrantů v Česku a blíže zkoumala tento jev i na Královské cestě v Praze. Konkrétně zde došlo k výrazné fyzické proměně města – obytné budovy byly opravovány a vystřídány hotely a úředními budovami. Tradiční obchody nahradily ty specializované, zaměřené hlavně na turisty (drahé restaurace, obchody se suvenýry). Právě ve většině z nich prodávají své zboží podnikatelé ze zahraničí (Čermáková 2012). Sýkora (2007) uvádí, že zájem investorů o lokaci jejich zájmů v jádru měst s sebou nese vedle již zmiňovaného vyššího ekonomického využití i větší oživení, restrukturalizaci, funkční transformaci, fyzickou regeneraci a expanzi. To ovšem na druhou stranu přináší i některé negativní stránky jako je přesycenost prostoru, úbytek residentů v centru měst a střety kvůli historickému dědictví centra Prahy (Sýkora 2007).

Koncentrací státních institucí, sídlem ústředních poboček různých firem a velkého zastoupení obchodních a kancelářských ploch se centrální část města významně podílí na utváření pracovních míst v Praze. Značný podíl na zaměstnanosti má i cestovní ruch, jenž se zde od přelomu tisíciletí významně rozvíjí (Szentesiiová 2010). Nejenom z těchto důvodů je tato lokalita ohrožena snižováním počtu obyvatel, kteří se stěhují z centra Prahy a tak neustále klesá počet trvale bydlících obyvatel na úkor turistů, studentů či zaměstnanců, tento jev nazýváme marginalizací¹³ (Ouředníček, Temelová, 2012). Dle údajů z posledních let se sice tento negativní jev zpomalil, ale např. mezi roky 2001 – 2010 se snížil počet obyvatel v Praze 1

---

¹² Proces komodifikace, kdy se v rámci cestovního ruchu různé výrobky a zboží prodávají za účelem komerčního zisku, čímž pozbývají na své jedinečnosti. Je to proces měnící podobu výrobků, které byly nejdříve vyrobeny pro místní komunitu a nyní se přesouvají do ekonomické sféry a mění svou směnnou hodnotu. Komodifikace je obecně vnímána jak něco negativního, co znevažuje autenticitu, zážitek nebo místní kulturu (Halewood, Hannam 2001).

¹³ Proces, kdy dochází k pozvolnému úbytku residentů, bydlících na lukrativních adresách (v historickém centru) a přizpůsobením těchto oblastí pro turisty (Pásková 2009). Mění se vlastnictví budov a místní lidé se dostávají na okraj mezinárodního cestovního ruchu, místo aby se do něj mohli více zapojit (Hampton 2003). Procesy gentrifikace mohou prudce ovlivnit trh s bydlením (nárůst inflačních nákladů na bydlení), tyto mechanismy vedou k marginalizaci dříve životaschopných skupin. Marginalizace tedy ovlivňuje sociální strukturu měst a může vést k negativním projevům v městě, např. proměna demografické struktury, prostituce, kuplířství, žebrání aj. (Winchesterir, White 1988).

z 33 825 na 30 002 (ČSÚ). Naopak se zvyšuje kvalita bydlení, což vede k rekonstrukci a celkové modernizaci bytů. Nyní je centrum Prahy typickým příkladem prestižního bydlení, kde se koncentrují osoby převážně s vyšším vzděláním. Čermáková (2012) zmiňuje, k jedné z nejvýraznějších proměn historického jádra Prahy došlo na Starém Městě. Tato oblast je typickým příkladem, kdy došlo ke změně ve skladbě nejenom každodenního ale i trvale bydlícího obyvatelstva. V důsledku úbytku původních obyvatel se do těchto oblastí se soustředí noví rezidenti s nemalým zastoupením cizinců (Szentessiová 2010). K částečnému řešení tohoto problému by mohla pomoci změna legislativy v rámci hygieny a zatížení hlukem městského jádra, jejíž nastavené podmínky výrazně nenapomáhají k rozšiřování bytového fondu (Územně analytické poklady hl. m. Prahy 2014, dále ÚAP).

Za formující znak měst v posledních desetiletích považuje Zukinová (1995) privatizaci a její vliv na rostoucí homogenitu veřejných prostranství. Takové prostranství se mění na plánované, hlídané a zužuje se tak pestrost možných aktivit provozovaných na těchto prostranstvích. Vnitřní část Prahy a historického jádra nejvíce ovlivnily restituce¹⁴, kdy docházelo k hromadnému navrácení pozemků, obytných či komerčních budov. Restituce zapříčinily hlavní rozvoj trhu s nemovitostmi (Sýkora 1996). Převážná většina dnešních volných stavebních parcel v centru Prahy je již zastavěná. Nevyhovující stavební parcely a objekty byly zbourány a na jejich místě se nyní nachází zcela nová struktura zástavby. Sýkora (1996) zmiňuje, že tímto dochází k pozvolnému zahušťování současné zástavby. Nicméně dodává, že výstavba nových či přestavba stávajících budov je do budoucna značně omezená, protože velká část pražského centra spadá do městské památkové rezervace. V této rezervaci je chráněno asi 30 % objektů (Sýkora 1996). Szentessiová (2010) také upozorňuje, že město se postupně oprostilo od přímé kontroly nad výstavbou, především z hlediska bydlení. Tyto aktivity, včetně občanské vybavenosti, spravuje z větší části soukromá sféra (výjimkou jsou sociální byty). Města jsou nadále zodpovědná za veřejná vybavení, veřejnou zeleň, základní dopravní a technickou infrastrukturu, nicméně i zde se pomalu začíná prosazovat privátní sféra. „*Úkolem města je nadále samozřejmě ochrana veřejných zájmů vytvářením urbanistické koncepce města a regulace stavebních i uživatelských aktivit.*“ (Szentessiová 2010, s. 129). Strategie správy či renovace veřejných prostranství je nepřetržitý proces hledání kompromisu mezi zájmy různých skupin od politiků, přes investory až k občanské společnosti (Bitušíková, Luther 2010).

---

¹⁴ V centru města - na Praze 2 bylo navraceno 75 % a na Praze 1 to bylo celkem 70 % obytných budov z celkového počtu (Sýkora 1996).

Na závěr je zde nutno zmínit současný pohled na problematiku městského cestovního ruchu, který se koncentruje v historickém centru Prahy nevyjímaje Staroměstské náměstí, a ovlivňuje tak proměnu nejenom samotného náměstí ale i dalších pražských VP. Nejdříve je potřeba definovat co znamená městský cestovní ruch, podle Páskové a Zelenky (2002, s. 174) se jedná o „*druh cestovního ruchu, jehož účastníci jsou motivováni návštěvou měst a jejich atraktivit a je velmi často motivován a koncentrován okolo známých památek*“. Nelze upřít, že městský cestovní ruch je obecně nejdůležitější formou cestovního ruchu (Asworth, Page 2011) a jednou z mnoha ekonomických a sociálních sil v městském prostředí (Edwards, Griffin, Hayllar 2008). V důsledku historické situace byl cestovní ruch (dále CR) v Československu od roku 1948 značně omezen a měl jistá specifika, jelikož zde nebyly vhodné podmínky pro jeho uskutečňování¹⁵. Hlavní rozkvět CR u nás začal až po roce 1989 související s otevřením hranic a změnou politické situace (Ryglová, Burian, Vajčnerová 2011). Cílem turistů byla vždy Praha, jakožto město jedinečné historické a architektonické kvality. Dumbrovská (2013) zmiňuje, že po roce 1989 začal v Praze velmi živelný a nerovnoměrný rozvoj cestovního ruchu, jenž se ustálil po roce 1997. K opětovnému nárůstu CR dochází po roce 2003 vlivem technologických inovací. Výrazným problémem je koncentrace turistů v historickém jádru Prahy, protože zde převažuje poznávací cestovní ruch se značnou orientací na významné architektonické památky. Směrem k okrajům Prahy intenzita CR značně klesá (Dumbrovská 2013).

Praha je nejnavštěvovanějším městem u nás a má se svým 60 % podílem příjezdového CR (87% zahraničních návštěvníků versus 13% domácích, ČSÚ 2014) dominantní zastoupení i mezi regiony, což často pramení z geograficky i dopravně významné polohy, kvalitní pražské dopravní a turistické infrastruktury ale taktéž neznalosti návštěvníků o jiných atraktivitách Česka (Ryglová, Burian, Vajčnerová 2011; Dumbrovská 2013). V dnešní době historické jádro města citelně zasáhla turistifikace¹⁶. Vliv turistifikace na historické části Prahy zkoumala Simpson (1999) a zjistila, že dochází k celé řadě negativních vlivů, což může mít dalekosáhlé důsledky na centrum města. Již v té době konstatovala, že došlo k narušení identity historického jádra, i když zpochybňuje, že by to mělo být pouze v konsekvenci cestovního ruchu. „*Necitlivý dopad cestovního ruchu na kulturní dědictví může vést k internacionalizaci, plíživé homogenitě*

---

¹⁵ Například: 95 % tvořil domácí CR z všech uskutečňovaných cest, dále převažoval krátkodobý CR, významný byl vázaný CR, rozvíjelo se chataření a chalupaření, nevyhovující byl rovněž počet cestovních kanceláří, které nedokázaly využít poptávky ze zahraničí aj. (Ryglová, Burian, Vajčnerová 2011).

¹⁶ Turistifikace je přímo úměrná se zvyšujícím se zájmem turistů o danou destinaci a znamená funkční proměnu měst. Dle Páskové, Zelenky (2002, s. 297) se jedná o „...*pozvolný proces vytlačování základních funkcí sídla, které se stává destinací cestovního ruchu jako výsledek monokulturní hospodářské funkce cestovního ruchu*.“ Dochází tedy především k nahrazení funkcí, jako je obytná, rekreační na funkci turistickou a tím související komerční. Zájem a potřeby turistů a návštěvníků vstupují do popředí na úkor potřeb a životního stylu místních residentů (Galvasová a kol. 2008).

a odklonem od skutečné historie směrem k více dezinfikované a popularizované identitě.“ (Simpson 1999, s. 182). Vlivem cestovního ruchu tedy došlo k výrazné změně funkce z obytné na komerční a celkové proměně atmosféry pražského centra. Velkým problémem je přetíženost a z toho vyplývající nevyváženost některých oblastí a veřejných prostranství cestovním ruchem. Zároveň s tím souvisí problémy v dopravě, horší občanská vybavenost, též oslabení *genia loci* atraktivních prostranství. Služby jsou tak často svou orientací směřovány na turisty, zaměstnance či úspěšné businessmany významných společností se sídlem v centru Prahy. Využití parterů domů v atraktivních lokalitách jsou nelichotivě nazývané jako „*skanzeny pro turisty*“ a nabídka upomínkového a módního zboží jsou často nevalné kvality (ÚAP hl. m. Prahy 2014, s. 7). Protože zvyšující se počet návštěvníků a zatížení turistické infrastruktury, které je vůbec nejvyšší mezi hlavními městy ve Střední Evropě. Dle Dumbrovské (2013, s. 118) je „nereálné a do budoucna neudržitelné“, také upozorňuje na dosažení horní hranice únosné kapacity. Dále zmiňuje, že v tomto směru by bylo vhodné zaměřit pozornost turistů na ostatní regiony Česka, avšak tento problém lze aplikovat i v rámci rozložení atraktivit v samotné Praze. Simpson (1999) podotýká, že pokud chceme zlepšit tuto situaci a kvalitu života místních obyvatel, musí dojít k regulaci cestovního ruchu v jádru Prahy. Závěrem lze říci, že z toho vyplývá jednoznačná vytíženost některých veřejných prostranství v centru Prahy, pod které spadá i samotné SN.

Jedna z institucí, které se v současné době zabývá pražskými veřejnými prostranstvími je *Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy* (dále IPR Praha), jenž se podílí na správě a tvorbě města v oblasti urbanismu, architektury a rozvoje. Cílem Institutu je, aby se Praha stala konkurenceschopným, dynamickým a živým městem. Pod taktovkou IPR Praha od r. 2013 funguje Kancelář veřejného prostoru, ta se zajímá především o vytváření koncepce rozvoje veřejných prostranství. Institut ve svém návrhu „*Strategie rozvoje veřejných prostranství hlavního města Prahy*“ specifikoval některé současné hlavní problémy¹⁷, se kterými se Praha potýká. Tyto problémy nadále brání ve zvyšování kvality veřejných prostranství.

---

¹⁷ 1) Neexistuje vize a koncepce priorit města, která by specifikovala cíle rozvoje veřejných prostranství a na to navazující časový a investiční plán rozvoje, 2) rozpočet hl. m. Prahy nepočítá se samostatnými výdaji pouze na veřejná prostranství, 3) chybí jednotný koordinátor, který by určoval rozdělování investic, ty jsou roztržštěné mezi městské správce a organizace, 4) absence architekta při navrhování úprav veřejných prostranství, neuvažuje se vliv úprav na celkovou kvalitu prostoru, 5) značně utlumená je pobytová a estetická stránka některých veřejných prostranství, s čímž souvisí nedostatečný úklid a údržba veřejných prostranství, 6) fyzické uspořádání města se podmiňuje dopravě, která brání plnohodnotnému užívání veřejných prostranství, 7) možná urbánní a sociální skladba Prahy neodráží současný stav a způsob využití veřejných prostranství (Melková a kol., 2014b, s. 17-20).

6 Případová studie Staroměstského náměstí

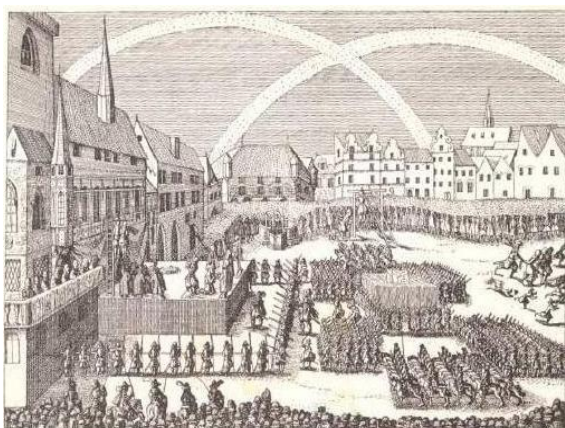
„K rynku Staroměstskému poji se již od dob dávných přecetné důležité vzpomínky vlastenecké. Může-li se Praha jmenovati velkým, mocně tlukoucím srdcem vlasti, kolébkou nesmrtelných činů, tisícověkým svědkem slávy a hanby naší, může-li se říci, že zde každá píď země, každý kámen mohl by vypravovati o nějakém památném činu, jest rynek Staroměstský s radnicí na obvodu svém po zašlém Vyšehradu a hradu sv. Václava nejdůležitějším místem v této Praze.“
[Teige, Herain 1908, s. 1]

Takto prozaicky popisovali Staroměstské náměstí na počátku 20. století autoři Teige a Herain (1908). Dnešní platný název si náměstí vysloužilo až na konci 19. století, původně zde bylo pouze tržiště, později pojmenované jako Staré tržiště. Od 14. století můžeme dohledat název Velký rynek, od 18. století Staroměstský plac a nakonec úředně schválený název Velké náměstí (Bedrníček 2007). Téměř tisíc let představovalo pražské administrativní a duchovní centrum (Augusta, Ederer 2013). Vedle Václavského náměstí se jedná zřejmě o nejznámější náměstí v Česku. Na Starém Městě je svoji rozlohou vůbec největší. Z hlediska českých dějin se zde neodehrávalo tolik podstatných událostí, snad kromě pobělohorské popravy (Bedrníček 2007). O to víc bylo toto prostranství důležitější v rámci každodenního ruchu, slavností a událostí města. Staroměstské náměstí je součástí nejvýznamnější památkové rezervace u nás, a jelikož spadá do historického jádra Prahy, je od roku 1992 zapsáno v Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO.

6.1 Historický vývoj

Už v 10. století se tímto prostranstvím křižovaly staré cesty či jejich odbočky od vltavských brodů (Ederer 2002). Jak zmiňuji výše (viz 4.1), kolem 12. a 13. století na tomto prostranství prapůvodně stávalo tržiště a v té době byl prostor nesouvisle obestaven románskými domy. Staroměstské náměstí bylo od druhé poloviny 12. století vůbec největším tržištěm v Praze (Státníková 2010). Nahodilá zástavba byla později sjednocena hradbami spolu s Havelským městem a vzniklo Staré Město pražské. Na samotném prostranství se poté začaly budovat dřevěné boudy neboli kotce a každý kupec se svým zbožím zde měl své přesně vymezené místo. Probíhal tu čilý obchodní ruch, také se zde konaly pravidelné týdenní trhy a zejména proslulé byly trhy vánoční. Později si náměstí zachovalo zvláště ty nejpodstatnější výroční jarmarky, připadající na církevní svátky (na sv. Václava 28. září a sv. Víta 15. června). Mezitím se náměstí a jeho zástavba neustále měnila. Situační plán s návrhem dřevěných tržních kotců na náměstí

Obr. 9: Plán dřevěných tržních kotců na náměstí v roce 1849

Náměstí však nebylo pouze tržištěm, v průběhu staletí se tu odehrávalo množství různorodých událostí. Jelikož se Staroměstské náměstí nacházelo v centru Starého Města, vyhlášovaly se tu různé vyhlášky, povinná nařízení či oznámení. Náměstí svou rozlohou lákalo obyvatelstvo a zaplnilo se vždy, když se stala nějaká radostná či méně veselá událost. Slavily se tu církevní svátky a jubilea panovníků (Fiala 2012). Avšak velkolepé byly především korunovační průvody, např. Karla VI. (r. 1723), posléze jeho dcery Marie Terezie a konečně průvod Leopolda II. na konci 18. století (Bedrníček 2007). Vedle těchto slavnostních průvodů se konaly i ty méně radostné události, k nim patřily pohřební průvody. Nezbytnou povinností náměstí bylo právo souzení a trestání. Popravy byly v té době oblíbenou „zábavou“, která vždy přilákala masivní počet lidí. Jednou z nich, která se zapsala do českých dějin, je pak poprava 27 českých pánů v roce 1621, která se udála před Staroměstskou radnicí (obr. 8). Z novějších událostí, které neslavně zaplnily náměstí, můžeme jmenovat různé manifestace a oslavy. Vůbec největší a nevýznamnější byla generální stávka týkající se všeobecného volebního práva v roce 1905 (odhadem se jí účastnilo 200 000 demonstrujících). Další velká akce, jež zaplnila náměstí, byla komunistická demonstrace na Staroměstském náměstí v roce 1945 (Fiala 2012).

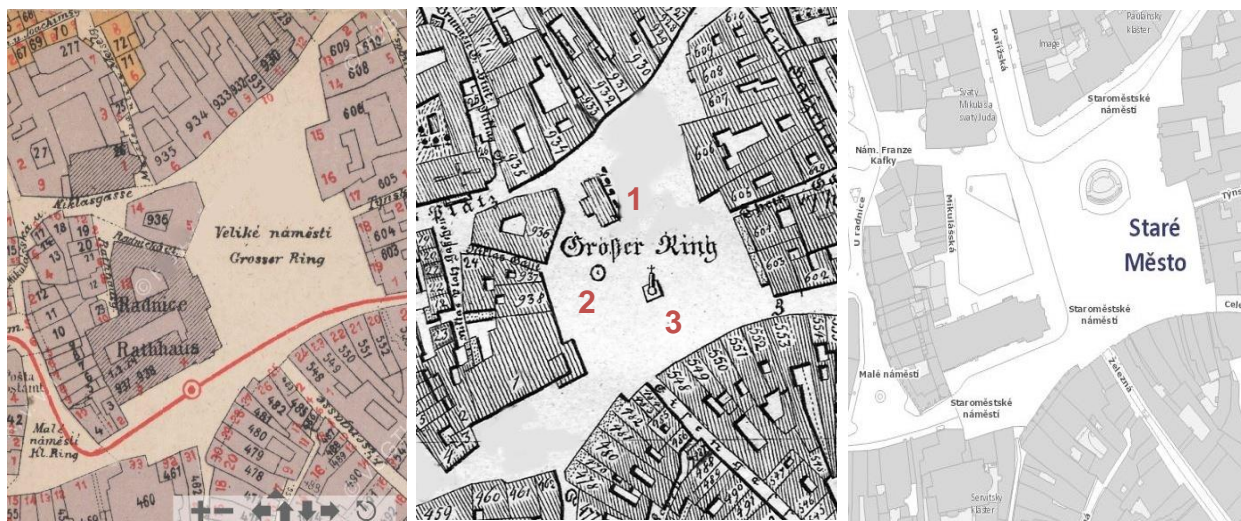
61

proměnila (srovnej obr. 10, 11, 12). Nejprve se jednalo o nepříliš chvályhodný a necitlivý zásah v podobě asanace. Výstavní Staroměstské náměstí leželo vedle nereprezentativní čtvrti Josefova, vyhlášenou svou špatnou pověstí a vůbec byla tato část považována za nejnezdравější z celé Prahy (v té době vysoká úmrtnost, kolem 35 %). Vlivem asanace tedy došlo i k odstranění Krennova domu (v letech 1901-1902, viz obr. v příloze 5), jenž se nacházel před kostelem sv. Mikuláše, čímž došlo k otevření pohledu na Pražskou třídu a kostel sv. Mikuláše, ten se rázem stal součástí Staroměstského náměstí, ačkoliv takto nikdy nebyl projektován (srovnej obr. 13). Jeho průčelí kdysi směřovalo k menšímu Mikulášskému náměstí/placu rozkládajícím se před kostelem, kde se konaly trhy. Na Hartingově mapě z roku 1891 (obr. 11) si můžeme povšimnout zachycení již zmizelého Krennova domu, Mariánského sloupu i Krocínovy kašny na náměstí (blíže o těchto objektech v kap. 6.3.2). Severní strana náměstí tak přestala být uzavřenou a její průčelí domů nahradily novodobé repliky. Proměnu náměstí dovršil v roce 1945 požár. Ten zapříčinil následné strhnutí novogotického východního křídla radnice, a tím následně vzniklo další nezastavěné a provizorně řešené prostranství (Fiala 2012; Augusta, Ederer 2013).

Obr. 12: Mapa Staroměstského náměstí v roce 1811 –1815

Obr. 11: Mapa Staroměstského náměstí v roce 1891 s Mariánským sloupem a Krocínovou kašnou

Obr. 10: Mapa Staroměstského náměstí v roce 2016

Zdroj: Jüttnerův plán Prahy, 1811-1815, Hurtigův plán Prahy, 1891, *legenda:* 1 – Dům zbrojnice, 2 – Krocínova kašna, 3 – Mariánský sloup, Geoportal Praha.

6.2 Urbanistický vývoj

Prostorové uspořádání Prahy a potažmo Starého Města ovlivnila geomorfologická situace, zvláště pak říční niva Vltavy a tvorba přilehlých teras (Skalická a kol. 2008), které se osidlovaly nejdříve. Jako velký urbanistický počín označuje Skalická a kol. (2008) počátek budování města pomocí hradeb v roce 1230, což zapříčinilo uzavření prostoru, ovšem totožné zůstaly

trasy komunikací. Došlo k rozparcelování pozemků a město se pomalu měnilo v gotické. Jeho pomyslným centrem se přirozeně stalo tržiště, které vzniklo v důsledku volného prostoru, který byl vymezen pro obchodování (Skalická a kol. 2008). Rynk se tedy uzavíral do podoby čtvercové a byl obklopen nepříliš vysokými měšťanskými domy. Ze starých plánů sahající do konce 19. století je patrné, že náměstí bylo výjimečné nejen svou polohou ale i vzhledem (Vojtíšek 1938). Charakter náměstí dokreslily na několik staletí dopředu dvě dominanty – Staroměstská radnice a chrám Panny Marie před Týnem. Půdorys zůstal zachován, ale měnil se vzhled domů na severní a jižní straně, ty se přizpůsobovaly probíhajícím architektonickým slohům a také se zvyšovaly. Na západní straně dominovala Staroměstská radnice spolu s Krennovým domem, za ním se nacházelo prostranství nazývané jako Kurný trh, před ním stál kostel sv. Mikuláše (obr. 13). Východní stranu prostranství pozměnila estetická výstavba paláce Goltz-Kinských, ten jakoby vyčnívá z náměstí a měl být protipólem Krennova domu ležícího naproti (Skalická a kol. 2008).

Obr. 13: Pohled od Kurného trhu na náměstí v r. 1898 a r. 2016

Zdroj: Skalická a kol. (2008), vlastní foto

Následně zmiňované události dle Skalické a kol. (2008) necitlivě ovlivnily vzhled náměstí a narušily hmotovou a půdorysnou skladbu náměstí. Za prvé to byla na konci 18. století přestavba Staroměstské radnice bez zachování historické podstaty gotického křídla Radnice. Druhou událostí lze považovat jako největší zásah do urbanistického vývoje náměstí a tou byla asanace Židovského města a vybourání severní fronty historických domů. Vznikla uliční přímka, která odkrývá část Letné průhledy Pařížskou ulicí a také pohled na kostel sv. Mikuláše. Posledním zásahem bylo vypálení radnice ustupujícím wehrmachtem v roce 1945. Veřejnost se již dříve shodla na ponechání neukončené Radnice či možné historické replice, což Skalická a kol. (2008) označuje jako nedůvěru v nadčasovost moderních architektonických děl. Malebnost náměstí utváří ještě jeho spádové zakřivení, protože pozornému návštěvníkovi neujde nerovnost povrchu náměstí, které vzniklo v důsledku říčních teras (nejvyšší bod je ústní

Celetné ulice, nejnižší pak ústí Dlouhé ulice). Staroměstské náměstí se dnes rozkládá na celkové ploše 15 869 m² (vlastníkem je Hl. m. Praha a to včetně Pomníku Mistra Jana Husa).

6.3 Analýza diskurzu současné podoby Staroměstského náměstí

O Staroměstském náměstí se nejvíce diskutuje ohledně tří témat, která se velmi často opakovala. Analýzou současných mediálních článků bylo zjištěno, že pokud se hovoří o Staroměstském náměstí, je nejčastější a takovou hlavní diskuzí právě ta, jak dostavět Staroměstskou radnici (dále jako Radnice) a zaplnit tak prostor v místě nynějšího parku za Radnicí. Druhé téma se zaměřovalo na dostavbu Mariánského sloupu, popř. byly letmé zmínky i o dostavbě zbourané Krocínovy kašny. Třetí a poslední řešila obecně podobu, celkové shrnutí možných úprav na náměstí včetně památníku M. J. Husa či dále např. problémy, aktivity či hluk na náměstí.

6.3.1 Staroměstská radnice a její dostavba

V práci zabývající se Staroměstským náměstím nelze opomenout některé významné budovy přiléhající k náměstí, ba aniž objekty se na něm přímo vyskytující. Jelikož by ovšem podrobný popis všech významných historických staveb vydal na několik desítek stran, snažila jsem se shrnout co ve stručnosti ty nejpodstatnější informace o nejvýznamnějších budovách a objektech na náměstí do následujících odstavců, zvláště pak těch, co se poněkud více dotýkají této práce.

Vznik *Staroměstské radnice* se datuje rokem 1338, odkoupením domu Wolfina od Kamene uprostřed rynku a se souhlasem krále Václava II. Koupený dům však potřebám stále rostoucí Prahy nestačil a tak se později rozhodlo o rozšiřování a přebudování původního domu. O dvacet let později byla dokončena i stavba 70 metrů vysoké věže, která měla v té době hlavně praktický význam (hlásný ohlašoval nepřítele, oheň), její finální úprava byla provedena až v roce 1805, kdy se přistavil nový ochoz, střecha a hodiny. Radnice se rozrostla a propojila ještě o dva další domy situované k západu, kde se nachází velká radní síň (dnes červená omítka) a nakonec na začátku 19. století o poslední jižní gotickou část (původní Dům U kohouta). Významnou historickou památkou, kterou zde musíme zmínit, je *Staroměstský orloj*, jenž vznikl na počátku 15. století a ve kterém „se prolíná astrologie s matematikou a filozofie s uměním.“ (Fiala 2012, s. 23). Orloj byl v průběhu staletí několikrát opravován, značně poškozen byl však v roce 1945 po požáru Staroměstské radnice. Orloj je dnes spolu s radnicí hlavním turistickým cílem a symbolem, pod nimiž se každou hodinu sdružují zástupy turistů. Východní radniční křídlo,

kteřé dnes již nenajdeme, protože bylo úmyslně zničeno nacisty 8. května 1945, stávalo v místech dnešního parku. V důsledku strhnutí značné části Staroměstské radnice a následně nově vzniklého prostranství se několik let vedou neutuchající spory a četné diskuze (viz obr. 14). V průběhu let vznikají soutěže a návrhy, jak a čím prázdné místo zaplnit (Bedrníček 2007; Ederer 2002; Fiala 2012). Proto se budu tímto problémem podrobněji zabývat v následující diskurzní analýze, která má za úkol zjistit, jak se na tuto dostavbu nahlíží v médiích z pohledů několika odlišných stran. Lze se po tolika letech dopátrat po nějakém zjištění, jak s tímto nedořešeným stavem naložit či jak ho adekvátním způsobem řešit?

Obr. 14: Staroměstská radnice kolem r. 1870 a dnes

Zdroj: Skalická a kol. (2008), vlastní foto

Současný stav řešení dostavby Staroměstské radnice

První tři soutěže se uskutečnily v letech 1899 -1901, *druhá* v letech 1904 – 1905 a *třetí* v letech 1908 – 1909. Důvodem pro vyhlášení úplně první soutěže v letech 1899-1901 bylo zvelebit a rozšířit Staroměstskou radnici. Její prostory již nestačily narůstajícímu množství administrativy a také bylo snahou reprezentovat tímto způsobem samotné město. Jistou příčinou i byla nevzhledná disharmonie Nobileho radničního křídla s pohledem na nově utvořenou dnešní Pařížskou ulici, v důsledku asanace Starého Města a zbourání Krennova domu (bližší viz kapitola 4.1). Brzy na to následovaly další dvě soutěže, rada vždy usilovala, aby konečný návrh byl v duchu historismu (neorenesance, neogotika). Z prvních dvou soutěží nevzešlo žádné všeobecně přijímané řešení, které by se dalo uplatnit, ani takové, které by stálo za zmínku. Z té třetí vzešel návrh J. Gočára ve tvaru odstupňované pyramidy umístěné mezi Malým a Staroměstským náměstím, což v té době bylo řešení zajímavé a nadčasové a proto se takové řešení nemohlo prosadit, což podle hodnocení současných architektů bylo dobře, protože by působilo spíše jako architektonická atrakce (Skalická a kol. 2008).

Po první světové válce se dlouhou dobu v této věci nic nedělo až do roku 1938, kdy byla

vyhlášena *čtvrtá* soutěž, ta již požadovala, aby byla zachováno novogotické radniční křídlo. Soutěž potvrdila, že funkcionalistická architektura není schopna řešit současně vhodnou kancelářskou budovu s určitou monumentalitou z hlediska reprezentativnosti primátorského úřadu a budovu s vhodným architektonickým řešením. Mimo jiné i nutné podmínky, které byly dopředu kladeny soutěžícím, se zdály téměř nesplnitelné (jako zásadní problém vytanul požadavek vytvoření radničního dvoru vhodného k slavnostem shromažďování). Do toho zasáhla historická událost, která změnila další sled věcí. V květnu 1945 při povstání proti německým okupantům bylo zapáleno novogotické radniční křídlo a spolu s kaplí vyhořelo. Rok poté byla vyhlášena *pátá* soutěž v pořadí na dostavbu Radnice. Hlavní myšlenkou bylo, aby se dotvořilo celé náměstí, ale opět se diskutoval problém, jak vyřešit severozápadní část náměstí. Soutěž byla rozsahem největší, protože spolu s dostavbou Radnice se požadovalo, aby v soutěžích byly navrhnuty i domy na severní frontě náměstí, poškozené válkou. Porota však již dále nechtěla uvažovat pozici bývalého Krennova domu a uzavření náměstí ze severozápadní strany, proto odmítla návrhy, které s dostavbou novogotického křídla počítaly (Skalická a kol. 2008).

Rovněž v další soutěži, již *šesté*, v letech 1962 – 1963 nebyl vyhlášen žádný návrh jako vítězný, což se podařilo až v další soutěži v letech 1966 -1967 (v pořadí *sedmá*). V návrzích se počítalo pro skutečnou realizaci (porota již neřešila nevzhledné vyústění Pařížské ulice, avšak počítala s částečným zakrytím kostele sv. Mikuláše). Než byl ale projekt připraven k realizaci, nastaly srpnové události roku 1968, a tudíž k uskutečnění nikdy nedošlo. Poslední dosud vyhlášená *osmá* soutěž se konala v roce 1987. Zúčastnilo se jí nejvíce přihlášených ze všech dosud konaných účastníků. Výsledky soutěže vyvolaly neobyčejně širokou veřejnou diskuzi, týkající se nejen návrhů dostavby radnice, ale i architektury té doby. Sešlo se mnoho různých návrhů. Od repliky podoby původní radnice z doby před realizací novogotického křídla, různá moderní řešení, až po vysloveně necitlivé řešení dostavby radnice jako panelového domu. U veřejnosti získala obdiv a uznání historická replika od autorů Pavlík, Pavlíková a Kašičky (viz příloha 4). Ta ovšem nesplňovala podmínky zadání, že to nemá být historická napodobenina (Skalická a kol. 2008). Při poslední soutěži se ukázal hlavní problém, který byl společný i pro předcházející soutěže. A sice to, že pravidla soutěže jsou příliš velkorysá nebo naopak hodně konzervativní. Ukázalo se, že zadavatel přesně neví, proč soutěž vypisuje a hlavně, k jakému účelu by dostavba měla sloužit, a co od řešení očekává. Urbanistické podmínky jsou zadány nejasně a zadavatel sám nemá jasnou představu, jak by řešení mělo vypadat. Například zda obnovit Krennův dům, jak situovat dostavbu radnice, jestli na stejném půdorysu, či ne? Vybrané

soutěžní návrhy jsou k nahlédnutí v příloze 4. Architekt Zdeněk Lukeš je toho názoru, že její zadání bylo megalomanské a soutěž byla ideologicky hlídaná. Kromě toho říká: „*přesto se objevila v rámci soutěže a následné výstavě řada pozoruhodných návrhů a to v celé škále od vysloveně historizujících až po zcela novátorské.*“ (6). Jenomže navrhnout řešení pro tak exponované a historické místo, jakým je Staroměstské náměstí, bude velice obtížné a výsledek předem nelze předjímat. Jednak z pohledu odborné veřejnosti, ale i reakce laické veřejnosti, zda případnou dostavbu přijme, či nikoliv. Ani po poslední vyhlášené soutěži nedošlo k realizaci žádného z navržených řešení a nelze to přisuzovat jen tomu, že opět došlo k politickému převratu v roce 1989. Tak nějak se na dostavbu pozapomnělo. Na veřejném prostranství po demolici východního křídla radnice se tak postupem času vystřídalo kryté pódium využívané jako scéna. To vystřídalo nikým neřízené turistické tržiště. Nyní je zde malý park se stromy a lavičkami, který využívají unavení turisté. Podle názorů odborníků park do historické části nepatří. Pravdou je, že současný stav Staroměstského náměstí a Staroměstské radnice nepůsobí dobrým dojmem a jeví se jako provizorní. Proto se Magistrát rozhodl, že vypíše další soutěž na dostavbu Staroměstské radnice. Do určité míry se to dalo očekávat, protože od poslední vyhlášené soutěže uplynulo dvacet let. V roce 2007 Magistrát vyhlásil, že hodlá v následujícím roce vypsát již *devátou* soutěž. Dal si dostatek času na to, aby stačil vše dobře připravit a neopakovaly se stejné chyby jako v minulosti. Jak k tomu Magistrát přistoupil a jaký je stav ohledně posledního příslibu v roce 2007, bude tématem diskurzu z tisku, rozhlasu, televize, odborných článků a statí a též některých názorů laické veřejnosti.

Budu postupovat chronologicky podle časové osy. V roce 2008 se měl prostor u radnice začít měnit. Byla schválena magistrátní komise, která se měla sejít hned na počátku tohoto roku. Vedoucí odboru památkové péče Jan Kněžínek oznamuje: „*V komisi převažuje představa, že by se dostavba uskutečnit měla, v současné době totiž z urbanistického hlediska Staroměstské náměstí není náměstím.*“ (3) Podle jeho názoru by celkové řešení Staroměstského náměstí měla řešit mezinárodní soutěž, podmínky pro ni bude magistrátní komise připravovat. „*Jen příprava na novou soutěž je náročným procesem, který může trvat i několik let*“, (3) jak tvrdil architekt Zdeněk Lukeš. Složitější to je o to, že stavebním úpravám musí předcházet archeologický průzkum. „*Archeologové předpokládají, že tam budou hodně velké nálezy,*“ (3) oznámil šéf odboru památkové péče Jan Kněžínek. Podle jeho tvrzení se bude komise věnovat podobě náměstí jako celku a je možné, že se dostaví nové křídlo radnice, možná se vrátí Mariánský sloup a provede se redukce zahrádek před restauracemi. Následně na to, v únoru roku 2008 primátor Pavel Bém a městská rada zahájili práce na návrhu obnovy Staroměstské radnice

a jejího okolí. „Radní současně schválili zřízení a statut pracovní skupiny primátora, která bude práce na revitalizaci Staroměstské radnice řídit a zastřešovat.“ (4) K tomu bylo vydáno programové prohlášení Rady hl. m Prahy: „(...) revitalizaci Staroměstské radnice považujeme za jednu ze svých priorit, slib dodržujeme, a proto nyní, po pečlivé přípravě, téma otevíráme. Jsme si vědomi, že pokusů o řešení Staroměstské radnice a přilehlého prostoru už v minulosti proběhla řada (...). Odráží se v tom složitost problému a úcta k veřejnému prostoru, který patří k historicky nejvzácnějším nejen v rámci Prahy. Proto nepůjdeme cestou jednoduchého vypsání další architektonické soutěže na dostavbu radnice, ale v nejširší veřejné i odborné debatě se pokusíme posoudit optimální potřeby a možnosti využití tohoto prostoru v kontextu náměstí i širšího centra Prahy (...). Nejde o to za každou cenu změnit historickou tvář náměstí, naší ambicí je, co nejcitlivěji doplnit a sladit jeho prostor s potřebami dnešních Pražanů a návštěvníků města, s městským životem 21. století. Nepředjímáme proto žádné řešení a dáme prostor všem návrhům odborným i laickým. Možná dostavba Staroměstské radnice je pouze jedním z možných výsledků, přičemž v tuto chvíli ještě vůbec nejde o její případnou architektonickou podobu,“ (4) řekl primátor Pavel Bém. Současně s tím bylo vydáno opatření k zajištění revitalizace Staroměstské radnice a okolí. V něm je stanoven postup prací na revitalizaci. Má dvě základní části. První část zahrnuje výstavu návrhů z předcházejících soutěží, uspořádání odborné konference, která bude počátkem otevřeného dialogu s odbornou veřejností. Druhá část sdílí úkoly pro stavebně historický průzkum. Jednotlivé úkoly jsou termínově jednoznačně určeny. Jak to ale bylo ve skutečnosti? Přestože se mělo podle programového prohlášení již v roce 2008 mezi odborníky a veřejností živě diskutovat o záměru dostavby radnice, na odborné úrovni by k nim mohlo dojít až někdy koncem roku, vyplývá z materiálu k revitalizaci, který předložil Pavel Bém městské radě v polovině února 2008. „Revitalizace místa za radnicí je důležitá, nemělo by to zůstat ve stejné podobě. Jen se obávám, zda nejde jen o zaplnění díry, která zůstala v programovém prohlášení,“ (5) uvedl k návrhu primátora zastupitel Miroslav Poche. Podle programového prohlášení se však uskutečnila v září 2009 diskuse historiků, památkářů, architektů i laické veřejnosti v rámci mezinárodní konference na téma „Revitalizace Staroměstské radnice a okolí: Možnosti a limity.“ Byly uvedeny dílčí výsledky analýzy, zadané Magistrátem již v roce 2007. Dvanáctičlenná pracovní skupina se však v pohledu na řešení mnohdy vůbec neshodla a její členové měli značně rozdílné pohledy a názory na řešení celého problému. „Na čem jsme se ale shodli, je to, že se nemůže jednat jen o případné dostavbě Staroměstské radnice, ale věc se musí pojímat jako revitalizace širšího prostoru Staroměstského náměstí,“ (7) podle Jiřího Kotalíka, předsedy pracovní komise a historika architektury. Jak dále říká: „Nejdůležitější je, aby nebyla soutěž od počátku svým

špatným zadáním odsouzena k neúspěchu.“ (7) otázkou zůstává, zda je vůbec dostavba Staroměstské radnice nutná. Že Praha nepotřebuje nové prostory na Staroměstském náměstí, tvrdí i primátor Pavel Bém. Má smysl současný stav vůbec měnit? Většina občanů Prahy se nedívá na změnu s pochopením. „*V nedávné minulosti se zastavělo proluk dost, můžeme tedy přece něco nechat budoucím generacím, ať mají co řešit,*“ (7) sdílí Ondřej Šefců z Národního památkového ústavu. Jiří Kotalík k tomu také dodává: „*I to je legitimní myšlenka. Jak říká architekt Jan Sokol, velkým počinem je někdy na určitém místě nepostavit nic.*“ (7) s tím ale nesouhlasí další účastníci konference. „*Stromy v parčíku dnes sice nemilosrdně tyto fasády zakrývají, ale Národní památkový ústav nepovažuje současný stav za definitivní. Navíc park v historickém centru města je opravdu nezvyklým luxusem,*“ (7) uvádí Věra Kučová z Národního památkového ústavu a myslí zakrývání odkrytých zadních fasád, které působí velmi rušivým dojmem. Dále na konferenci zazněly některé méně podnětné návrhy až po ztřeštěný nápad Milana Knížáka, ředitele Národní galerie, aby se náměstí oživilo znovuzavedením tramvajové linky a odstranění pomníku Jana Husa. Na konferenci také historici i architekti varovali před unáhleným rozhodnutím. Jako špatný příklad uvedli velmi nepovedenou přestavbu kasáren na náměstí Republiky na obchodní centrum. Už ze závěrů konference je zřejmé, že se Staroměstské náměstí v dohledné době změn nedočká.

Složitost celého řešení dokresluje též uskutečněná beseda Revue Beau! z května 2011. Zúčastnili se jí zástupci kompetentních institucí, umělci a význační architekti. Akademický malíř a pedagog J. Róna je názoru, že společnost nemá úctu ke Starému Městu, jakožto dědictví po dřívějších generacích. „*Politici se vždy budou chtít přes nějaké architektonické dílo zviditelnit, a proto nejsou schopni tak čistého řešení, jako je rekonstrukce staré stavby,*“ (9) jak uvedl J. Róna. Domnívá se, že současní architekti se tam chtějí uplatnit svými nápady, místo toho, aby se uplatnili na okrajích města, kde je třeba zlepšit úroveň bydlení a ne ničit svými nápady historické centrum města. Beseda znovu prokázala jak složité je najít společné východisko při řešení celého problému dostavby Staroměstské radnice. Jediné na čem se účastníci besedy shodli, je to, že je dostavba Staroměstské radnice potřebná. Neshodli se už na tom, jak by dostavba měla vypadat po architektonické stránce, ani co do účelu využití nově dostavěné části východního křídla radnice. Většina z nich se staví za dostavbu v tzv. parlérovském stylu. Podle nich je gotika pro účel rekonstrukce nejvhodnější. Její tvarosloví je nejsnáze realizovatelné pro svoji zákonitost. Jako příklad uvádějí dostavbu katedrály sv. Víta na konci 19. století a počátku století 20. Dalším příkladem je Čášská radnice, která po svém zničení za 2. světové války byla rekonstruována do své původní gotické podoby. Beseda taktéž

ukázala, že dva roky po konání mezinárodní konference na toto téma, zřízené komise nic dalšího do konání besedy nepřipravily. Odráží to i přístup Magistrátu, když primátor Pavel Bém na konferenci sdělil, že nevědí, co by s tím dělali a že je to ani moc neinteresuje. Dokud to ale nebude Magistrát moc zajímat, nelze v této věci nic podstatného očekávat. Přes řadu různých myšlenek a návrhů vyřčených na besedě chci na jeden upozornit. Josef Štulc, prezident Českého národního komitétu ICOMOS a vedoucí odboru metodik, vědy a vzdělávání Národního památkového ústavu citoval slova historika architektury a památkáře Dobroslava Líbala: „*Víte, oni ti komunističtí bossové alespoň měli cosi, co bych já nazval kulturním alibismem, a i když měli hroznou chuť Staroměstské náměstí dostavět a udělat si tím pomník, tak přesto žádný z projektů nebyl odsouhlasen.*“ (10). Žádný z nich neodpovídal jejich představě kvality prostředí a sami si netroufli proti odborníkům vystoupit. Vyjádřil obavy, aby svým přístupem nenahráli dnešním politikům, kteří tento kulturní alibismus neznají. Vyjádřil strach i nad tím, že dnešní politici jsou sebestřední, tak jako současná doba. Politici si mohou novostavbu prosadit jako svůj pomník a bude jim jedno, co ze soutěže vzejde. Tím by se ale celé náměstí pokazilo. Ovšem ani z této besedy nevzešel jednotný názor, zda dostavbu řešit vyhlášením další soutěže nebo bez ní. Od besedy v květnu 2011 uplynulo hodně času a nové další informace na dané téma se v mediích postupně vytrácely. Jiří Kotalík zmiňuje naprosto nutný archeologický výzkum na místě bývalé Radnice a Krennova domu, který je snem všech architektů ale nezbyývají na něj potřebné peníze: „*Bez skutečně kvalifikovaného archeologického průzkumu, který se tam stejně jednou musí udělat, to jsou pražské Pompeje, to se všeobecně ví, se lze jen stěží odpíchnout (...)*“ (11). Za zmínku stojí rozhovor s architekty Milanem Pavlíkem a Františkem Kašíčkou z roku 2014. Tento rozhovor je na téma jejich návrhu dostavby Staroměstské radnice z poslední vyhlášené soutěže v roce 1987 (viz obrázek v příloze 4). Tehdy jejich projekt získal jednoznačné a drtivé vítězství v anketě návštěvníků. Neuspěl však u poroty a rovněž odborníci se k návrhu vyjadřovali dosti rozpačitě. Šlo patrně o nejzajímavější projekt dostavby památky na celém území metodou „vědecké kopie“. Dostavba byla navržena ve středověké podobě. V rozhovoru také oba architekti doporučují Magistrátu před vyhlášením případné další soutěže řídit se třemi body, které se ukazují jako zásadní:

- 1) promyšleně a reálně stanovit náplň nové budovy bez maximalistických požadavků,
- 2) zvážit, co je z památkového hlediska přijatelné v rezervaci UNESCO, tou se totiž Praha stala až v roce 1992. Odpovědnost vůči mezinárodním závazkům je oproti minulé soutěži novým kritériem, které posiluje vliv památkových orgánů na posouzení nového řešení náměstí,

3) vyhlášení závazných limitů novostavby by měl předcházet archeologický průzkum na celé ploše budoucího staveniště a jeho výsledky by měly být respektovány (1).

Od uvedeného rozhovoru se nic zásadního v dostavbě Staroměstské radnice neudálo, jen překvapil návrh pražských radních na rozdělení Staroměstské radnice průchodem, který byl předložen v roce 2014. Průchod by měl spojit prostor před radnicí s parčíkem před kostelem sv. Mikuláše. Radní to zdůvodňují tím, že zde v minulosti ulička byla. Průchod by měl vést slepencem domů v místech klenuté chodby Mikšova domu. Rozdělení by mělo oddělit informační část radnice pro turisty od návštěvníků expozic a svatebčanů. Současně by oživil cíp za radnicí (37).

6.3.2 Významné dominantní stavby na náměstí

Dominantní gotickou stavbou náměstí je bezesporu *Týnský chrám* celým názvem Chrám Matky Boží před Týnem, který založil Karel IV. ve 14. století na místě původního románského kostela. Pohled na chrám od náměstí částečně zakrývá Týnská škola (čp. 604). Farní škola vyučovala až do poloviny 19. století, později byl interiér přeměněn na byty. Za další dominantní stavbu můžeme považovat barokní *palác Goltz-Kinských* rozkládající se na místě dvou původních gotických domů a od r. 1949 sloužící pro účely Národní galerie (Bedrníček 2007, Ederer 2002).

Nepřehlédnutelným objektem na náměstí je *pomník mistra Jana Husa* nacházející se přibližně ve středu tohoto prostranství. O zvolení vhodného místa k umístění pomníku se vedly značné spory: „*Není bez zajímavosti, že Šaloun, podobně jako řada dalších, nebyl z vybraného místa nadšený a raději by býval své dílo umístil na Karlovo náměstí.*“ (36). Základní položení kamene se konalo v roce 1903, odhalen byl v roce 1915. Datum bylo zvoleno symbolicky jako pětisetleté výročí od doby upálení Mistra Jana Husa. Šaloun tento pomník stavěl do horizontální šíře, čímž demonstroval protiklad vertikálně tyčícího se Mariánského sloupu (Fiala 2012). Wittlich (1998, cit. v Fiala 2012, s. 106) prohlásil, že: „*Šaloun pochopil Staroměstské náměstí jako citlivé pole historických sil a projevil smysl až pro jakousi topologii tohoto místa.*“

Na prostranství Staroměstského náměstí také stávaly dva památné objekty, které bychom dnes již hledali marně, ale kdysi by bez nich nebylo náměstí pro občany kompletní. Prvním z nich byl pískovcový *Mariánský sloup* a druhým objektem byla *Krocínova kašna*. Sloup stával na náměstí od roku 1650 jako poděkování za osvobození Prahy od švédského obléhání. Stržen byl v roce 1918, protože byl pokládán jako symbol habsburské nadvlády, oslavy porážky na

Bílé hoře a katolicizmu (Fiala 2012; Augusta, Ederer 2013). Dle mnohých historiků a architektů by se měl sloup znovu renovovat (zbytky sloupu jsou umístěny v Lapidáriu Národního muzea).

Obr. 15: Mariánský sloup na Staroměstském náměstí

Zdroj: Mariánský sloup. Pozn. kolem r. 1875 a před r. 1918.

Myšlenka obnovy **Mariánského sloupu** (obr. 15) na Staroměstském náměstí se objevila již v 50. letech minulého století mezi našimi krajany v Chicagu (Veritas z.s.). Dnes existuje Společnost pro obnovu Mariánského sloupu, jenž usiluje o navrácení sloupu na náměstí. Na svých stránkách doslova zmiňují, že „*znovupostavení sloupu chápeme také jako duchovní symbol obnovy národa v situaci znovunabyté svobody.*“ (Společnost pro obnovu Mariánského sloupu). V roce 1993 Společnost položila jeho základní kámen a desku s nápisem: „Zde stál a opět bude stát Mariánský sloup.“ Protože Magistrátem bylo povoleno pouze označení místa, musela Společnost pro obnovu Mariánského sloupu zaplatit pokutu. Přesto tato společnost nadále pokračovala ve svých záměrech a organizovala celonárodní sbírku doma i v zahraničí mezi krajany. V roce 1997 začali pracovat na znovuvytvoření kopie sloupu akademický sochař Jan Bradna (výkonný předseda Společnosti pro obnovu Mariánského sloupu), Petr Váňa a jeho dalších pět spolupracovníků. Od té doby Společnost pro obnovu Mariánského sloupu usiluje o povolení k umístění této památky na Staroměstském náměstí se střídavými úspěchy. Nedařilo se jí to za primátorů Jana Koukala, ani Jana Kasla. Trochu zřetelněji se pro ni vyvíjela situace za primátora Pavla Béma. Ten v listopadu 2007 prohlásil, že by se na Staroměstské náměstí mohl vrátit Mariánský sloup. Ale o dva dny později prostřednictvím mluvčího Jiřího Wolfa se vyjádřil velmi opatrně: „*Město se bude zabývat budoucností Staroměstského náměstí. Proběhne odborná i veřejná diskuze, a to nejen ohledně Mariánského sloupu, ale i možné dostavby Staroměstské radnice.*“ (12). Diskuzi k dostavbě Staroměstské radnice měl ale zapracovanou již ve volebním programu ODS v roce 2006. Společnost pro obnovu Mariánského sloupu pravidelně jednotlivé primátory žádala ve svých dopisech o povolení k osazení tohoto památníku na místě kamenné desky. Reakcí radnice bylo vždy zamítavé stanovisko: „*Byla by*

to jen kopie, replika, protože originál se dochoval jen částečně. A přitom, jak Staroměstské náměstí vypadá teď, by tam socha působila jako cizí prvek,“(12) uvedl Jan Kněžínek, ředitel památkářů Magistrátu, v roce 2007. Přitom vyloučil, že se radní řídili při posuzování ideovými motivy. Vstřícný přístup k případnému umístění Mariánského sloupu poskytl až primátor Bohuslav Svoboda. Začal v možné změně Staroměstského náměstí poměrně velkoryse. Pražský Magistrát začal plánovat osazení kopie Mariánského sloupu na Staroměstské náměstí v roce 2012. Kromě toho se v záměrech uvažuje i s domem na místě Krennova domu v ústí Pařížské ulice, a také s možným navrácením kašny do dvou let (13). Samozřejmě, že také počítá s dostavbou Staroměstské radnice. Přesto se někteří radní vyjadřují k těmto návrhům nedůvěřivě. *„Město výhledově nemá na tak drahé stavby peníze, takže je to spíše téma budoucnosti,*“(13) sdělila radní Udženija ve stejném roce. Architekt Jiří Hák se vyjadřuje negativně o domě, který by zamezil výhled na kostel sv. Mikuláše. *„Je to nesmysl, zmiňovaný Krennův dům v minulosti zmizel ze zcela pochopitelných důvodů. Na Staroměstské náměstí ústí křivolaké uličky a jediná Pařížská třída nabízí přímý a ničím nerušený průhled,*“(13) k tomu ještě dodal na upřesnění. Primátor Bohuslav Svoboda se ale vyjádřil v květnu 2012 poměrně jednoznačně: *„S umístěním sloupu počítáme letos. Odhadujeme náklady na jeden až dva miliony korun.*“(14) O jeho povolení ale musí rozhodnout pražští radní. V březnu roku 2013 oznámila mluvčí pražského Magistrátu Tereza Králová, že s obnovou Mariánského sloupu souhlasila rada hlavního města. Rozhodnutí uvítali především členové Společnosti pro obnovu Mariánského sloupu. *„Jde o první barokní památku v Čechách, jednu z nejkrásnějších, od které se odvíjelo celé barokní sochařství,*“(16) vysvětluje akademický sochař Petr Váňa. Dále sdělil, že je dílo po patnácti letech usilovné práce celé pracovní skupiny prakticky hotovo. Podle rozhodnutí radních musí být ještě před osazením provedena studie proveditelnosti, která by se měla uskutečnit v létě tohoto roku. S osazením Mariánského sloupu by se mělo začít na jaře roku 2014. Ovšem historici a památkáři se k případnému návratu Mariánského sloupu vyjadřují emotivně, je to pro ně stále spor o české dějiny, a proto se nemohou v této otázce sjednotit na nějakém kompromisu, který jim byl předložen synodní radou Českobratrské církve evangelické již v roce 2012. *„Domníváme se, že na místě, kde se dlouhodobě střetávaly náboženské proudy a konfese, by bylo lépe než repliku původního sloupu s jeho symbolikou a výjevy postavit monument, který by byl symbolem smíření, ekumenické vstřícnosti a spolupráce na duchovní obnově společnosti,*“(Veritas, z.s.) uvádí ve svém vyjádření Českobratrská církev evangelická. Negativně se k obnově Mariánského sloupu staví i Církev československá husitská a připojuje se k usnesení valného shromáždění Ekumenické rady církví v České republice z roku 2012. Proč k takovému zásadnímu rozdělení mezi nimi dochází? Nahrává tomu totiž symbolika

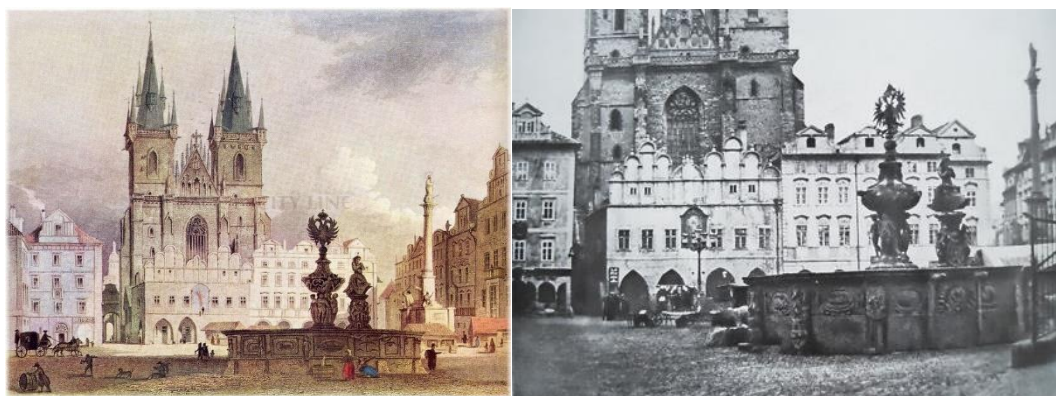
sloupu vyjádřená v sochařské výzdobě a rovněž některé nápisy na něm uvedené. „*Krom latinského nápisu, který se vyznává z vděčnosti k neposkvrněné Panně Marii za odvrácení válečné hrozby*“ (17), je tam další, že se zde „*vypíná pomník oslavující vítězství legitimacy a katolicismu nad kacírským královstvím.*“ (17). „*Umělecká díla měla v každé době jinou symboliku a význam. A politicko-náboženská, téměř teokratická symbolika a účel postavení jsou v případě pražského Mariánského sloupu zcela zřejmé. Některé pomníky mají silný význam, jiné slabší. A toto byl pomník se silným významem,*“ (17) uvedl Miloslav Bednář z Filosofického ústavu Akademie věd, jenž se staví také proti obnově sloupu. Po delší odmlce se začalo o jeho znovuvrácení více mluvit a jednat v roce 2015. V březnu tohoto roku by se měl uskutečnit na tomto místě archeologický průzkum, jehož cena by měla být podle sochaře Petra Váni asi dvě stě tisíc korun. O úhradě jednala Společnost pro obnovu Mariánského sloupu s pražským Magistrátem, protože bývalý primátor Bohuslav Svoboda úhradu z peněz města přislíbil. Mluvčí Magistrátu Petra Hrubá k tomu uvedla: „*Práce, tedy archeologický průzkum, budou zahájeny v návaznosti na schválený rozpočet hlavního města pro rok 2015 a příznivé klimatické podmínky.*“ (18) ale současně dodala, že to musí ještě schválit rada hlavního města Prahy. Jenomže Mariánský sloup má své příznivce, ale i odpůrce. „*Netušil jsem, že i dnes může sloup budit nějaké vášně. Našlo se pár anonymních škarohlídů, kteří jsou proti jeho znovuoobnově. Což nás ale určitě nezastraší a někteří anonymové si to i nechali v klidu vysvětlit,*“ (18) dodává Petr Váňa. Zastáncem obnovy sloupu je i historik architektury Zdeněk Lukeš. „*Mariánský sloup byl vždycky mimořádným uměleckým dílem. Byl nejen záležitostí výtvarnou, ale i architektonickou. Nekádrujeme ho a vraťme sloup na jeho místo, aniž bychom do diskuzí zatahovali politiku. Hlavním argumentem by mělo být, že je to velmi cenná umělecká památka, která byla dost brutálně a celkem zbytečně zničena,*“ (18) dodává, k tomu památkář M. Zachař: „*To je objem, který to náměstí unese, vstřebá i bez ohledu jestli tam budou budovy (...)*“ (11). Jenomže dobře se vyvíjející situace ohledně jeho obnovy vzala za své po jednání pražských radních. „*Obnova Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí neprošlo Radou hlavního města Prahy ani v přípravné fázi archeologického průzkumu. Pro byli jen dva radní,*“ (19) sdělil náměstek primátorky pro územní plánování Matěj Stropnický. Podle jeho názoru hlasování dopadlo dobře. „*Jde o připomínku Vesfálského míru, tedy konečné porážky pobělohorského programu českého exilu v čele s Janem Amosem Komenským,*“ (19) k tomu ještě doplnil. Jeho doplnění ale vzbudilo rozporné reakce mezi radními. To ale nic nemění na tom, že se Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v dohledné době asi neobjeví.

Paradoxem je, že zatím je zcela zbytečná práce akademického sochaře Petra Váni a jeho spolupracovníků, kteří šestnáct let pracovali zadarmo na obnově Mariánského sloupu někdy

i devět hodin denně. Materiál na obnovu získávali za peníze z uspořádané sbírky a také jako dary od některých českých měst (např. Třeboně, Dobřichovic, Mníšku pod Brdy, Zábřehu na Moravě). B. Svoboda se vyjádřil k práci P. Váni následovně: „*Když něco dělá, aniž by věděl, zda to dostane nějakou možnost, jenom je přesvědčen, o tom, že je potřeba to udělat, tak je to vlastně poslání a ne práce (...).*“ (11). Kámen na patku sloupu věnovalo italské městečko Vitorchiana. Takže obnova sloupu by město stála velice málo, protože Společnost pro obnovu Mariánského sloupu chtěla dílo hlavnímu městu věnovat. Město by tak financovalo jen archeologický průzkum místa a vlastní osazení sloupu. Z diskurze je patrné, že se neustále v otázce obnovy sloupu promítají především ideové postoje jednotlivých příznivců a oponentů. U primátorů a radních hlavně jejich politické postoje. To je však škoda, protože s takovými názory a postoji kompetentních radních nelze doufat, že by se mohl Mariánský sloup na své původní místo v dohledné době vrátit.

Druhou zmizelou památkou, která byla od konce 16. století součástí náměstí, byla renesanční **Krocínova kašna** (obr. 16), dle Fialy (2012, s. 103) „nejkrásnější v Praze“. Kašna se těšila velké oblibě Pražanů, avšak postupem času chátrala kvůli rychlému zvětvávání červeného sliveneckého mramoru, ze kterého byla postavena. Velmi záhy, tedy roku 1614, nebyla již zcela funkční, začala propouštět vodu a tak byla připojena na vodovod. V této fázi by stačila její nezbytná oprava, na místo toho ale následovaly dlouhodobé spory o tom, zda ji opravit, situovat na jiné místo v rámci samotného náměstí, či na jiné místo v historické části města. V roce 1790 přestala již plně fungovat jako rezervoár vody a stala se pouhým sochařským dílem (Teige, Herain 1908). Městská rada nakonec odsouhlasila její odstranění a v roce 1862 byla rozebrána. Část fragmentů z kašny bylo použito pro stavbu základů žižkovské plynárny. Teprve po zbourání plynárny byly některé části vyzvednuty a jsou sestaveny v Lapidáriu Národního muzea (Fiala 2012).

Obr. 16: Krocínova kašna na Staroměstském náměstí

Zdroj: Pražské kašny a fontány, Prague city line. pozn. kolem r. 1847 a 1860.

Měla by být kašna opět obnovena a stát se součástí Staroměstského náměstí? Z diskuze několika málo mediálních článků vyplývá jistá rozpolcenost názorů. J. Róna se vyslovil pro opětovné umístění kašny na náměstí: „(...) v každém historickém městě je na náměstí kašna, která vytváří život města, příjemnou atmosféru, kolem ní se rojí lidi a kašna vytváří srdce náměstí. Problémem Staroměstského náměstí je, že tam není voda.“ (24). Na druhou stranu ji jako zcela postradatelnou vnímá předsedkyně K. Bečková „(...) nechceme Krocínovu kašnu, protože na náměstí stojí jiná dominanta a tou je Husův pomník“ (25). Sochař J. Bradna doplňuje, že: „Obnova kašny by představovalo ještě větší problém než obnova Mariánského sloupu. Tam je víc zachovalého“ (24). Je překvapivé, že diskuze o jejím vrácení zpět na náměstí nejsou v médiích téměř žádné. Pokud ano, jsou to články dotýkající se celkové úpravy Staroměstského náměstí, které se o ní velmi krátce zmiňují. Velmi překvapivě zhodnotil nákladnost znovu umístění kašny primátor B. Svoboda: „Cenu rekonstrukce, kompletace a umístění Krocínovy kašny odhadujeme na 15 až 30 milionů“ (13). Architekt Tomáš Vích shrnuje situaci s Mariánským sloupem a kašnou následovně: „(...) diskuze o Staroměstském náměstí by měla začít tím, že se tam ten sloup opravdu nainstaluje a ty debaty začnou mít váhu, protože ono tam začne docházet k tomu dialogu mezi Mistrem Janem Husem a panenkou Marií. Samozřejmě se na to začnou nabalovat nejrůznější názory a začne to fungovat. A z mého pohledu tam ještě chybí Krocínova kašna, která by tam kromě toho náboženského aspektu dávala ještě ten světský, a tím by se uzavřelo to téma diskuzní a pak by se mohlo začít mluvit o té radnici, jestli jo nebo ne.“ (23). Avšak z provedené diskurzní analýzy vyplývá, že je spíše pravděpodobnější návrat Mariánského sloupu.

6.3.3 Diskurzní analýza k prostranství náměstí

V dřívějších dobách zastávalo náměstí částečně i funkci dopravní. Kolem roku 1914 skrze něj projížděly tramvajové linky č. 2, která jezdila od Národního divadla a pak linka č. 7, která končila na náměstí a směřovala od Královské obory (viz obr. v příloze 5). Dokonce zde v průběhu let 1905-1965 jezdily tramvaje kolem jižní části Radnice pod Orlojem a končily na Malém náměstí (Fiala 2012). Z hlediska dopravy byl pro náměstí přelomový rok 1967, kdy se uskutečnily některé významné úpravy, týkající se organizace dopravy na Starém Městě. Zejména se proměnily podmínky v parkování na Staroměstském náměstí v Praze. Do té doby se na náměstí vyskytovalo parkování pro autobusy, nacházející se na prostranství před Týnským chrámem (též obr. příloha 5). To se zrušilo spolu s parkováním osobních automobilů v oblasti kolem pomníku mistra Jana Husa (v jeho střední a jižní části náměstí). Původní počet

míst čítající až 115 míst byl zredukován na 45 šikmých stání v severní části za pomníkem Jana Husa. Parkování se nově zpoplatnilo a omezilo na 2 hodiny parkování. Tato omezení významně zklidnila náměstí a upřednostnila rozvoj pěšího provozu. V severní části náměstí prochází dnes jediná dopravní ulice, kterou mohou projíždět vozidla v jednosměrném provozu (Adámek a kol. 2006). Od r. 2014 zde byla zřízena nová autobusová linka č. 294, která projížděla severní ulicí Staroměstského náměstí, podnětem vzniku bylo zajištění dopravní obsluhy v centru Prahy napříč Malou Stranou, Josefovem, Petřskou čtvrtí až na Florenc (Městská část Praha 1). Avšak aktuálně projíždí náměstím linka č. 194, která již nepropojuje Malou Stranu a Staré Město (nynější trasa: Florenc – Petřská čtvrt' – Pařížská – Staroměstské nám. – Bílá Labuť).

Dnes patří náměstí k nejrušnějším částem Prahy a stalo se centrálním místem, kde se dennodenně scházejí davy turistů, jeho funkce by se tedy dala definovat jako převážně turistická. V současné době si náměstí z menší části zachovalo svoji dřívější funkci tržiště. Hlavně v období před Vánoci a Velikonoci, kdy se náměstí zaplní stánky s vánoční či velikonoční výzdobou a nabídkou zboží. Následuje diskurze k řešení podoby Staroměstského náměstí, protože i v tomto směru se rozcházejí názory, jaká má být jeho budoucí podoba.

O změně podoby Staroměstského náměstí se začíná uvažovat právě v souvislosti s připravovanou soutěží na dostavbu Staroměstské radnice. S touto myšlenkou se chtěla před obecními volbami v roce 2007 představit pražská ODS. Pražští politici uvažovali s mezinárodní architektonickou soutěží na dostavbu Staroměstské radnice. Ovšem Jiří Kotalík, historik umění, který řídí pracovní skupinu primátora na dostavbu Staroměstské radnice, k tomu ale říká: „Podle mého názoru je zcela scestné tomu říkat soutěž na dostavbu Staroměstské radnice. Je to spíše snaha nějakým způsobem odstranit dlouhodobý neujasněný a provizorní stav náměstí“ (20). Jak bylo uvedeno v předcházející části práce (kap. 6.3.1), v minulosti již proběhlo celkem osm soutěží na dostavbu Staroměstské radnice. Ze žádné z nich však nebyl žádný projekt nikdy realizován. Podle Jiřího Kotalíka byla již v roce 2008 osnova pro vyhlášení soutěže připravena a čeká se na spuštění celého procesu. Sdělil také, že by měl být proveden na náměstí archeologický průzkum. Podle něho jsou pod plochou na některých místech ukryty zbytky původních staveb a to hlavně tam, kde bylo východní křídlo radnice. „Jsou to prostě svým způsobem takové české Pompeje. Jejich rozsah a míra zachování jednoznačně ovlivní, co se tam může, nebo nemůže“ (20), jak podotkl Jiří Kotalík. To by mělo sloužit pro vypracování soutěžních podmínek. „Je to spíš revitalizace Staroměstského náměstí“ (20). Ta by měla zahrnovat například obnovu Mariánského sloupu, konání trhů a kulturních akcí, provoz restauračních předzahrádek, případnou obnovu Krocínovy kašny, úpravu povrchu apod. „Jde

o to najít klíč, aby náměstí nebylo jen turistickou atrakcí, ale i ideovým středem města a sloužilo lidem,“ (20) uvedl kulturní historik. Jan Kněžínek, ředitel kulturního a památkového odboru Magistrátu k tomu dodává, že celý záměr postupu bude posuzovat městská rada, aby se Magistrát vyhnul v tomto případě problému, který se týká výstavby nové budovy Národní knihovny na Letné, kde projekt předběhl urbanistický plán celé letenské pláně. Na ten nebyla v době, kdy projekt vznikl, ani vypsána soutěž. V září roku 2009 se uskutečnila konference k podobě Staroměstského náměstí, kde se problematika stavu náměstí a případná dostavba Staroměstské radnice řešily. Současný stav Staroměstského náměstí byl hodnocen odborníky jako provizorium. *„Není to problém pouze dostavby, podstatou jsou širší úvahy na funkci náměstí,*“ (22) uvedl na konferenci šéf pracovní komise primátora Jiří Kotalík. Závěry konference budou podle něho nezbytnými podklady pro další jednání. *„Konference je důležitou křižovatkou na konci první etapy,*“ (22) dodal Jiří Kotalík. Základní rozpory v pohledu odborníků i veřejnosti se ukázaly i na konané konferenci. Někteří požadují dostavbu v historické podobě, další pak preferují dostavbu v modernějším pojetí. Podle Jiřího Kotalíka jsou Pražané konzervativní a nedůvěřují současné architektuře. Několik účastníků konference se vyjádřilo tak, aby náměstí sloužilo jak turistickému ruchu, tak místním obyvatelům. *„Staroměstské náměstí by nemělo být pouze skanzenem,*“ (22) uvedl na konferenci primátor Pavel Bém. Zdeněk Zavřel, děkan fakulty architektury ČVUT požaduje, aby na dostavbu západní části náměstí byla vypsána mezinárodní soutěž, což podtrhnul slovy: *„Když se podíváme na poválečné návrhy, je to nemohoucnost české architektury.*“ (22) Není proto divu, že se objevují hlasy laické veřejnosti, aby se zachoval současný stav Staroměstského náměstí. Podle nich to také dokresluje historii. Zbourání východního křídla Staroměstské radnice, odstranění kašny, demolice Krennova domu, stržení Mariánského sloupu, to vše bude jednou dokumentovat historii náměstí. Podoba náměstí se od poloviny 19. století postupně měnila, avšak podle mínění mnohých, ne k lepšímu. Především odborníkům to dělá starosti. Jak to vyjádřil v beseda Revue Beau! vedoucí projektant územního plánu Jiří Hruža lapidárně: *„Co se kdysi řeklo, že tam nemá být, všelijaké ty krámy, tak teď tam všechno bují.*“ (24) V besedě se také přiznal k tomu, že pokud na Staroměstské náměstí nemusí, tak tam nejde a má z toho špatné pocity, což ještě zvýraznil: *„Je zajímavé, že se dokážou vymyslet programy, jednou Vánoce, jednou Velikonoce, a pořád je to strašně ošklivé.*“ (24) V téže besedě se obdobně vyjádřil i Václav Vokolek, umělec a spisovatel. *„V současnosti je to bezdějinný prostor, zcela anonymní, s nejasnou funkcí v historické zástavbě. Scházejí se tam fanouškové fotbalu, podezřelí trhovci, drobná tragédie se spadnutím vánočního stromu se ihned překryje následnou veselící. Jako plíseň se tu rozlézají plochy venkovních restaurací s netečnými hosty a drahou*

nabídkou. Hodně mi to připomíná jakýsi konzumní park kultury a oddechu. A přitom historie náměstí je skutečně pradávna,“ (24) uvedl. Na rozdíl od nich si Kateřina Bečková, předsedkyně Klubu Za starou Prahu umí dát dohromady vědomí historické velkoleposti a jarmareční atmosféry. *„Ono se to do jisté míry vzájemně anuluje – ta jarmarečnost, kejklřství, i trochu kýč,*“ (24) uvádí v besedě. Publicistce Lucii Vopálenské, z Českého rozhlasu 6 naopak vadí, zda je to vlastně náměstí. *„Mám pocit, že náměstí má mít nějaký řád, abych se tam cítila, že jsem na náměstí. Bud' má mít tvar čtverce nebo obdélníku nebo má mít nějaké záchytné body. Je tam Husův památník a zároveň ty trhy, vše je umístěno chaoticky, že mám pocit, že se tam ztrácím, že to nemá formu. Jakoby prostor vytékal pryč,*“ (24) podotýká. Rovněž jí vadí, že náměstí je z 95 % pro turisty a ne pro Pražany. Akademický malíř Jaroslav Róna si to vysvětluje tím, že pro Pražany je to zde drahé a proto se na náměstí ve velké míře pohybují turisté, pro které to tak drahé není. Domácí většinou jen náměstím projdou a nezastavují se, což opticky poměr mezi turisty a domácními ještě zvýrazňuje. Jemu, jako akademickému malíři, se jeví jiný pocit. *„Na náměstí leží výrazný patos, a ten je daný jednak balkónem, odkud mluvil Gottwald, a jednak Husovým pomníkem. Já tu sochu mám docela rád, ale myslím si, že má naddimenzované měřítko a z náměstí vytváří patetický prostor,*“ (24) dodává na besedě. Naopak prezident Českého národního komitétu ICOMOS, vedoucí odboru metodik, vědy a vzdělávání Národního památkového ústavu Josef Štulc si myslí, že Husův pomník na Staroměstské náměstí patří. Stejně i akademický sochař Jan Bradna, místopředseda Společnosti pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí, vysvětluje, proč je Husův pomník tak velký: *„Protože Mariánský sloup byl vysoký 15,83 m, to byl monument, který tam kraloval, a jak se vyjádřil Myslбек, byl na ideálním kompozičním místě.*“ (24). Rovněž architekt Tomáš Vích si myslí, že Husův pomník je na svém místě nedotknutelný, pouze by zrušil květinovou výzdobu a oplocení kolem pomníku. Zajímavá by byla kompozice Husova pomníku spolu s navrácením Mariánského sloupu, tak jak to několik autorů projektů navrhovalo v poslední vyhlášené soutěži v roce 1988, což se domnívá i Josef Štulc z Národního památkového ústavu. Ale ani z uvedené besedy Revue Beau! v květnu 2011 nelze vysledovat alespoň částečnou shodu na budoucí možné podobě Staroměstského náměstí. Snad jen názor, že je třeba současný stav změnit. Současná podoba ale stále znepokojuje odborníky a vedou diskuze na téma, co by na něm mělo být. Zůstává tedy stále otevřené, zda se tam vrátí některý z turisticky zajímavých cílů, třeba Mariánský sloup nebo méně zmiňovaná a zapomenutá Krocínova kašna. Měla by o tom rozhodovat městská radnice. *„Komise byla znovu ustavena v červnu, a tak se domnívám, že bude trvat nejméně rok, než dojde k nějakému záměru,*“ (25) uvedl v červenci 2011 Lukáš Kaucký (ČSSD) z odboru pro kulturu Magistrátu. Co se může skutečně na náměstí vrátit, se

nechá jen těžko předvídat, protože se kromě radních do diskuze zapojují i různé aktivistické skupiny, které se snaží prosadit svoje dílčí zájmy. Podle Kateřiny Bečkové, předsedkyně Klubu Za starou Prahu, není možné obnovit na náměstí všechny objekty z dřívějších dob. „*Podporujeme obnovu Mariánského sloupu. Ale nechceme Krocínovu kašnu, protože na náměstí stojí jiná dominanta a tou je Husův pomník,*“ (25) dodává na vysvětlení předsedkyně Bečková. Tři měsíce nato se k celému problému vyjádřil další z pražských primátorů Bohuslav Svoboda. Sdělil, že chce v listopadu 2011 vyhlásit veřejnou anketu, aby měli lidé možnost se k tomuto prostoru a prostranství vyjádřit. Chce, aby se Staroměstské náměstí stalo místem pro setkávání lidí. Naznačil to slovy: „*Pro mě by bylo nejlepším možným řešením, aby se ze Staroměstského náměstí stalo místo nejen pro turisty, ale zejména pro Pražany. Nyní ho vnímám spíše jako navoněnou Potěmkinovu vesnici, přesycenou klobásami a koňskými povozy.*“ (26). Nemá ale v úmyslu měnit historickou podobu za každou cenu, ale doplnit prostor s potřebami obyvatel Prahy a turistů společně s životem na začátku 21. století. Uvedl, že počítá s tím, že v roce 2012 se začne s archeologickým průzkumem, což je počátek případných úprav náměstí. „*Osobně se chci nejdříve seznámit se všemi materiály, abych neopakoval některé předešlé chyby a nevedl pouze diskuzi,*“ (26) sděluje primátor. Kromě toho chce sledovat jednotlivé veřejné akce, a to hlavně ty ryze komerční, aby je mohl Magistrát případně koordinovat nebo omezovat jejich počet. Jeho slova našla brzkého uplatnění, neboť za tři měsíce, v únoru 2012, radní rozhodli o omezení akcí na Staroměstském náměstí pro nadměrně velké zatížení tohoto prostoru, které mezi turisticky nejvíce navštěvované. V tomto roce se bude konat pouze 8 akcí, a proti minulému roku se jedná o snížení o 70 %. Záměrem města je poskytnout toto prostranství místním občanům a návštěvníkům Prahy především k odpočinku, načerpání inspirací a užití si atmosféry tohoto historického místa. Za tímto účelem byla vytvořena i Komise Rady pro koordinování aktivit na veřejných prostranstvích na území Pražské památkové rezervace, která čítá 14 členů. V roce 2013 tato komise vydala souhlas ke konání pro dvanáct vybraných akcí. Město nabídlo těm zájemcům, kteří se svými přihláškami neuspěli, pomoc při hledání vhodné lokality, například Václavské náměstí, Smetanovo nábřeží, případně některý z pražských ostrovů. Místní obyvatelé si mnohdy stěžují na přílišný hluk, který se jim nelíbí. Proto byla vydána radními vyhláška, která od poloviny května 2013 zakazuje na některých místech v centru Prahy činnost pouličních umělců, tzv. buskerů. „*Po tom, co nám pan primátor Svoboda slíbil uvolnění produkce v centru města, to vypadalo příznivě. Další krok nás znechutil,*“ (29) stěžuje si jeden z pražských buskerů. Turistům se ale podle Pražské turistické služby produkce buskerů v ulicích líbí, jak zjistila podle výsledků odevzdaných dotazníků (názory občanů viz kap. 6.5.2). Hluk na náměstí způsobují též návštěvníci Prahy –

turisté na předzahrádkách restaurací, protože řád hlavního města umožňuje některým provoz i po 22 hodině. Podle rozhodnutí Magistrátu může být předzahrádka, která se dopouští rušení klidu, podle řádu ze seznamu vyřazena. Více se však dbá na umístění a provedení předzahrádky co do vhodnosti pro historickou část, než na ohlídání ruchu pod okny obyvatel této části. „*Předzahrádky v památkově chráněném území jsou ze strany města posuzovány především podle toho, zda svým umístěním a provedením odpovídají charakteru a kontextu historického prostředí,*“ (29) sděluje mluvčí Magistrátu Tereza Králová. V prosinci 2015 byl radě města předložen návrh na vypovězení smlouvy u dvou předzahrádek na Staroměstském náměstí, každá o rozloze 120 metrů čtverečních. Jsou to ty, které přímo nepřiléhají k domům. Na konci roku 2014 Magistrát zrušil prostor pro setkávání průvodců s turisty před Radnicí na Staroměstském náměstí, v angličtině tzv. *meeting point* a nahradil ho čtyřmi novými turisticky zajímavými místy, a to v ústí Pařížské ulice na Staroměstské náměstí, v Celetné ulici, na Václavském náměstí a u stanice metra Malostranská. V únoru 2015 se objevila nová zpráva, že v okolí Staroměstského náměstí se bude budovat velký hotelový komplex. To by znamenalo, že desítky trvale bydlícího obyvatelstva budou muset opustit své byty, v již tak málo obydlené části Prahy. Paradoxní je, že stavební odbor Prahy 1 již vydal stavební povolení na rekonstrukci osmi historických budov, kde má vzniknout hotelový komplex. Shodou okolností jedna z těchto budov je v ústí Celetné ulice na Staroměstské náměstí. Přestože památkáři vydávali opakovaně negativní stanoviska, stavební odbor Prahy 1 stavební povolení vydal. Taktéž v únoru 2015 překvapila zpráva, že odbor Magistrátu povolil na Staroměstském náměstí akci věnovanou oslavám Čínského nového roku. Tato akce se jeví jako zcela nevhodná na tomto historickém prostranství a pobouřila i značnou část veřejnosti spolu s odborníky z řad památkářů: „*Regulujeme tady reklamy a restaurační předzahrádky a Magistrát povolí bez našeho stanoviska svítící kozy jak v Šanghaji.*“ (34) vyjádřil se k celé situaci ředitel odboru památkové péče J. Skalický. Na jaře stejného roku se začalo uvažovat, zda by se nemělo zrušit promítání hokeje na náměstí v rámci hokejového šampionátu. Tato davová sportovní akce nekoresponduje s využitím tohoto prostranství, neukáznění fanoušci například poškozovali památník M. J. Husa. Zcela jiný důvod viděl M. Stropnický: „*Je to naposled, příští rok tam bude Mariánský sloup.*“ (35).

6.3.4 Výsledky analýzy diskurzu

Předjímat výsledek dostavby Staroměstské radnice v současné době nelze a jak vyplývá z provedeného diskurzu, je to velice složitá záležitost. Na tomto základě jsem se pokusila

vyhotovit myšlenkovou mapu (obr. 23, str. 115), která může usnadnit celkovou orientaci problému a dává možnost nahlédnout k spleťovému názorovému přehledu provedeného diskurzu. Jelikož jsem v myšlenkové mapě sumarizovala všechny názory, včetně názorů laické veřejnosti z kap. 6.5, je tato myšlenková mapa k nahlédnutí v samotném závěru práce na straně 115. Neexistuje totiž shoda ani odborníků, ani kompetentních úředníků na tom, jestli dostavbu vůbec řešit, dále se neshodnou ani na případném využití nově dostavěné budovy. Otázkou také zůstává, jak by se k případné dostavbě vyjadřovala laická veřejnost a nejenom ta pražská. Náměstí svým významem zcela zapadá do nadměstského, čili národního charakteru místa, jak zmiňuje Šilhánková (2003) a jelikož symbolizuje identitu státu, je třeba zahrnout i názor široké veřejnosti na danou problematiku. Každé vedení města od roku 2007 by se za dostavbu Staroměstské radnice stavělo, ale je zřejmé, že si s tím neví rady. Hlavní slovo by v tomto směru měl mít primátor hlavního města. Jenže shodou okolností poslední dva z nich nejsou rodilí Pražané (poslední primátorka Adriana Krnáčová je navíc Slovenka a v Čechách žije teprve 11 let), takže lze jen diskutovat, do jaké míry se zajímají o současný neutěšený stav. O činnosti pracovní komise zřízené Magistrátem pro přípravu revitalizace Staroměstského náměstí se nic nového také nezveřejňuje. Jestli vůbec ještě tato komise existuje, schází se a připravuje nějaké podklady pro případné vyhlášení další soutěže na dostavbu Staroměstské radnice, či se postupně vytratila, můžeme také jen spekulovat. Nebo se komise schází, pracuje a překvapí nás něčím novým? Je zřejmé, že připravit potřebné materiály je velmi náročné a vše vyžaduje svůj čas. Také je možné, že se čeká na výsledky zadaného archeologického průzkumu dané lokality. V diskurzu bylo již uvedeno, že někteří členové komise jsou toho názoru, že vlastní příprava na možné vyhlášení další soutěže, na dostavbu Staroměstské radnice, může probíhat po mnoho let. Je tedy možné, že se nacházíme právě v době průběhu přípravy. Jednoduše to naopak viděl radní pro kulturu Ondřej Pecha (ODS), který již v roce 2010 řekl, že důkladná příprava na ideovou soutěž revitalizace Staroměstského náměstí bude trvat „řádově měsíce“ a ještě dodal: „*Počkalo to 50 let, tak to ještě nějakou dobu počká.*“ (38).

Z toho, co je obsaženo v diskurzní analýze o samotné podobě náměstí, je patrné, že ani nějakou dohlednou změnu podoby Staroměstského náměstí, se Pražané ani návštěvníci města nedočkají. Zatím se spíše radní soustřeďují na drobnější změny, jako je regulace akcí konajících se na náměstí, omezování některých předzahrádek, usměrňování pouliční umělecké produkce, omezování hluku v nočních hodinách a setkávání průvodců s turisty na jiných místech. V médiích v posledních měsících neprobíhají žádné nové informace o přípravě možného vyhlášení nové slibované soutěže na změnu současné podoby Staroměstského náměstí.

Obnova Mariánského sloupu se potýká především na ideovém základě, kde jsou příznivci a kritici v základním sporu v názoru na symboliku Mariánského sloupu. Dokud bude tento rozpor trvat, zřejmě k jeho obnovení na původním místě nedojde. Pokud by se to podařilo některému proudu uskutečnit, mohlo by dojít k opětovnému stržení jako v roce 1918, nebo by jej musela snad střežit stráž? K tomu mě vede skutečnost, že po umístění pamětní desky v roce 1993 došlo k její úpravě a odstranění části textu. Obnova sloupu je asi nejkontroverznější ze všech probíraných témat. Osobně zastávám názor, že by bylo nejvhodnější na původním místě postavit památník, který by vyjadřoval ekumenickou vstřícnost a duchovní obnovu společnosti, tak jak to navrhovala Ekumenická rada církví.

Na závěr dovolím si svůj vlastní názor. Domnívám se, že je lepší důkladně celou situaci raději několikrát zvážit, i za cenu větší časové prodlevy, než se unáhlit s rychlým rozhodnutím a na tak historicky cenném místě dostavět nějaký „paskvil“, jako se podařilo na zmiňovaném náměstí Republiky. Tím by bylo Staroměstské náměstí zcela zničeno a bylo by to horší než současný stav, který hodnotí někteří odborníci jako provizorium. Nezbyvá zatím nic jiného než trpělivě čekat, až se nějaký konkrétní ideový návrh soutěže na dostavbu Staroměstské radnice připraví a oficiálně předloží.

Co se týká Staroměstského náměstí, je asi nejschůdnější možná realizace historické kašny, i když tato nebyla z hlediska uměleckého hodnocena na vysoké úrovni. Otázkou zůstává, jak je reálné omezit provoz dřevěných stánků, komerčních akcí, snížit počet restauračních předzahrádek na minimum a vytvořit více prostoru pro místní obyvatele. Tak, aby mohli prostor náměstí využívat i pro vlastní účely, např. k odpočinku a absorbování genia loci historického místa. Stavba budovy na místě Krennova domu by pouze uzavřela prostor náměstí, tak jak tomu bývalo ve středověku, ale nic by neřešila, jen by zastínila pohled na kostel sv. Mikuláše.

V současné době se vlastně neděje nic. Nikde se nezveřejňuje, zda pracuje nějaká komise Magistrátu na přípravě pro případné vyhlášení soutěže týkající se revitalizace Staroměstského náměstí, či ukončila svoji činnost a na jakém základě. Možná, že pražští radní se nyní raději řídí heslem nedělat nic, a tím nic nepokazit. Nebo se snad rozhodli nechat řešení historického místa, aby se mohli prosadit další generace? Jistá vyjádření k této situaci lze nalézt v kap. 6.6.

6.4 Pozorování denního rytmu a jak je náměstí využíváno

Centrální lokality v městě jsou typické svou dynamičností a rozdílným denním využitím, což odráží i barvitost jeho uživatelů a nabídky (Bromley a kol. 2003, cit. Pospíšilová 2012a). Pospíšilová (2012a) shledává výzkum rytmu v centru měst přínosný proto, že je zde důležité

zachycení přítomného obyvatelstva a probíhají zde aktivity, které se nezaměřují pouze na populaci rezidentů.

Staroměstské náměstí je jedna z nejvytíženějších lokalit na Starém Městě, ovlivněná především návštěvností zahraničních návštěvníků. Tento fakt ovlivňuje z velké míry výsledky skrytého pozorování. Náměstí i jeho přilehlé okolí již dávno neslouží k obytné funkci. Což dokumentuji i v následujících zjištěných výsledcích. Cílem není zjištění šokujících objevů, pouze poskytnutí náhledu na to, kdo a za jakým účelem náměstí využívá. Dle Pospíšilové (2012b) se výzkumu lokalit v geografii města nevěnuje patřičná pozornost a domnívá se, že specifický život místa lze zachytit hlavně kvalitativním šetřením, nežli absolutním počtem uživatelů lokalit či zobrazováním časoprostorových vzorců. Je zřejmé, že zjištěné skutečnosti jsou použitelné hlavně v dobu, kdy byly pozorovány, náměstí je pochopitelně ovlivněno i druhem a množstvím častých veřejných akcí (např. Velikonoční a Vánoční trhy). Rozdíly v pozorování budou patrné i během roku, kdy návštěvnost kolísá s ohledem na turistickou sezónu lokality. Následující text se tedy pokouší o slovní zachycení a zobecnění každodenního života Staroměstského náměstí. Tak to učinila i Pospíšilová (2007), která ovšem upozorňuje, že tento popis může být velice subjektivní.

7 hodina Brzy ráno dýchá Staroměstské náměstí klidem. Pokud lze o Staroměstském náměstí říci, že má stále své kouzlo, *genia loci*, tak je nezbytné navštívit toho prostranství v brzkém ránu, kdy se probouzí nový den (obr. 17). V přilehlém parčíku za Staroměstskou radnicí (dále jako Radnice) pospává pokaždé ve spacácích několik lidí bez domova. Poněkud rušněji je ráno na prostranství náměstí. Zde se totiž hlavně uklízí, zaujmou odklízecí čtyry, velké množství popelářských aut vysypávající odpadkové koše (vozy Prahy 1) a několik desítek aut, která projíždějí skrze náměstí, popř. zastavují u restaurací. Většinou se jedná o vozy se zásobováním. Restaurace přebírají dodávky potravin a zboží, zaměstnanci uklízí předzahrádky, aby vše bylo připravené na nastávající den.

Obr. 17: Staroměstské náměstí v ranních hodinách

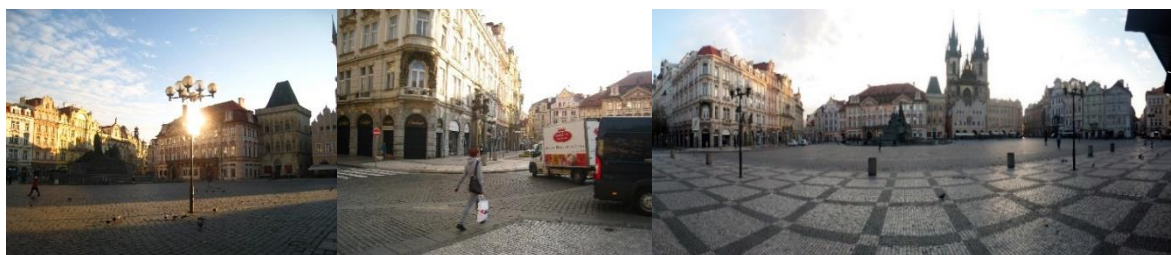

Foto: vlastní foto

Náměstím korzují lidé, téměř vždy se jedná o individuální jedince (jak muži, tak ženy), nejčastěji pozorovanou aktivitou je samotná chůze skrze náměstí bez zastavení. Lze vypožorovat, že se jedná o občany v produktivním věku (ekonomicky aktivní jedince), dále zaznamenávám školáky mířící do škol a zaměstnance restaurací (ty již před sedmou hodinou). Někteří Pražští občané míří do budovy Ministerstva pro místní rozvoj, ale většina z nich pouze prochází dále do přilehlých ulic a využívají tak prostranství jako součást jejich cesty za prací. Minimálně lze spatřit ještě cyklisty, běžce, hrstku lidí venčící psy. Další menší sortou lidí jsou buď profesionální fotografové se stativy či dvoučlenné skupinky turistů, kteří také postávají, fotografují náměstí a pak odcházejí pryč. Na typicky vytiženém prostranství pod Pražským orlojem (dále jako Orloj) se nenachází téměř nikdo, je to i tím, že ještě není spuštěn. Dřevěné stánky s občerstvením a suvenýry okolo parku jsou zavřené, taktéž restaurace na náměstí. Obecně mi dřevěné stánky na tomto náměstí vyskytující se celý rok přijdou velmi nevhodné, tvoří jakési pomyslné hranice mezi prostranstvím náměstí a parkem. Lidé, kteří si zde sednou, jsou vlastně oddělení od okolního dění a přes tyto stánky nemohou pozorovat ruch prostranství, jako tomu je např. u laviček pomníku M. J. Husa. Právě pasivní pozorování dění na VP považuje Gehl (2000) za podstatnou část společenských aktivit, tyto aktivity se podílí velkou měrou na kvalitě prostranství a jeho oblíbenosti (více viz kap. 2.6.1).

10 hodina S postupem času se náměstí pozvolna zaplňuje. Jako zlomovou dobu, kdy přichází první větší hloučky turistů a organizované skupiny s průvodci, lze označit čas mezi 9 - 10 hodinou. V devět otevírají první, spíše kapacitně větší, restaurace. S příchodem 10 hodiny náměstí jakoby ožívá a proměňuje z liduprázdného na rušné. Turisté postávají a naslouchají výkladu průvodců, prochází se po náměstí, zastavují, konverzují a často nahlíží do průvodců nebo se navzájem fotografují. Početné jsou především skupiny turistů mladších ročníků (15 let a výše, z konverzace slyším nejčastěji němčinu, francouzštinu či angličtinu).

Obr. 18: Staroměstské náměstí kolem 10 hodiny

Foto: vlastní foto
pozn. pohled na náměstí - turisté na místě tzv. meeting pointu - poloprázdný park - lidé odpočívající na lavičkách, vedle ležící bezdomovci

11 hodina Po 11 hodině se začínají lehce zaplňovat předzahrádky restaurací, protože většina má otevírací dobu v 11 hodin. Také jsou již otevřené dřevěné stánky s občerstvením a suvenýry. Na vyhrazených místech přistavují povozy s koňmi čekající na turisty. Park je zatím nejklidnější částí náměstí, na lavičkách sedí opět lidé bez domova, konverzují a popíjí alkohol (obr. 18). Mimoto tu sedí lidé většinou ve dvojicích, studují tiskopisy (průvodce), konverzují, ovšem dlouho nesetrvají, brzy odcházejí pryč. Pohlédneme-li na prostranství je zde nespočetné množství převážně skupinek turistů v čele s průvodci (individuálních jedinců se nachází naprosté minimum). Kromě samotného velkorysého prostoru náměstí je častým bodem schůzek je tzv. meeting point na rohu Staroměstského náměstí a Pařížské ulice před informační službou Czech Tourism (více o něm v kapitole 6.3.3, obr. 18). V tuto dobu jsou lavičky kolem pomníku Mistra Jana Husa zcela obsypané cizinci (usuzuji dle konverzace a použitého jazyka). Zaujme mne jedna událost, na lavičkách leží bezdomovci (obr. 18), přichází strážníci a probouzí spící občany, chtějí po nich legitimaci, kterou nemají a tak následně tyto lidé odcházejí z náměstí. Jsou snad nevhodnými návštěvníky „veřejného“ prostranství? Podobná situace totiž nastane v pozdějším odpoledni jiného dne, kdy někteří z nich sedí na zemi, a opět jsou strážníky upozorněni, že na zemi se zde sedět nesmí. Je přinejmenším zvláštní, že ostatní lidé, sedící později na zemi a obrubnicích, nejsou policisty nařčeni, že zde nemohou sedět. Zde můžeme být svědky možné prostorové segregace, jak jsem popisovala v kap. 2.6.2, kde je na veřejná prostranství nahlíženo jako na místa strojená a všichni kdo na něj vstupují, nejsou posuzováni stejným měřítkem. Bezdomovci tak mohou být chápáni jako narušitelé fyzického vzhledu a též pořádku a jsou tedy vypuzováni mimo tyto hranice (Pospěch 2013).

U ústí Celetné ulice postává vždy značné množství osob nabízející různé služby (masáže, služba „TourBus“ a „Free Tour“ typická svým červeným deštníkem). Co mě ovšem nemile zaráží každý den mého pozorování a považuji to za nevhodný prvek náměstí, je opravdu velké množství mladých mužů (cizinci i Češi) jezdících po celém prostranství na Segwayích (obr. 19). Ani já nejsem ochuzena o jejich nabídku služby jízdy na Segway. V průběhu dne to začíná být otravné a vyzývají, že naprostá většina cizinců odmítá tyto služby. Tito „jezdci“ se nejčastěji shromažďují uprostřed samotného náměstí a pak dále naproti Prague City Tourism (dříve Pražské informační službě, dále PCT), poblíž vyústění Melantrichovy ulice. Je potřeba zde zmínit, že desítky mužů na Segwayích se v hojné míře vyskytovali na náměstí celý den, pokud bylo vhodné počasí, někdy až do pozdních nočních hodin, proto je již dále o jejich aktivitě zmiňovat nebudu. Taktéž celý den postávali na určených místech poskytovatelé služeb „Free Tour“ s červenými deštníky. V jižní části náměstí lze poprvé spatřit pouliční uměleckou produkci, z angličtiny často nazývanou jako „busking“

(oživé sochy, maňáskové divadlo). Pro busking je typické, že se vždy nachází na veřejných prostranstvích, kde ho mohou vidět všichni kolemjdoucí bez omezení. Praha reguluje tuto činnost vymežováním míst, kde lze tuto činnost provozovat¹⁸. Na prostranství lidé nejčastěji konverzují, prochází se po náměstí, obdivují památky, fotografují. Český jazyk až na pár výjimek nelze zaslechnout téměř vůbec. Nejvíce rušno je v jihozápadní (dále JZ), nejužší části náměstí. Ačkoliv do odbytí Orloje je daleko, postávají a posedávají zde lidé, obdivují Staroměstský orloj, Radnici a náměstí, fotografují se. Velké množství turistů sem proudí převážně z Melantrichovy ulice. Předzahrádky restaurací jsou zatím poloprázdné, čekající na návaly turistů.

Obr. 19: Staroměstské náměstí kolem 13 hodiny

Foto: vlastní foto

pozn.: lidé na Segway - turisté na cyklistické projížďce – busking (pán s bublinami)

13 hodina Kolem 13 hodiny, době oběda, jsou z velké části zaplněné restaurace a jejich předzahrádky. Někde je problém nalézt místo na sezení. Ten, kdo nechce sedět v restauracích, volí většinou levnější stánky s občerstvením za Radnicí a podél parku, kde jsou ceny přijatelnější. Většina pak s jídlem odchází do parku, kde doslova začíná boj o místo, pokud ho lidé nenaleznou, postávají u připravených stolů nebo velká část lidí sedá na zídku za Radnicí. Dle konverzace i vzhledu převládají turisté, kteří konzumují nebo odpočívají (v tuto chvíli není v parku jediný bezdomovec). V parku si také hrají děti a často zde korzují lidé směrem na ulici Kaprovou. Zcela plně jsou obsazené i lavičky kolem pomníku M. J. Husa, převážně smíšenými dvojicemi nebo skupinami lidí, kde z provozovaných aktivit převládá odpočinek, pozorování ruchu náměstí, konverzace, konzumace jídla a pití, čtení tiskopisů. Ti, kteří neuspějí s posezením na lavičkách, sedají si houfně na zem či obrubníky táhnoucí se od oblasti kolem PCT za Radnicí směrem k ulici Pařížské. Další část lidí odpočívá na zdi východně od Radnice s pěkným výhledem na prostranství. Místy je slyšet česky mluvící občany (menší skupinky), mířící zřejmě na

¹⁸ zakázanými místy jsou oblast pod Orlojem, před Staroměstskou radnicí a na pietním místě popravy 27 českých pánů, viz kap. diskurze Staroměstského náměstí 6.3.3 a dále též 6.5.2)

polední obědovou pauzu nebo se vracející zpět do práce. Samotné náměstí je notně využíváno, převládají větší skupiny turistů s průvodcem či bez něj (hojně je opět zastoupení mladých návštěvníků). Výjimkou nejsou ani výpravy školáků základních škol s pedagogickým doprovodem.

Na samotném prostranství je každý den k vidění několik pouličních umělců (obr. 19 - pán s bublinami, živoucí sochy, hudebník) předvádějící turistům svoji show, dále se zde pohybují ozbrojené složky (dokonce se s nimi potkám na Staroměstské radniční věži). Můžeme zahlédnout i skupinky zahraničních turistů na kolech (obr. 19), kteří buď jen projíždějí, nebo se zastavují s komentujícími průvodci. V jihozápadní části pod Orlojem a v severovýchodní části neustále postávají příslušníci černošské etnické skupiny a lákají na blízkou restauraci („Prague Pub Crawl“), vyzorují, že část náměstí s ústím do ulice Dlouhé je zároveň nejméně využívána lidmi. Nejčastější činností na prostranství je stání, pomalá chůze, konverzace ve skupině, fotografování náměstí, také pozorování pouliční produkce (minimálně zahlédnu hrající si děti, hraní nespecifikovaných her v kruhu, jízdu na kolech). Lidé přicházejí a odcházejí hlavně ze směru ulice Melantrichova a od Malého náměstí.

16 hodina Kolem šestnácté hodiny se zdá být pro pozorovatele náměstí nejvíce vytížené, především nápojem turistů a stovkou odlišných jedinců, různých národností, věku i pohlaví. V parku od předchozí doby znatelně ubylo sedících lidí, osazeno je pár laviček dvojicemi či menšími skupinkami, vykonávají obvyklé činnosti jako odpočinek, konzumaci potravin, debatování, čtení časopisů, hraní si s mobilem. Opět se zde vrátili lidé bez domova (ti se pro mě za těch pár dnů stávají „známými tvářemi náměstí“). Většina z nich seděla a nevykazovala hluk, část jedinců, kromě obligátního vybírání košů, žebra o peníze. Po 16 hodině probíhal vždy pravidelný úklid parku i prostranství službou hl. m. Prahy (celý den prostranství parku a okolí uklízí paní, která pracuje v jednom z dřevěných stánků). Nápor v restauracích notně opadl, jako by se přelil na prostranství. To samé lze říci o obchodech se suvenýry. Aktivita na lavičkách i na samotném prostranství jsou totožné s předchozí dobou pozorování, jediné co mě zaujme, že vůbec poprvé zahlédnu rodiny či maminky s kočárky a také hodně místních, kteří se na náměstí ale nikdy nezastavují, rychle mizí z náměstí do ulic. Zřejmě se vracejí z práce domů. Na lavičkách kolem pomníku stále odpočívá velké množství návštěvníků a tak lidé opět posedávají na obrubnících. Nejvíce skupin lidí proudí od ulice Kaprová, Malé náměstí, Melantrichova, s možným krátkým zastavením pod orlojem, kde se fotografuje či naslouchá výkladů průvodců a dále pokračuje

směrem zejména na Celetnou ulici. Náplň aktivit a činnost samotných uživatelů prostranství je hodně obdobná ne-li téměř stejná z poobědového pozorování (chůze po náměstí, fotografování, konzumace jídla a pití, sezení na lavičkách, postávání, konverzace).

19 hodina V podvečerních hodinách je sice patrné, že největší davy turistů a návštěvníků náměstí opadly, ale rozhodně nelze říci, že je náměstí prázdné. Razantní úbytek byl pozorován hlavně v parku, kde jsou s pravidelným rytmem k vidění opět lidé bez domova (popíjející alkohol). Lavičky jsou prořídle i na samotném náměstí, pokud se objeví některá ze skupin zahraničních návštěvníků, často se nezdržují tak dlouho jako odpoledne, spíš jen procházejí a záhy opouští náměstí. Ačkoliv na náměstí stále provádí průvodci zahraniční turisty, jen jich je zřetelně méně než odpoledne nebo dopoledne. V předzahrádkách restaurací a u dřevěných stánků již také není příliš živo, největší nápor upadl (ten se zvyšuje po osmé hodině, kdy opouštím náměstí). Značnou pozornost a potlesk si vysloužili pouliční umělci, předvádějící show s ohněm. V tuto hodinu lze opět zahlédnout uklízeč čtu, která zvelebňuje rozlehlou plochu veřejného prostranství. Zaujmou i chlapci hrající na prostranství kopanou (dle pokřiků cizinci). Neúnavní jsou lidé využívající náměstí pro svůj výdělek – zvoucí na posezení v restauracích, nabízející služby Segway projížďku autobusem či v kočárech s koňmi.

22 hodina V tuto dobu nepřekvapí, že náměstí je stále plné lidí, ačkoliv pokles od odpoledne je viditelný. Z přetvárajících se cizojazyčných hovorů na prostranství jasně dominují turisté, převážně mladší skupiny. Stánky s občerstvením jsou již zavřené, taktéž většina obchodů se suvenýry. V restauracích ale stále sedí několik desítek ba i stovek návštěvníků (dle počasí). Park je prořídle, obývají ho hlavně podivné existence a bezdomovci, a díky špatnému osvětlení a nepřehlednosti toto místo vnímám jako nejvíce nebezpečné. Do parku si občas usednou skupinky mladších turistů, kteří popíjejí alkohol. Zbylé prostranství je dobře osvětleno a tak návštěvníci často fotí osvětlenou Staroměstskou radnici s Orlojem. Dvakrát zde zůstávám déle, po půlnoci se náměstí postupně vyčisťuje, několikrát za večer potkávám i policejní hlídku. Většina restaurací zavírá kolem 24 hodiny.

Vedle pozorování jsem prováděla i terénní šetření, kdy jsem zjišťovala rozbor parteru domů, zajímalo mě, k čemu slouží a co se v nich nachází. Z těchto výsledků jsem vytvořila přehlednou mapu (obr. 20) a následně i graf 1 s procentuálním vyjádřením, obojí nám poskytuje přehled o struktuře funkčního využití náměstí.

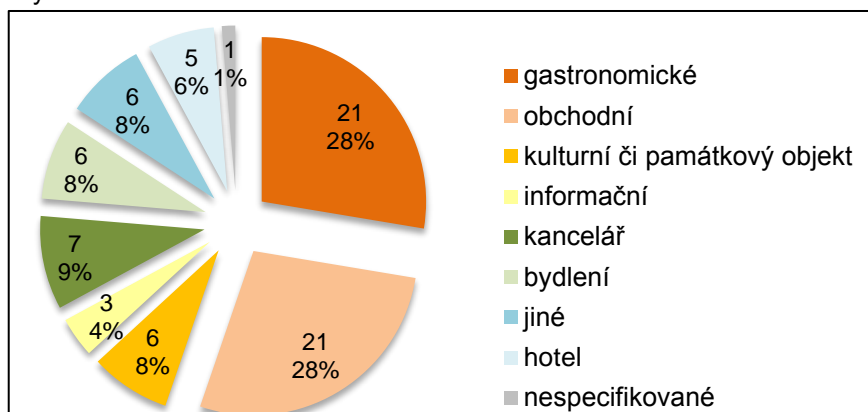
Obr. 20: Funkční využití budov na Staroměstském náměstí prostřednictvím mapy

Zdroj: terénní šetření, duben 2016

Vyšší patra jsem uvažovala jen do té míry, pokud to bylo nějakým způsobem dohledatelné, avšak běžný občan se do nich nedostane, a tudíž nejsou pro občany Prahy nějakým způsobem využitelná. Jednotlivé domy jsem řadila dle funkcí na základě informací o každé provozovně viditelných na dveřích, na údajích ze zvonků či s dopomocí internetu. Podrobný seznam zjištěných informací týkající se každé provozovny, která se na náměstí nachází, lze nalézt v příloze 2. Náčrt náměstí je taktéž k nahlédnutí v příloze 3.

Graf 1: Funkční využití budov na Staroměstském náměstí

Zdroj: terénní šetření, duben 2016

Víkendový rytmus

O víkendu se zjištěné skutečnosti popsané výše příliš neodlišovaly od skutečností zjištěných při pozorování ve všední den. Jelikož na SN a v jeho nejbližším okolí převažuje turistická funkce, v menší míře pracovní funkce a téměř neexistuje funkce bytová, jsou nejpatrnější rozdíly v tom, že v ranních hodinách a odpoledních hodinách je náměstí ochuzené o zaměstnance, kteří zde docházejí za prací či jen procházejí do přilehlých ulic (netýká se zaměstnanců restaurací, kde funguje provoz celý týden, s otvírací dobou od 11 do 24 hodin). Ovšem od ranních až do večerních hodin se rapidně zvyšuje počet turistů a návštěvníků jak samotného prostranství, tak restaurací. V restauracích, vyjma v době kolem oběda, pozorují o něco větší nárůst hlavně sobotní večer, kdy turisté často setrvávají do pozdních nočních hodin. V průběhu celého dne procházejí prostranství možná o něco častěji místní obyvatelé (pozorují i nárůst rodin s dětmi). O víkendu hodně narážím i návštěvníky mimopražské (vypozorováno na základě probíhajících rozhovorů, kdy jsem se dotazovala, zda je dotazovaný místní či nikoliv, téměř polovina oslovených ten den nebyla z Prahy). Téměř celý den se na náměstí vyskytuje auto pražských policistů, kteří disponují mapou, a sledují, že v průběhu dne často poskytují informace návštěvníkům. V parku za Radnicí se odehrává o víkendu šermířské představení, je zde postavená tribuna, tato akce strhává značnou pozornost návštěvníků a lidem se líbí.

Jsou i události, které naruší denní koloběh náměstí, například počasí. Změna počasí (déšť) na večer jednoho z pozorování proměnila celé prostranství. Došlo k náhlému úbytku lidí na prostranství, neboť většina návštěvníků postávala a vyčkávala v podloubích, či jen procházela skrze náměstí bez delšího setrvání (sezení, postávání atd.).

6.4.1 Výsledky pozorování

Lze říci, že každá lokalita má svá specifika. Struktura, počet a množství aktivit a lidí na prostranství Staroměstského náměstí lze velmi obtížně hodnotit, ale i tak lze sledovat jisté pravidelnosti rytmu náměstí. Každý z nás má specifickou náplň dne vycházející z osobních a demografických charakteristik člověka a také se velmi často podřizujeme jiným faktorům, jako jsou pracovní doba, otvírací doba obchodů a restaurací, počasí atd. Image každého prostranství, tak jak to shrnul Lynch (2004), je ovlivňována neustálými změnami, které se v místě odehrávají a každý jedinec má tzv. *sense of place*, kdy lidé neuvažují jen fyzické prvky prostředí ale i jiné smyslové podněty na prostranstvích. Proměnnost spočívá nejenom působením lidské činnosti na těchto místech (dostavba budov, změna využití prostranství,

otevírací doba) ale též vlivy přírodními.

Na tomto místě se potvrzují skutečnosti popsané již v kapitole 5 o proměně historického centra Prahy. Kdy došlo k vytlačení obytné funkce na úkor komerční se zaměřením na cestovní ruch. Taktéž z pozorování vyplývá, že se na náměstí vyskytují převážně lidé, kteří v lokalitě nebydlí, ale chodí zde za nějakým účelem (rozklíčování těchto účelů bude blíže specifikováno v kap. 6.5). V ranních hodinách sem plynou převážně jednotlivci, ekonomicky aktivní lidí docházející do blízkých kancelářských budov. Podobné šetření prováděla Pospíšilová (2007), na příkladu dolní části Václavského náměstí, kde zkoumala skutečné obyvatelstvo vyskytující na prostranství, přičemž výsledky jsou do jisté míry shodné. Dopoledne a odpoledne převažují větší či menší skupiny osob. Z toho obecně největší skupinou osob, která jednoznačně dominuje, jsou zahraniční turisté. Těm se na náměstí přizpůsobuje téměř vše. Z pozorování jsem vytušila i nízký výskyt osob důchodového věku (místních občanů, což se následně i potvrdilo v kap. 6.5). Cenová hladina restaurací odrazuje nejednoho z návštěvníků k posezení na náměstí. Obchody, které se na náměstí nacházejí, směřují se svým sortimentem na cizince, většinou se jedná o kýčovitě předměty či luxusní prodejny zboží, pokaždé když namátkově zavítám do některé z prodejny, vždy zde vyzývají nakupující zahraniční turisty. Lze říci, že některé aktivity, události, jevy se na náměstí den co den rytmicky opakují, ale pochopitelně ne všechny se opakují každý den pozorování. Lze také konstatovat, že do velké míry ovlivňuje chod, zaplněnost a udávání rytmu náměstí Staroměstská radnice spolu s Orlojem a věží. Orloj funguje od 9 hodiny ráno do 22 hodiny večerní a bývá jednoznačně nejoblíbenější „atrakcí“ na náměstí, kdy v každou celou hodinu můžeme pozorovat zástupy lidí tisíců se pod Orlojem, bez ohledu na všední, víkendový den, či den v měsíci. Staroměstské náměstí je jistě dle koncepce Lynche (2004) tzv. uzlem, historicky vymezeným ve středu Prahy, kde se koncentruje obrovské množství lidí. Bohužel podstatná většina z nich jsou cizí návštěvníci nežli místní obyvatelé. Ačkoliv by se místním občanům na náměstí měly podřizovat do jisté míry služby, obchody či akce a aktivity, zdaleka tomu tak není. Jak zmiňuje Lynch (2004), to vše právě do jisté míry ovlivňuje samotný současný i budoucí vzhled. Zda by kupříkladu image tohoto místa posílily možné budoucí výrazné dominanty na náměstí, bude předmětem výzkumu v navazující části práce. Lynch tyto dominanty nazývá tzv. významnými prvky, což jsou sakrální stavby, kulturní památky, sochy, sloupy atd. Koncentruje se tu množství obchodů, restaurací, služeb, cizinců, to vše samo o sobě dotváří image místa. Neméně se na tom podílí i kulturní a jiné akce na náměstí probíhající v průběhu roku. Otázkou ale zůstává, podněcuje to negativně nebo pozitivně onen duch

náměstí, image místa v očích místních občanů? Na toto se pokusím odpovědět v následující kapitole, která se již zaměřovala na samotné názory občanů Prahy.

6.5 Vnímání Staroměstského náměstí místními občany

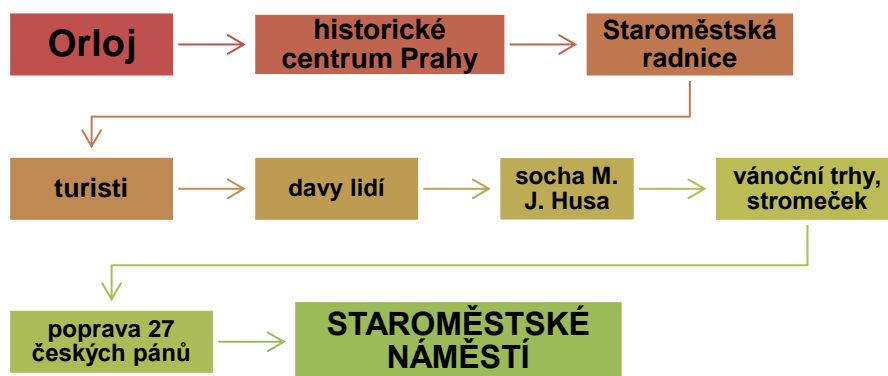
Doposud byly předchozí kapitoly zaměřené především na diskutovanou dnešní i případnou budoucí fyzickou podobu náměstí. Ovšem lze třeba uvažovat kontextuální uchopení, na které naváže následující část práce. Pouze tím, že se zeptáme obyvatel, co si o náměstí myslí, můžeme rozklíčovat představy získané z pozorování a informací z provedené diskurzní analýzy. Hlubší analýza nám pomůže lépe proniknout k tomuto pochopení, ovšem jak zmiňoval Silverman (2005), jistou nevýhodou je, že výsledky nemusí být vždy zcela reprezentativní. Navazující část práce se však nechce do větší hloubky zaobírat individuálními rozdíly, spíše je snahou zachytit zobecněné představy lidí. Což dle Lynche (2004, kap. 2.4) staví na základu vzájemného působení s fyzickou realitou či společenskou kulturou. Přehled otázek, na které jsem se dotazovala respondentů, je podrobně rozepsán v příloze 1. Celkem tedy bylo osloveno 32 respondentů, bližší popis k průběhům uskutečněných rozhovorů a charakteristika dotazovaných je zachycena v kap. 3.3.3.

Diskuze o podobě náměstí v předchozích kapitolách vyplývala na základě názorů odborníků, architektů či členů samosprávy. Máme zde instituce, které nastolují pravidla, investory, kteří se snaží na prostranství co nejvíce vydělat, ale vedle toho tu jsou především uživatelé náměstí, místní obyvatelé, kteří v daném městě žijí, pracují, používají prostranství a tráví v něm svůj volný čas. Henri Lefebvre (1996, viz kap. 2.2) považuje za důležité zjistit, zda se obyvatelé mohou podílet na utváření města, potažmo veřejných prostranství a zda na něj mají také své nepopíratelné právo.

6.5.1 Asociace spojené s náměstím a kdo ho tedy navštěvuje?

Jako první, dalo by se říci lehkou otázku na úvod počínajícího rozhovoru, jsem zjišťovala asociace spojené s tím, když se vysloví Staroměstské náměstí. Lidé nejprve povrchně zaškatulkují náměstí na základě prvotních pocitů, ty nám následně mohou ukázat význam, který pro občany náměstí má, těmto asociacím lze přisuzovat *skrytý* význam (Rapoport 1990, cit. v Jílková 2014). S čím si dané prostranství občané nejčastěji spojovali, můžeme vidět na obrázku 21.

Obr. 21: Asociace respondentů spojované se Staroměstským náměstím

Zdroj: vlastní šetření (polostrukturované rozhovory, N=32), míra četností odpovědí: první největší, poslední nejmenší (poprava 27 českých pánů)

Představy lidí byly spíše všeobecnějšího a jednoslovného rázu, zřejmě se nelze divit, že nejsilněji bylo náměstí v podvědomí lidí spojováno s Orlojem. Obecně představy jsou spíše propojovány s objekty a památkami, které se zde nacházejí. Silné je vnímání tohoto místa jako centrum, střed či vztažené k pojmu velké náměstí. Jeden z respondentů shrnul náměstí těmito slovy: „*Dle mého je to místo, kde se shlukuje strašná masa lidí, teda jako především turistů, pro Česko je to dost reprezentativní místo, pro který má obrovskou roli jeho historie.*“

Následuje *zjevný* význam, ten vychází již z praktického využití daného místa, na ten dotazování odpovídali v následujícím okruhu otázek: jak často jej navštěvují, za jakým účelem, případně zda preferují některé dny v týdnu či denní dobu, zda jej navštěvují sami nebo s někým dalším. Také jsem se často zaměřovala i na to, zda někdy navštívili některou památku nebo objekt, které se na náměstí nacházejí. Na tyto otázky vzniklo celé spektrum odpovědí. Z dotazovaných opravdu nebyl nikdo, kdo by na náměstí nikdy ve svém životě nebyl, druhou roli ale již hrálo, jak často na něj chodí. Téměř naprostá většina uživatelů, která byla přímo oslovena na náměstí (tudíž ho v tu danou chvíli fakticky využívala), mi potvrdila, že náměstím právě prochází, ale nechtějí se na něm déle zdržovat než je nutné, jak potvrdil jeden zastavený muž: „*Jo teď tu jdu, protože mám skrz něj cestu, to tu chodím pravidelně, tak jednou týdně, protože tu chodím na japonštinu kousek odtud.*“, další muž doplnil velice krátce i čas setrvání „*(...) spíš procházím a jsem tu tak minutu*“ [smích]. Z jiného důvodu se tu vyskytla žena oslovena přímo na náměstí ve všední den: „*Těď jsem akorát vyšla z práce, takže jdu na metro, ale že bych si tu někdy sedla, to teda ne, jsem ráda, že z toho centra rychle zmizím.*“ Pokud tedy někdo řekl, že ho navštěvuje více jak několikrát do týdně či měsíce, důvody byly buď pracovního rázu či z důvodu průchodu skrz náměstí

„(...) většinou ho využívám jako spojnicí s jinými místy, na který se přesouvám.“ Jeden z mladších mužů byl zrovna v práci, když jsem ho oslovila u ústí Celetné ulice: „*No ted' tu akorát jsem z pracovních důvodů, a to několikrát do týdne, jsem technik a kontroluju tu akorát tyhle sloupky* (pozn. autorky: výsuvné sloupky v zemi bránící vjezdu aut do pěší zóny), *jako kdybych tu nemusel, tak tu nechodím.*“ Pouze dva místní lidé byli osloveni, když odpočívali na lavičkách: „*Ted' jsem si tu na chvíli sednul, abych si odpočinul, ale za chvíli jdu zase pryč.*“ Druhá žena byla oslovena s knihou v ruce: „*Čekám tu na kámošku, za chvíli končí v práci kousek odtud a pak jdem do jedny vegetariánský restaurace tady za Týnem, tak si tu čas zkracuju čtením (...).* Ale to, že bych si tu sedala nějak pravidelně, to rozhodně ne.“ Všichni respondenti se shodují na tom, to není veřejné prostranství vhodné pro jejich odpočinek a relaxaci z důvodů příliš velkého ruchu, náměstí pro ně nemá poklidnou atmosféru a zároveň je pro ně malý počet míst pro posezení v parku, případně na lavičkách okolo sochy Mistra Jana Husa. Paní 45 let a výš to shrnula následovně: „*Pro mě je to turistické místo a pro Pražáka, který ho zná, není důvod se tam zdržovat...*“.

Ve frekvenci méně časté návštěvy SN lze vypozařovat jisté shody. Někteří sdělovali, že náměstí navštěvují častěji do roka z důvodu podobného jako muž středního věku: „*Jinak tam chodím teda hlavně s manželkou na procházky a taky navštěvujeme blízky „jazz club“, který je tady kousek, takže chodíme tudy přes náměstí.*“ Zcela výjimečné byly důvody častější návštěvy jako u ženy na mateřské dovolené z Prahy 2: „*Ano chodíme tam skrz na vycházky, jednou týdně. Tak my to máme kousek, projdeme se tam s kočárkem....*“ Aktivita procházek byly často spojovány s vedlejším užíváním dalších prostranství nebo směřovány za původně jiným cílem. Překvapila i malá účast návštěvy z důvodu kulturních akcí. Téměř pro 90 % dotazovaných je četnost návštěvy SN alespoň jednou do roka, dokládají to četné výpovědi respondentů: „*Jdeme tam s rodinou nebo s kamarádama, co přijedou za mnou ze zahraničí, tak chtěj ukázat centrum Prahy, tak jdu s nima i na náměstí.*“ Právě návštěva z důvodu představení náměstí coby místa, které by vzhledem k jeho historickému významu měl vidět každý, kdo navštíví Prahu, byla jako jedna z nejčastějších. Dotazování říkali, že příbuzní a známí mají většinou zájem vidět náměstí, Orloj a Radnici a tak je doprovázejí. Doba návštěvy nehrála u dotazovaných nějakou zásadní roli, z hlediska ročního cyklu se jednalo hlavně o dobu kolem Vánoc (budu dále specifikovat). V rámci týdne 2/3 respondentů odpovídalo, že náměstí navštěvují spíše o víkendu, právě z důvodu příjezdu známých či pracovního volna, v průběhu dne hlavně odpoledne či večer. Výjimkou byla starší paní v důchodu, co zde ráno o víkendu venčila psa: „*(...) děvenko, já sem jdu jedine*

ráno, kdy jsou turisté ještě v posteli, pak už je tu na mě velký ruch a já mám ráda svůj klid.“ S tím souvisela i další otázka, zda náměstí navštěvují sami nebo s někým, a zda je pro ně místem srazů či schůzek s jinými lidmi. Pouze tři respondenti uvedli, že navštívili náměstí sami, aby na něm déle pobýli (pokud jdou sami, tak jen procházejí skrz, jak je zmíněno výše). Staroměstské náměstí se všem dotazovaným kromě jednoho člověka jeví jako místo zcela nevhodné pro schůzky. *„Nestřetáváme se přímo na náměstí, protože je komplikovaný se tam najít, od toho mám jiná místa v Praze.“* sdělil mladý muž ze Slovenska, žijící již nějakou dobu v Praze. Jelikož je náměstí známé svými významnými památkami, které se na něm přímo vyskytují, nemohla jsem se odpustit otázku týkající se návštěvnosti těchto objektů. Jeden důvod je na náměstí přijít, druhý pak i zájem ho hloubkově poznat a seznámit se blíže s jeho historií prostřednictvím návštěvy těchto památek. 28 z 32 respondentů potvrdilo, že navštívili aspoň jednu z památek, na které jsem se dotazovala. Pokud jsem ale dále pátrala po průběhu návštěvy, jednalo se téměř vždy o rychlé nahlédnutí bez jakéhokoliv předchozího nastudování informací či případných využití průvodcovských služeb. Nejčastěji lidé navštěvují Radnici, ale téměř nikdo nebyl na její prohlídce s průvodcem (jeden muž zde měl svatbu, ostatní vystoupali pouze na věž, jiní zde byli z důvodu výstavy). Například muž, co pracoval v minulosti na Radnici: *„Byl jsem na věži, i uvnitř na Radnici, já jsem chvíli pracoval pro jednu agenturu, která měla výstavu o husitství na všech různých věžích.“* Výjimkou byla žena, která vyučuje dějiny jako pedagožka na jedné z pražských základních škol a její zájem o místo z hlediska historického byl větší *„...na prohlídce jsem byla už všude, беру tu právě často i děti v rámci školy.“* Na druhém místě lidé zmiňovali Týnský chrám, kostel sv. Mikuláše a nejmenší zájem byl o galerie např. v paláci Kinských či Domu u Kamenného zvonu. Zcela překvapil obecný nezájem lidí dozvědět se něco více o místě a objektech, které jsou v tomto směru tak významné. Jeden muž řekl: *„Nenavštívil jsem žádný objekt, ač je to překvapivý, tak ne, jsem jen vnější pozorovatel.“*, druhý mladší respondent vidí problém jinde: *„Navštívil jsem pouze věž Staroměstský radnice kvůli vyhlídce. Ostatní jsem nenavštívil, nevím, jaký jsou možnosti a který objekty jsou vůbec přístupné, nikdy jsem to ani nezjišťoval.“* Někteří z dotazovaných přiznali, že se na návštěvu již několik let chystají, ale nezbývá na to nikdy čas.

6.5.2 Aktivita, akce a služby na náměstí

Třetí okruh otázek byl směřován na různé akce, aktivity a potažmo služby na náměstí. Především mě zajímalo, které akce se zde lidem (ne)líbí či které by tu do budoucna uvítali.

V tomto okamžiku bylo vhodné se zeptat na otázky týkající se Vánočních a Velikonočních trhů, jako jednu z nejpodstatnějších událostí, která je spjatá s náměstím. Akce přispívají ke kulturnímu životu, na prostranstvích fungují jako bezplatná otevřená fóra, kde se lidé setkávají a jsou obohaceni nějakým prožitkem (Madden 2003). Více jak 2/3 dotazovaných účelně nenavštěvuje náměstí z důvodu akcí na něm pořádaných a proto i naprostá většina nedokázala posoudit, zda se jim akce konané na náměstí v průběhu roku líbí či nikoliv. Někteří zmiňovali, že často byli překvapeni, když náhodně navštívili náměstí a nějaká akce se tam zrovna konala a byla v jejich zájmu, tak se zdrželi o něco déle, jako mladá žena zastižena s kočárkem: „*Občas tam jdeme, tak tam něco je, jako například tam bylo secvičování koncertu na večer, kdy tam měla mít pražská filharmonie večer koncert, tak to jsme si tam poslechli a to bylo moc hezké... Jako musím říct, že Staroměstské náměstí vyloženě nevyhledáváme, z důvodu, že tam je plno turistů a je to takové náročné se tam proplést pak dál téma uličkama. Ale když tam něco potkáme, tak se pokocháme.*“ Avšak hodně lidí mi oznámilo, že je to ani moc nezajímá a v tomto směru byli dosti apatičtí. Pouze jedna mladší žena rozvedla několik akcí, které navštívila: „*Kvůli akcím tam vyloženě nechodím, chtěla jsem tam několikrát jít kvůli hudebnímu festivalu, co je tam na podzim v září, ale nikdy se to neuskutečnilo a pak taky jsem tam byla párkrát kvůli hokeji. Jo a taky jsem tam byla na Signal festivalu a na Noci kostelů, to bylo pěkný. Jinak tam jsou davy a to nevyhledávám.*“ Právě hokejové utkání, Signal festival byly jedny z důvodů návštěvy náměstí, jeden sportovně založený respondent kvitoval: „*Ano, fotbalový, hokejový a jiný sportovní akce. Myslím, že to je fajn způsob jak zcelit národ. Určitě bych vymyslel větší počet podobných akcí, jelikož kde jinde než tady na místě, který má takovou historii pro náš národ, by se takovéto akce měli pořádat?*“ Pár občanů dokonce zmínilo, že se k takovým informacím často ani nedostanou: „*Ted' jsem viděla v televizi nějaký koncert na Staromáku, ten záznam to bylo úžasný, ani nevím, že tam jsou takový akce. Na to bych šla, ale často se k těm informacím nedostanu, co kde je. Podle mě je o tom špatná informovanost, jo když jsou ty přenosy sportovní, tak to se zjistí, ale jiný akce jsou pro nás starší hůře dohledatelný.*“ Přišlo mi zajímavé zeptat se místních občanů, jaké akce by se jim na náměstí líbily, takové kvůli kterým by měli zájem navštívit toto veřejné prostranství a setrvat na něm déle než pouhých pár minut. Z výpovědí jsem shrnula následující tabulku č. 4.

Tab. 4: Akce, které by místní občané uvítali na Staroměstském náměstí

Koncerty	filharmonické koncerty vážné hudby
	známé melodie z českých pohádek, filmů
	různé kapely dle oblíbenosti
	koncerty nadějných mladých umělců
Divadelní představení	tanec, představení pro děti i historická (např. loutková)
Historické akce	šermířská vystoupení
	reprízy hist. událostí: pražská defenestrace, poprava 27 českých pánů
Sportovní akce	veřejné přístupné světové šampionáty (např. ve squashi)
	adrenalinové sporty (bike trial, motokros)
	festival pohybu a sportu, kterého by se dalo i zúčastnit
Gastronomické akce	„food festival“
	farmářské trhy
	pikniky v historickém centru
Výstavy	týkající se historického zachycení prostřanství v minulosti
	jiné - jakékoliv, které by byly na prostřanství
Výtvarné akce	výstavy dětských prací
	dílničky pro děti
	skicování náměstí z různých úhlů (vedené profesionálem)
Jiné specifické akce	"Festival národní hrdosti - miluj svou vlast"
	diskuzní besedy s umělci, filozofy
	vzdělávací akce, projekce (jakákoliv)

Zdroj: vlastní šetření (polostrukturované rozhovory, N=32)

Každý respondent má samozřejmě jiný okruh koníčků a zájmů, které ho zaujmou. Přesto mi to přijde jako možnost využít těchto poznatků do budoucna k zamyšlení nad možnou náplní budoucích veřejných akcí. Některé nápady na akce se často opakovaly (hlavně historické a koncertní akce).

Samotnou kapitolou je pak návštěva Vánočních trhů (trhy začínají vždy první adventní nedělí a končí po svátku Tří králů v lednu). Pokud je důvod jít na náměstí, tak je to právě v době konání těchto trhů: „(...) *chodím se dívat na stromeček.*“, jak řekla jedna slečna. Kolem 2/3 dotazovaných občanů navštěvuje Vánoční trhy každý rok alespoň jednou, někdy v témže roce i častěji, pokud přijede mimopražská či zahraniční návštěva. Důvody 1/3 respondentů, kteří nenavštěvují tyto trhy, je přílišná komerce, velké množství lidí, což je odrazuje a nezajímavá a předražená skladba sortimentu. „*Chodíme na Velikonoční a Vánoční trhy, nám se to moc líbí. Samozřejmě mínus je, že tam je obrovská spousta lidí, že když tam člověk jde po páté hodině, tak se tam nedokáže proplést, ale nemyslím si, že to je úplně ovlivnitelné, to se prostě musíš přizpůsobit. Ale líbí se nám tam, když bych to měla*

shrnout, tak kdyby to nebylo, tak by nás to mrzelo.“ uvedla mladá žena. Následně jsem se dotazovala, jestli by něco změnili a co se jim na trzích (ne)líbí. *„Navštěvujeme vcelku pravidelně Vánoční trhy. Líbí se nám tento zvyk, jen bychom snížili ceny, které jsou mnohdy přemrštěné a spíše zaměřené na turisty.* Podobný názor měl i mladý muž: *„Trhy navštěvujem pravidelně, vcelku se mi líbí. Problém nastává v určitých hodinách a dnech, kdy je na náměstí až moc lidu, se svařákem v jedné ruce, s trdelníkem v druhé se v davu nedá hýbat. Menší počet stánků, to uspořádání by to podle mě dost zlepšilo. Stejně je tam furt to samý zboží, kam se jen podíváš.*“ Kromě tedy předraženého a komerčního zboží, malého prostranství mezi stánky nemají lidé jiné výhrady k této stále živé tradici. Oceňují výzdobu, organizaci, úklid i doprovodné programy konající se téměř každý den. Poněkud jiný názor je na trhy Velikonoční, tato tradice již není tak zcela zakořeněná jako u Vánoc. Téměř 90 % všech dotazovaných mi sdělilo, že na Velikonočních trzích nebyli nikdy a ani se tam nechystají. Zjistila jsem, že na ně většinou chodí rodiny s dětmi, převážně jen kvůli dětem. Někteří zmínili, že mezi vánočními a velikonočními dokonce nevidí ani žádnou změnu: *„Vánoční trhy se mi vždycky líbily, je to taková klasika, možná i teď, která si myslím k tomu, až patří dokonce. Velikonoční trhy už tak nemusí být, to je takový zprofanovaný, ...je to stejný, akorát jsou tam břízky nazdobené. Ty vánoční jsou přeci takový... ta atmosféra a má to kouzlo.*“ shrnul postarší pán. Jak je patrné, tradice Vánočních trhů trvající již několik století je u nás stále velmi oblíbená (o náměstí a tržištích, které se na něm konaly, viz kapitola 4.1). Možná by se dalo uvažovat, zda by se tato tradice náměstí, jako místa paměti, kde se směňovalo zboží a byl zde čilý obchodní ruch, nedala vrátit. Lze uvažovat, zda by s tím stoupla i obliba tohoto prostranství u místních občanů.

Respondenty překvapila otázka, která zjišťovala možný typ aktivit, který zde lidé nejčastěji provozují a které by případně chtěli provozovat, ale není ta možnost. Téměř nikdo nedokázal adekvátně odpovědět na tuto otázku. Z toho vyplývá, že představa náměstí jako místa, kde by se odehrávaly aktivity volitelné či společenské, tak jak zmiňuje Gehl (2000) v kap. 2.6.1, jsou zcela mimo představy všech dotazovaných. Nikdo z dotazovaných nemá potřebu účastnit se hlavně společenských aktivit, tzn. chodit na náměstí, konverzovat, pozorovat zde venkovní dění, naslouchat, vnímat náměstí a jeho rytmus. O něco více zde uskutečňují aktivity volitelné (procházka, sezení), ale jen do té míry, pokud zrovna občané zavítají na náměstí, tudíž ne v pravidelném rytmu, celé to shrnula žena středních let: *„Jo tak hlavně klid a odpočinek, to tam není ani jedno.*“, další mladý muž se zmínil *„(...) kdyby byla možnost zasportovat si ve stínu Orloje, to bych nic nenamítal.*“ Nejfrekventovanějším

typem je pak aktivita pravidelná, tzn. chůze do školy, do práce, nákup či za jiným účelem skrze náměstí. Právě Gehl (2000) upozorňuje, že méně kvalitní prostranství poukazují na tyto nezbytné aktivity, kterých se lidé musí chtít nechtít účastnit a využívají k tomu právě Staroměstské náměstí, jako místo důležité křižovatky dalších cest. Zcela racionálně na to nahlížel jeden postarší (45 let a výše) dotazovaný: „(...) *myslím, že jsou aktivity, který by se blízko tak významný památky ani provozovat neměli.*“

Z terénního šetření jsem zjistila rozložení parteru domu z hlediska jejich funkčního využití (viz kap. 6.4, graf 1 a obr. 20). K tomu mě následně vedla otázka na spokojenost občanů se službami, obchody a hlavně restauracemi na náměstí. Obecně převládá nespokojenost se službami na náměstí, jelikož většina z obchodů je zaměřena na restaurační provoz, prodej suvenýrů, šperků atd., shrnul to jeden respondent následovně: „*Všechny služby co tu jsou, tak jsou pouze, pro cizince.*“ řekl muž ve středních letech, i další žena projevila nespokojenost: „*(...) je zde mnoho obchodů s cetkami a to je po tento prostor staré Prahy nedůstojný.*“ Negativně vnímá řada respondentů i dřevěné stánky rozprostírající se okolo parku za Radnicí a vůbec by jim nevadilo, kdyby se zrušily, protože je stejně nenavštěvují. Co se týká služeb na prostranství, tak by dotazovaní uvítali kupříkladu provoz nepředražené klasické cukrárny se zmrzlinou, trafikou s prodejem pohlednic a novin, i když uvádí, že tam možná jsou a neví o nich, obchody denní potřeby. V tomto směru jsem vycítila jistou apatii respondentů z probíhajících rozhovorů, zda se s tím vůbec dá něco dělat a do jaké míry lze změnit typ obchodů či nikoliv. Následně jsem se respondentů ptala na využití restaurací na náměstí. Dle terénního šetření jsem zjistila, že restaurace mají dominantní funkci v parteru domů (28 % funkčního využití budov přiléhající k náměstí, viz graf 1 v kap. 6.4). Restaurací zařízení zcela zásadně nevyhovují představám občanů a rozhodně to nejsou místa, kde by si lidé v rámci návštěvy náměstí někdy sedli. Důvod je prostý, jsou cenově nedostupné pro běžného občana, a dotazování až příliš často upozorňují na špatnou kvalitu jídla či servisu. „*Většina restaurací na náměstí je zaměřená na turisty, takže do nich Pražák střední třídy asi ani nezavítá. Nějaká poklidná hospůdka by se hodila.*“ Postarší paní má stejný názor a shrnuje to komplexně tak, že se zde odráží názory i zbylých občanů, kterých jsem se dotazovala: „*Celej Staromák je stavěnej pro turisty, běžný obyvatel si tam nemůže dovolit sednout na terasu a popíjet si v klidu nějaký pití za 150 Kč. Z toho důvodu tam nechodím. Kromě toho mám dojem, že se na náměstí nic jiného nenachází. U jedný z návštěv mi přišlo, že kromě předražených cen tam nebyl ani dobrý servis, ani kvalita toho jídla odpovídající teda tomu místu. Člověk teda radši příště zajde do některý z bočních uliček, kde je šance najít hospodu s lepšími cenami a kvalitou jídla.*“ Výše uvedené

odpovědi jsou typickým příkladem turistické inflace, kdy dochází ke zvýšení cenové hladiny (více o turistifikaci centra v kapitole 5).

Pod otázku „služby“ jsem zařadila ještě doplňkovou otázku, týkající se možnosti pravidelných průvodcovských prohlídek s výkladem. Zajímal mě zájem občanů o tuto službu i v dnešní době techniky a obecné dostupnosti potřebných informací. Vedle toho jsem chtěla zjistit, jestli je u občanů stále zájem rozvíjet informace o tomto místě více do hloubky a nezůstat jen u povrchních informací typu: „tady stojí Orloj“. Z rozhovorů vyplynulo, že někteří občané poznávají náměstí radši sami, tedy zhruba polovina dotazovaných nejevila o tyto služby zájem, což jsem na základě rozhovoru přisoudila k obecnému nezájmu o tuto službu kdekoliv jinde. „*Raději si okolí projdu sám a v případě, že se o něco konkrétního zajímám, naleznu si o tom informace, ještě v době smarthphonů (...). Pravidelný průvodcovský prohlídka a jejich způsob pojetí by byly dle mého názoru jen lákadlo pro cizince.*“ prozradil mladší muž (pokud by ovšem byly vyhraněné prohlídky pouze v mateřském jazyku, nebyla by to tak docela pravda). Nicméně byla i polovina respondentů, kteří tento nápad kvitovali s nadšením a zmiňují, že v jiných zemích je to zcela běžné: „*Jo, pokud by to bylo něco jako free walking guided tour, který jsem viděl v Dánsku, průvodci jsou nadšení a prohlídky jsou zdarma. V případě, že se mi prohlídka líbí, můžu dát průvodci dobrovolný příspěvek a většinou to tak lidi i dělají.*“ Což je jistě zajímavá myšlenka, která by stála za zvážení. Další z respondentů již dále rozvíjí své názory: „*Co jsem si všim, tak turisti mají vždycky svého průvodce, možná by teda město mělo zvážet zákaz těchto průvodců a na Staromák či jinde postavit svoje vlastní, což by mohli být pražští zaměstnanci. U těchto by měl člověk aspoň jistotu, že ví, o čem mluví a jsou proškolení. Myslím, že to takto funguje běžně v jiných státech. Při přijatelné ceně by sem se sám rád prohlídky zúčastnil.*“ Předchozí připomínka mladého muže odkazuje na obecně vnímaný problém nejenom v Praze. Od roku 2008 je průvodcovská činnost brána jako živnost volná, takže k provozování není stanovena odborná způsobilost a není ani nikde prokazována (takže ji může vykonávat téměř každý). Průvodcovská činnost zahraničních průvodců je bez jakéhokoliv dohledu kontrolních a regulačních mechanismů běžných v zahraničních zemích, včetně např. Slovenska či Rakouska (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR). Tohoto faktu využívají zahraniční kanceláře, kteří poskytují návštěvníkům průvodcovské služby nekvalifikovanými průvodci. Ti bez hlubších znalostí naší historie, tradic tak mohou poskytovat informace zcestné či sloužící k pobavení turistů nehledě na zřetelné znevýhodnění českých průvodců (Asociace průvodců České republiky). Tento jev je právě viditelný i na Staroměstském náměstí, kde se dříve shromažďovali tito průvodci před

Staroměstskou radnicí (městem vymezený tzv. meeting point, blíže v diskurzní analýze v kap. 6.3.3). V části práce, kde jsem pozorovala denní rytmus náměstí (6.4), jsem již upozorňovala na tento fakt, kdy celé dny na SN postávají lidé s barevnými deštníky a lákají na „tour bus“ či „free tour“. Do jaké míry tito lidé odvádějí za tyto „služby“ daně lze jen spekulovat.

Jako zajímavý prvek, který oživí každé veřejné prostranství včetně toho Staroměstského, je busking neboli provozování umělecké pouliční produkce. Z provedené diskurzní analýzy (kap. 6.3.3) vyplynuly jisté názory na tuto činnost. Z obsahu rozhovorů s občany převládala spíše spokojenost s buskingem, tito lidé občanům nepřekáží a ve většině je na místě akceptují jako zajímavý prvek prostranství, záleží také ale na jeho druhu. *„Mám rád umělce, kteří zpívají nebo hrají na hudební nástroje, přidává to na atmosféře, kterou mám s centrem spojenou. No ale umělce typu socha nebo prodávající obrazy nemalované sprejem moc nemusím.“* oznámil respondent. Jen málo lidí se vyjádřilo proti této činnosti, nejenom z důvodu, že na náměstí dnes už nikdo téměř nebydlí, kontrastně totiž působí komentář paní pracující přímo na náměstí, jenž se vyjádřila lehce negativně: *„Víte, my tu máme na tu stranu kancelář, a když slyšíme vyhrávat ty umělce už po dvacátý furt to samý dokola, už to začne být docela otravný.“* Pár lidí se pouze vyjádřilo, že to stejně spíše dělané pro turisty, ale vzájemně si nepřekáží, takže je svým způsobem akceptují. Provozování buskingu v Praze je nově upraveno vyhláškou s účinností od března 2016, ta reaguje na četné stížnosti trvale bydlícího obyvatelstva v centru Prahy, nejradikálnější zásahy jsou pak zvláště na Praze 1, kde byly ohlasy občanů proti této činnosti nejčastější. Zajímavé je pak řešení rozdělení na pravý a levý břeh Vltavy, kdy na levém je povoleno hrát v každou lichou hodinu a na pravém pak v každou sudou. To reaguje právě na jednotvárnou produkci v místě pouliční produkce (Busking, Portál hl. m. Prahy)

Vedle toho mě zajímaly názory občanů na osoby jezdící na Segwayích. V tomto se shodli kromě dvou všichni dotazovaní, a to ve smyslu, že Segway na náměstí vůbec nepatří: *„Segwaye mě štve, беру to podobně, jako když tam jezdí ti koně.“* Většina se shoduje s názorem mladší ženy: *„(...) dle mého názoru to do historickýho centra a na chodníky nepatří...“*, k tomu lehce rozhořčeně dodává jeden muž vlastní zajímavou zkušenost: *„(...) rozhodně to ohrožuje bezpečnost, pro příklad uvedu, že je zakázané na určitých místech používat při focení stativ trojnožku, kdežto Segway mi přijde nebezpečnější než to, že někdo zakopne o stativ!“*. Z toho lze usoudit obecnou nespokojenost dotázaných občanů z této služby, nejen z důvodů ohrožující bezpečnost chodce. Respondenti by uvítali, kdyby byl

vjezd Segway do historického centra Prahy zakázaný. O tomto zákazu se již déle jedná na radě hlavního města Prahy. Městské části mohou nově zakázat jízdu segwayů na základě vyhlášky, kterou umožnila novela zákona schválena Sněmovnou koncem roku 2015. Ačkoliv přicházejí výtky od jednotlivých městských částí, starosta Prahy 1 Oldřich Lomecký požaduje již zákaz v celém centru památkové zóny. Možný zákaz lze dle očekávání předpokládat od září 2016, ten by se měl vztahovat převážně na chráněnou památkovou zónu, nicméně to musí ještě projednat dopravní výbor pražského zastupitelstva. Je možné, že zóna bude korespondovat se zónou zákazu nákladních aut nad 3,5 tuny, což by umožnilo snížení nákladů za případné nové vymezení (Pokorný 2016, Aktuálně).

6.5.3 Fyzický vzhled náměstí z pohledu občanů

Čtvrtý okruh otázek zjišťoval, jak jsou lidé spokojeni s fyzickým vzhledem prostranství a pokud jsou z jejich strany nějaké náměty na zlepšení prostranství. Zde se téměř všichni dotazovaní shodli na tom, že čistota a upravenost je na dobré úrovni, což jsem vyzorovala i sama v rámci pozorování a šetření na náměstí, kdy náměstím často projížděly úklidové vozy¹⁹. Pouze asi čtyři ženy by uvítaly čistější WC i přehlednost umístění toalet na prostranství²⁰. Téměř 90 % všech dotázaných si opětovaně stěžovalo, že jim zde citelně schází zeleň jakékoliv druhu. Toto je obecný problém Prahy, jelikož pravobřežní část Vltavy je obecně chudá na vegetaci a do budoucna je v centru již obtížné zakládat nové plochy zeleně a nabídnout tak další plochy umožňující rekreaci obyvatel i návštěvníků města (ÚAP hl. m. Prahy 2012; 2014). Veškeré plochy veřejné zeleně v Pražské památkové rezervaci spadají pod ochranu dle úmluvy UNESCO, takže jakýkoliv zásah musí být předem schválen (Bush a kol. 2009). Dle výzkumů prováděných Bush a kol. (2009) se potvrdilo, že zeleň v Praze slouží občanům hlavně k relaxaci a odpočinku a je důležitou součástí v jejich každodenním životě. Zajímavé bylo zjištění, že účastníci průzkumu se většinou shodli, že zachování zeleně je pro ně velmi důležité a byli by ochotni vynakládat peněžní částku k jejich budoucímu zachování. Především ženy by uvítaly více truhlíků s okrasnými květinami, jeden muž dokonce navrhuje: „(...) rozhodně by tu měla být vysazena slovanská lípa...“. Představa je to jistě pozoruhodná, otázkou je, jak moc je v tomto směru možná

¹⁹ Zaměstnanci úklidu mi sdělili, že náměstí se uklízí od 6:30 – 17:00 několikrát denně, přičemž koše se vyklízí pouze ráno a odpoledne (celé uklízení trvá kolem 15 min). Pokud jsou např. Vánoční trhy, pořadatelé musí zajistit uklízení sami dle potřeby.

²⁰ Na SN se nachází celkem 4 WC, z toho jedno je součástí Radnice, druhé restaurace Kotleta, třetí se nachází v uličce k Týnskému chrámu a čtvrté v paláci Kinských, všechny mají dle města nařízeno vybírat poplatek za použití ve výši 10 Kč).

proměna fyzického vzhledu náměstí. Polovina lidí se shodla, že na náměstí není vyloženě odpočinková zóna a to tam chybí, protože park za Radnicí nestačí sekundovat náporu všech, kteří zde hledají útočiště. Hrstka respondentů však přiznala, že si nejsou jisti, kde by se dala umístit zeleň, aniž by to snížilo vzhled a kapacitu náměstí. Na to ale většina rychle nachází odpověď: „*Myslím, že náměstí je moc zaplácáno různými stánky či restauračním zahrádkami, kdyby tohle zmizlo, hned by se tu dýchalo líp a hned by byl prostor i na tu zeleň.*“ uvedla žena 45 let a výš. Asi pět jedinců ho vnímá právě jen jako „*betonový plácek*“, který by zasloužil změnu: „*V čase když se tu nekonají ty trhy, a když si vodmyslíme ty lidi, tak se jedná o velký prázdný obdélník, s tím divným pomníkem uprostřed* (socha M. J. Husa – pozn. autorky).“

Mezi nejčastěji zmiňovaný problém je pro 95 % dotázaných občanů nedostatek laviček na náměstí, což vnímají jako problém (obr. 22). Pokud na náměstí přijdou, často si není kam sednout: „*Myslím, že kdyby zde bylo více laviček, určitě by se zaplnily. Jinak vše ok...jo kromě prostranství za Staroměstskou věží, kde jsou vlastně ty další lavičky. Povalují se zde bezdomovci, takže si tu raději vůbec nechodím sedat. Zaměřila bych se na bezdomovce za věží.*“ Prostranství za Radnicí bylo u 1/3 respondentů vnímáno velice negativně a nepůsobí na ně příliš vábně, je místem, kde by si nikdy nešli sednout jako paní na mateřské dovolené: „*No jako, ne vyloženě že bychom si tam sedli, působí to na nás tak, spousta lidí a ne úplně čistě. Nesednu si tam ráda a nasedla bych si tam vůbec. Jak kde, klidně před pomník bych si sedla...Ale to máte nárazové, když vidíte, že na lavičce sedí tři bezdomovci, tak to na vás hodí špatný vliv na ten park celkově, takže vás to odradí, ale to je tak všude...*“. Přesně o tomto se zmiňuje Lynch (2004), kdy každá část náměstí, každé místo má již svou image uloženou v mysli každého z nás. Toto místo by se dalo zhodnotit dle *sense of place* jako negativní, smyslový vjem z parku za Radnicí je u mnohých jedinců pevně zaškatulkován a spojován jako místo, kde se scházejí bezdomovci, kterou zde 1/3 občanů nerada vidí. Veřejné prostranství je tedy opět konfrontováno i u občanů jako místo možné prostorové segregace, to je blíže popsáno v kap. 2.6.2 a dále rozváděno i v kap. 6.4 při pozorování rytmu náměstí. Kontrastně také působí sdělení, že na náměstí je málo zeleně, ačkoliv je na náměstí tento park s již vzrostlými stromy, je mnohými respondenty přehlížen a není brán vůbec v potaz jako odpočinková zóna s veřejnou zelení, uprostřed této historické části. Nehledě na to, že lavičky zde vizuálně nepůsobí zcela dobrým dojmem na tak reprezentativní část města, to samé platí o lavičkách kolem M. J. Husa. Některé z nich nejsou ani na tolik pohodlné, že by se člověk o ně mohl opřít. Této skutečnosti jsem si všimla již při pozorování na náměstí, kde jsem zmiňovala, jak lidé houfně sedají na

obrubníky, když jim v podstatě nic jiného nezbyvá. Jistě plynou i obavy z toho, že když se na veřejná prostranství přidají lavičky, přitáhne to jiné patologické jevy, jak vyplývalo již z kap. 2.6.2 a též kap. 6.4. Čtyřem respondentům chybí na náměstí infopanely s historií o daném místě, což je dle nich v jiných městech zcela běžné. Až na skutečnosti popsané výše jsou vybraní občané s náměstím spokojeni, hodně lidí mi pak zpětně potvrdilo jednu zajímavou skutečnost. Když jsem se v následujícím okruhu otázek ptala na Krocínovou kašnu, lidé začali uvažovat, že by vodní prvek na náměstí rozhodně byl zajímavý a stál by za zvážení. Více zmíním v následující části práce.

Obr. 22: Posezení na náměstí

Zdroj: vlastní foto

6.5.3.1 Dostavba Staroměstské radnice a objektů na náměstí

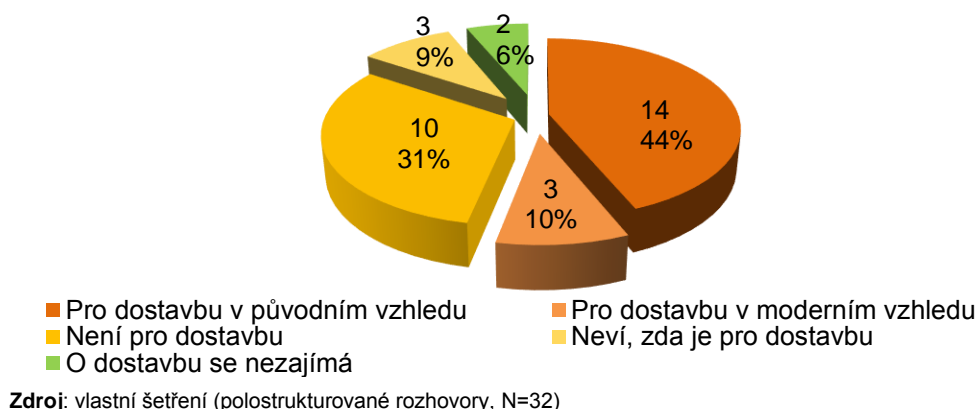
Pátý okruh otázek zkoumal, jestli mají lidé podvědomí o plánované dostavbě Radnice a možné dostavby Mariánského sloupu, který byl dle provedeného diskurzu snad nejbližší k plánované realizaci. Zároveň mě v tomto směru zajímaly i vědomosti občanů o bývalé Krocínově kašně. Chtěla jsem si potvrdit či vyvrátit, jaká je informovanost občanů nejen z médií ale též z vlastního zájmu občanů, pokud mluvíme o nejreprezentativnějším a nejnavštěvovanějším náměstí v Česku. Pro snazší orientaci respondentů jsem využila fotodokumentaci, kterou jsem jim poskytla k nahlédnutí. Na této dokumentaci je původní vzhled Radnice, vybrané návrhy možné dostavby v uskutečněných soutěžích, dále fotodokumentace původního Mariánského sloupu a Krocínovy kašny. Diskuze o podobě náměstí v předchozích kapitolách vyplývala na základě názorů odborníků, architektů či členů samosprávy. Máme zde instituce, které nastolují pravidla, investory, kteří se snaží na prostranství co nejvíce vydělat, ale vedle toho tu jsou především uživatelé náměstí, místní obyvatelé. Ti zde žijí, pracují, používají prostranství a tráví v něm svůj volný čas. Henri Lefebvre (1996, viz kapitola 2.2) považuje za důležité zjistit, zda se obyvatelé mohou podílet na utváření města, potažmo veřejných prostranství, protože na něj mají také své

nepopíratelné právo. Proto jsem se místních občanů ptala, zda by se aktivně zúčastnili rozhodování o dostavbě Radnice či objektů na náměstí, tzn., zda by o tom veřejně hlasovali, kdyby nastala ta možnost o tom v budoucnu rozhodovat.

Staroměstská radnice

Zcela překvapující je nízká informovanost občanů o dostavbě Radnice, kolem 2/3 dotazovaných nikdy neslyšeli, že by se Radnice někdy mohla dostavět. Z toho někteří jedinci překvapili už i tím, že neměli nejmenší podvědomí o tom, že v roce 1945 vyhořelo její východní novogotické křídlo. Pochopit se to dá u mladších respondentů ve věku do 35 let. Ale je neuvěřitelné, že o tom nikdy neslyšeli i dotázaní v kategorii od 45 do 65 let žijící od narození v Praze. Zarazila mě neznalost u 5 respondentů s vysokoškolským vzděláním, a rovněž u pár lidí důchodového věku žijící od narození v Praze. Pokud o tom lidé věděli, tak především prostřednictvím článků v tiskopisech. Někteří dokonce prohlásili, že je to nezajímá. Očekávání se z části naplnila, nadpoloviční většina se vyslovila pro dostavbu Radnice a to přesně dle původního vzhledu, přesněji řečeno 17 (53 %) respondentů z 32 dotazovaných jsou pro dostavbu Radnice (blíže viz graf 2). Dva lidé si nebyli jistí, polemizovali s myšlenkou, že se jim tam líbí parčík se stromy a tak nepodali jednoznačnou odpověď. Další dva občané při rozhovoru nejevili velký zájem a byli v tomto směru dost lhostejní. A konečně 11 (34 %) občanů se vyjádřilo pro nedostavění Radnice. Důvodem pro pár lidí, kteří zmínili, že nejsou pro dostavbu, byla domněnka, že na to město nemá peníze a je třeba investovat do jiných důležitějších věcí, další by si nedokázali představit, jak by to vypadalo a líbí se jim dnešní vzhled náměstí: „ (...) mně dokonce připadá, že je hezký, že tam je ten prostor, ten park. Člověk si na to zvykl, že to vidím pořád. Nedovedu si představit, že by to bylo zastavený.“ řekl muž 45 let a výše.

Graf 2: Názory občanů na dostavbu Staroměstské radnice

Celkem 17 Pražanů sdělilo, že by si přáli dostavět Radnici, z toho přesně 14 dotazovaných se vyslovalo pro zachování původního vzhledu: „*Všechny návrhy se mi teda zdají naprosto vulgární nebo přehnaný až na jeden... Podle mě by to úplně narušilo historický soulad budov a vůbec celého toho náměstí a já doufám, že takový nevhodný a nehezky návrhy nikdy neprojdou a Praha se nestane druhým Londýnem. Je evidentní, že architekti, kteří zpracovávali tyto návrhy, mysleli pouze na svůj zviditelnění a nikoliv na oživení náměstí. Jsou buď nezkušení v tom svém oboru, nebo zoufalí a potřebují projekt (...). Pokud by byla vyhlášena soutěž, hlasovala bych a v případě nutnosti bych podepsala petici, či se aktivně účastnila proti těm moderním verzím, který by podle mě to tady naprosto zohavili.*“ řekla mladá žena do 29 let věku, tento výrok vesměs shrnuje i názory ostatních občanů. To docela dobře koresponduje s názorem vysloveným mezi odborníky při besedě Revue Beau! Zajímavý je návrh mladého respondenta od 20 do 29 let, který by rád viděl dostavbu v původním vzhledu dotaženou do úplných detailů nejen z hlediska vzhledu možné dostavby Staroměstské radnice: „*(...) bych byl rád, kdyby to dostavěli, tím způsobem, jakým to původně stavěli. Já bych to možná hnal až trochu do extrému, aby používali ty technologie jako kdysi, jak to bylo vůbec stavěné, ta původní Radnice. Že bych ani nový technologie nepoužil, jak stavěj v podstatě dneska, natož nějaký nový architektonický výtvarný, ale skutečně postaru, a tak jak to bylo postavený původně. Jestli vůbec mají někde nějaký nákresy... Takže kdyby to zachovali v té původní podobě, tak bych hlasoval a ty moderní, tak to určitě ne.*“ Místní občané, kteří se stavěli k dostavbě rezervovaně (ve smyslu nedostavět) prohlásili, že pokud by bylo uskutečněno veřejné hlasování o dostavbě, akceptovali by maximálně dostavbu v původním vzhledu: „*Jsem proti dostavbě, ale teda jsem schopna tolerovat jen dostavbu původního vzhledu*“, jak uvedla jedna dotazovaná. Pouze tři lidé vyslovili, že by chtěli Radnici v novém, moderním pojetí, z toho dva respondenti do věku 30 let. Kontrastně působí velmi ucelený pohled na celou problematiku od mladé ženy (VŠ vzdělání, do 29 let), oproti již uvedeným výrokům osob se stejným vzděláním, které to ani nezajímá: „*Já to mám teda tak, že pokud dostavět, tak jednoznačně v původním vzhledu, jako někdy to nebývá špatné to moderní pojetí, ale to je strašně individuální. Nevím, prostě ty moderní věci v těch starých mi přijdou, že jsou hodně citové. Mně se líbí pražské historické centrum, že je takové kompaktní oproti jiným městům, že je všechno pohromadě a líbí se mi právě, že to není ani tolik přerušované v porovnání s jinými historickými městama, právě těma moderníma vložkami...*“. Někteří se zamýšleli i do podstaty věci a spíš je zajímalo, k čemu bude posléze budovat sloužit. Zároveň vyjádřili obavy, aby byla zachována alespoň částečně zeleň kolem východního křídla Radnice či za

ním. Protože už teď zde shledávají nedostatek zeleně, jak je uvedeno výše. Shrnutí výše uvedených skutečností, včetně možnosti hlasování, je znázorněno v tabulce č. 5.

Tab. 5: Názory respondentů k dostavbě Staroměstské radnice s možností hlasování

	Ano, hlasoval	Ne, nehlasoval	Celkem	
			abs.	%
<i>Pro dostavbu v původním vzhledu</i>	11	3	14	44
<i>Pro dostavbu v moderním vzhledu</i>	1	2	3	10
<i>Není pro dostavbu</i>	4	6	10	31
<i>Neví, zda je pro dostavbu</i>	2	1	3	9
<i>O dostavbu se nezajímá</i>	-	2	2	6

Zdroj: vlastní šetření (polostrukturované rozhovory, N=32)

I Lynch (2004) upozorňuje, že při jakékoliv výstavbě či přestavbě na určitém místě, je vedle dalších aspektů důležitá kvalita image mysli každého z nás. Samotná budoucí existence plánů či projektů přiláká pozornost místních občanů bez nutné znalosti funkčního využití, těžící především ze síly a bohatosti okolního prostranství. Lynch (2004) si však pokládá otázku, zdali je toto bráno v potaz a jestli lze tyto závěry vyvodit objektivně a v obecné rovině. Zájem respondentů o tak důležité rozhodnutí dopadající na toto nejznámější veřejné prostranství tam jistě je.

Mariánský sloup a Krocínova kašna

Podvědomí pražských občanů o těchto dvou objektech mělo sestupnou tendenci, pokud někteří věděli o dostavbě Radnice, tak ještě méně občanů slyšelo z médií o Mariánském sloupu a pochopitelně nejméně pak o tom, že na náměstí stávala kašna. Názory na tyto památné stavby byly různé, hlavní myšlenky občanů jsem shrnula do přehledné tabulky 6.

Tab. 6: Názory respondentů na dostavbu Mariánského sloupu a Krocínovy kašny

	Mariánský sloup		Krocínova kašna	
	abs.	%	abs.	%
<i>Ano, jsem pro dostavbu</i>	17	53	16	50
<i>Ne, nejsem pro dostavbu</i>	9	28	10	31
<i>Nejsem si jist, z hlediska místa</i>	4	12,5	4	12,5
<i>Nezajímá mě to</i>	2	6,5	2	6,5

Zdroj: vlastní šetření (polostrukturované rozhovory, N=32)

Z tabulky 6 je patrné, že alespoň polovina se přiklání názoru obnovit oba dva objekty. Při rozhovorech se někteří zajímali o historické příčiny vzniku sloupu a kašny, jejich významu, aby posoudili, zda jsou vhodnými prvky či nikoliv. Když jsem jim přiblížila historii, všichni říkali, že s dostavou souhlasí, stejně jako paní: „*Proč ne? Když už to předtím někdo v minulosti schválil, stálo to tam a mělo to svý opodstatnění, tak proč by se to nemělo vrátit...?*“ Téměř polovina tedy nic nenamítala proti obnovení, hodně lidí se zmiňovalo, že by se jim líbila kašna/fontána na náměstí, která by oživila náměstí a v horkých letních dnech by osvěžila. Jedna paní dokonce navrhovala, ať se o tom uspořádá referendum (vztahující se i na dostavbu Radnice). Ačkoliv pár lidí prohlásilo, že pro ně by to byla již jen pouhá kopie. Jeden muž se dokonce domnívá, že by to přidalo na pozitivním vjemu náměstí: „*S dostavbou sloupu by sem určitě souhlasil. Tenhle prvek si myslím, že by náměstí určitě přidal na pozitivním dojmu...*“. Naproti tomu jeden starší muž 45 let a výš mi odpověděl: „*Víte, já za dominantu na náměstí považuju hlavně Husův pomník, jinak dostavbu toho sloupu a kašny si z hlediska kompletní dispozice celého náměstí nedovedu moc představit.*“ Celkem 28 % dotazovaných bylo proti dostavbě sloupu a 31 % proti dostavbě kašny. Čtyři respondenti (12,5 %) si tedy nebyli zcela jistí, polemizovali hlavně s tím, zda by již náměstí nebylo moc přeplněné, a uvažovali i dále, zda by zbyl prostor na Vánoční trhy a na akce pořádané na náměstí v průběhu roku. Pouze dva lidé mi rovnou řekli, že je to nezajímá. Jedna z respondentek, která souhlasila s umístěním obou objektů, ještě prozradila: „*(...) jako mám ráda, když to působí kompaktně, jako celek, takže kdyby tam byly ty tři objekty, co jste zmiňovala, tak by to náměstí přidalo na atraktivitě prostranství. Je pro mě důležité co tam je a taky pro koho to tam je, jako kdyby se zrušily ty zahrádky, bylo by to příjemnější pro občany.*“ Vypozorovala jsem, že pokud respondent nesouhlasil s obnovou sloupu, téměř vždy nesouhlasil ani s umístěním kašny.

6.5.4 Genius loci a pocit bezpečí

V závěru rozhovorů mě ještě zajímal pocit respondentů z tohoto místa. Za prvé, jestli pro ně má toto místo genia loci (duch místa) a na druhou stranu mě zajímalo, zda se zde cítí bezpečně a příjemně, když náměstí navštíví. Genius loci vychází také částečně z humanistické geografie, v tom smyslu, že si jedinec vytváří jistou vazbu k danému místu, i když ta je velmi subjektivní, jak zmiňuje Mrázková (2011). Atmosféra místa vychází z několika faktorů, jak se člověk o dané místo zajímá, tak k němu i přistupuje. Může fungovat jako pozitivní či negativní vjem, avšak genius loci se spíše projeví, pokud je

člověk pozitivně připoután k místu (Mrázková 2011). Také Relph (1976) přisuzuje každému místu jeho identitu a poukazuje na tvorbu bezmíst (viz kap. 2.1), které ztrácí svojí identitu a autentičnost, často právě jako produkt míst se silným vlivem cestovního ruchu.

Zcela překvapilo, že i v dnešní době a k výše uvedeným výhradám respondentů má pro ně Staroměstské náměstí stále *genia loci*. S pocitem *genia loci* se neztotožňovalo pouze 6 respondentů (19 %) a zbylých 81 % souhlasilo, že pro mě náměstí stále má *genia loci*. Ačkoliv někteří připouštěli, že sice ano, ale s mírnými výhradami: „*Ano, má, ale jen ve 4 hodiny ráno bez turistů.*“ naznačil mladý muž, jiní zase říkali, že pouze pozdě večer, jako tato mladá respondentka do 29 let věku: „*Atmosféra se mi líbí pouze v létě při horkých nocích, kdy lidé i v jednu, ve dvě ráno sedí na zemi a popíjejí.*“ Co se dalo očekávat, hodně dotázaných mělo výtky k množství turistů: „*Genia loci má pouze v době bez turistů, stánků a slunečníků.*“ a jeden pán středního věku mi sdělil: „*No teda při pohledu na ty staré fotografie, jak jste mi teď ukazovala, mám pocit, že genius loci odtud už odešel...*“. Často lidé přirovnávali, že místo pro ně má hlavně silnou historickou vazbu, které se vážou na významné historické předěly minulosti a pro mnohé se jiná náměstí v Evropě nevyrovnají svou krásou Staroměstskému náměstí. „*Určitě, pohltí vás historická atmosféra, která z tohoto místa přímo hýří.*“, jak mi prozradila starší paní 45 let a výš. Pro některé má *genia loci* hlavně v období Vánoc a někteří dokonce říkali, že s ohledem na předchozí otázky by pro ně *genia loci* získalo poté, co by náměstí bylo v původním stavu jako v minulosti (tzn. včetně Radnice či objektů). Mladý muž do 29 let věku to shrnul následovně vyčerpávajícím líčením: „*Určitě ano! Při slovním spojení Staroměstský náměstí se mi krom vizuální stránky v hlavě navodí taková ta celková atmosféra a umím si představit, jako bych ta byl. Určitě to má svoji atmosféru, čekání na celou hodinu pod Orlojem, vůně trdelníku na Vánoce (...), nebo skoro prázdný náměstí v době hluboký noci, jo tak to je pro mě genius loci.*“

S odkazem na kap. 2.6.2 (problémy VP), jsem se chtěla zeptat návštěvníků, jestli se cítí v bezpečí, když zavítají do centra Prahy na SN a stráví zde nějaký ten čas²¹. Pocit bezpečí je velmi důležitým určovatelem kvality prostranství a zjišťuje, jak lidé budou místo nadále využívat, či se mu budou stranit (Németh 2009). Pouze 2 respondenti (6 %) řekli, že se zde

---

²¹ Praha vykazuje logicky největší míru trestné činnosti a podílí se ze čtvrtiny na všech trestných činech u nás (71 828 trestných činů z celkem 288 660 trestných činů v ČR). V Praze převažují majetkové činy a krádeže prosté (Mapa kriminality). V rámci prostorového rozložení trestných činů je za nejrizikovější oblast považována centrální historická část města spolu s přilehlou vnitřní částí (Jíchová, Temelová 2012b; Jíchová 2013). Smith (1986) objasňuje, že je tento jev obecně dán vyšším počtem obyvatel, turistů i aktivit, služeb a obchodů, které se zde soustřeďují. V centrálních částech Prahy plynou obavy z větší koncentrace kriminality v důsledku zvýšeného výskytu nežádoucích jednotlivců i rizikových skupin (bezdomovci, cizinci, turisté, opilí lidé, uživatelé drog aj.) či zhoršeného uspořádání fyzického prostředí (např. neuspokojivé osvětlení, nepřehlednost místa). Přičemž ve vnitřním městě a na okrajových částech Prahy, zejména sídlištích, negativně obyvatelé vnímají zejména fyzickou zanedbanost míst. Naproti tomu v historické části Prahy je to spíše přítomnost rizikových skupin (Jíchová, Temelová 2012a).

bezpečně rozhodně necítí. Ačkoliv zbylých 94 % se zde cítí bezpečně, mají k tomu jisté výhrady: „*Cítím se tu bezpečně, pouze mi silně vadí cizojazyční prodejci „exotických služeb“, taky těch masáží a ti co jezdí na tom Segway, ti mě přímo rozčilují, když tam jdu.*“ sdělila mladá žena. Jiní dotázaní říkali, že v dnešní době se nelze cítit všude úplně bezpečně, také že někteří nedokážou zhodnotit, zda je náměstí bezpečné i večer, protože na něj nikdy v tuto dobu nechodí. Zcela normální je, že si každý dává pozor na své osobní věci před kapsáři, zvláště pak na prostranstvích, kde jsou davy lidí, ale to lze vztáhnout dle respondentů na jakékoliv místo či centrum Prahy. „*Kdykoliv jsem byla na Staromáku, necítila jsem se v ohrožení. Považuji tohle místo za relativně bezpečný, ale člověk i tak raději dává pozor na sebe a své věci, a je opatrnější.*“ Potvrzují se tak slova Jíchové (2013, viz kap 2.6.2), že rozsah nebezpečí lze vedle jiných aspektů i velmi dobře hodnotit na základě jeho míře zaplnění a otevřenosti. K tomu lze dodat, že náměstí při pozorování byli často pozorováni policisté dohlízející na veřejný pořádek, vyskytovali se zde i do pozdních nočních hodin.

Konečně poslední část rozhovoru sondovala, zda si lidé myslí, že je Staroměstské náměstí kvalitní veřejné prostranství, co to pro ně vůbec znamená, a jestli mají nějaké své oblíbené v Praze. Samozřejmě, tato otázka je velice subjektivní, proto i v odpovědích na tuto otázku se dotazovaní značně liší, protože každý z nich má představu o kvalitním veřejném prostranství jinou. Dá se říci, že zhruba polovina si myslí, že Staroměstské náměstí podmínku kvalitního veřejného prostranství splňuje: „*Staromák nabízí různé možnosti, ať už je to občerstvení, odpočinek, klid, atmosféra, takže to snad i celkem splňuje.*“, u některých občanů pak s drobnými výhrady: „*Ty davy lidí mi tam vaděj teda dost, a taky tam není dostupnost služeb denní potřeby, málo laviček pro relax ale jinak to tam vypadá pěkně a je tam bezpečně, tak asi jo...*“ váhal nejprve muž starší 31 let. Druhá polovina se naopak domnívá, že to kvalitní veřejné prostranství není. Chybí jim zde hlavně dostatek míst k sezení a k relaxaci, postrádají dostatek zeleně. Pro většinu dotázaných je kvalitní místo takové, kde mohou relaxovat, což dle některých Staroměstské náměstí postrádá a také místo, kde mohou utéct od ruchu velkoměsta. Lidé náměstí přisuzují jistou roli v hierarchii města a tu většinou z části naplňuje, takže je pro ně odrazem kvalitního prostranství. Avšak příliš často lidé zmiňovali, že by mělo toto místo pokrýt představu všech vrstev lidí a tedy i místních občanů a nesloužit jen zahraničním turistům, což vidí jako zásadní problém, jak řekla tato paní 45 let a výše: „*Staromák splňuje tak maximálně podmínky proto, pro co je dnes využívanej (...). Takže jak dostat co nejvíce peněz ze zahraničních návštěvníků. To co by představovalo kvalitní veřejné prostranství je bohužel*

v Praze pomálu, ale může mezi ně patřit třeba Náplavka, Vyšehrad či Grébovka.“ Místa v centru Prahy, kteří respondenti často jmenovali jako oblíbená k návštěvám a trávení volného času jsou Petřínské sady, Vyšehrad, Náplavka, Parukářka, Riegrovy sady, Havlíčkovy sady, Velkopřevorské náměstí a další méně známá většinou v oblasti bydliště respondenta. Tyto názory jsou pochopitelně zcela subjektivní, ale lze je všechny přirovnat spíše k místům s dostatkem zelených ploch pro odpočinek a zároveň místy, které mají lidé spíše v blízkosti domova, tudíž na něj mají jistou vazbu a tráví tam podstatnou část svého volného času. Což deklaruje i starší respondentka (78let) v důchodu bydlící celý život pár minut od náměstí v blízké ulici. Na náměstí se pohybovala už do svých středních let s manželem, dětmi a teď již sama, a tak na ně má velmi silné vzpomínky. Dodnes na něj chodívá alespoň jednou týdně, rozjímat a relaxovat. Ačkoliv přiznává, že náměstí se jí doslova proměnilo před očima, má i přesto pro ni důležitý význam v jejím životě. Zbylí dotazovaní občané v důchodovém věku náměstí dnes nevyhledávají. Ztratilo pro ně důležitost nejen pro faktické využití, k častým překážkám k návštěvě se přidává i horší pohyblivost a nemožnost často spočinout na lavičce, také raději vyhledávají klid, které jim náměstí již neposkytuje. Ačkoliv většina z nich potvrdila, že když bývali v aktivním věku chodívali na náměstí a svým způsobem ho i využívali k procházkám, návštěvám trhů, výstavám či alespoň pohybu skrz něj.

6.6 Reakce samosprávy na zjištěné výsledky

Z provedené analýzy diskurzu, strukturovaného pozorování, terénního mapování a rozhovorů s občany Prahy vyplynuly otázky, na příslušné zástupce samosprávy (blíže v kap. 3.3.3). Jistá vyjádření týkající se dostavby Radnice a celkově fyzického vzhledu poskytla Ing. I. Sírťová a Mgr. Vladíková, ačkoliv dle jejich slov vykonávají státní správu spíše v přenesené působnosti. Dle jejich vyjádření věnoval Magistrát hl. m. Prahy v uplynulých letech nemalé úsilí při řešení revitalizace SN včetně znovupostavení Mariánského sloupu. Nicméně se často opakovaly informace zjištěné již z provedené diskurzní analýzy k této problematice v kapitole 6.3. Následující zjištěné skutečnosti od Ing. Sírťové a Mgr. Vladíkové lze shrnout následovně. V r. 2007 Rada hl. m. Prahy přijala několik usnesení²² a zřídila Koordinační výbor pracovní skupiny primátora hl. m. Prahy. Z tohoto posledního jednání výboru, konající se 13. 7. 2012, bylo usneseno: „*Revitalizace*

---

²² např. usnesení č. 143 ze dne 12. 2. 2008 a č. 1145 ze dne 13. 7. 2010

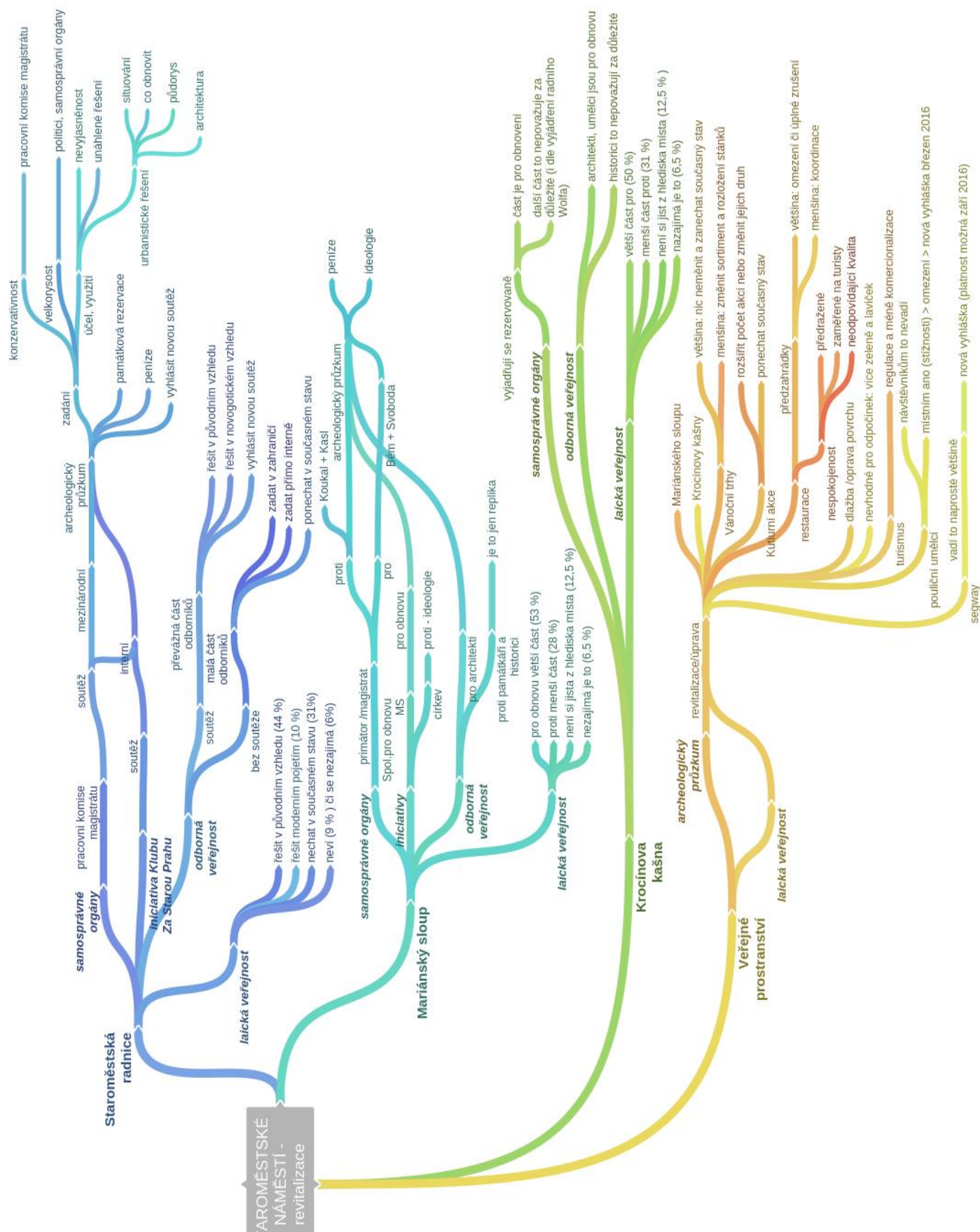
Staroměstského náměstí je úkol dlouhodobý a nadgenerační. Jeho jednotlivé složky se různí v náročnosti a míře nutného podmiňujícího poznání. Podmiňovat počátek fyzické rehabilitace náměstí totální znalostí celkového cílového stavu, který by se dnešní generaci jevil jako všeobecně přijatelný a optimální, by prakticky odsouvalo v čase jakoukoli péči o prostor náměstí na neurčito. Některé prvky prostoru náměstí jsou v současnosti prakticky poznány a vyhodnoceny jako nesporné. S jejich realizací je možné začít bez dalších odkladů a není třeba je podřizovat těm prvkům, k jejichž zadání a řešení je třeba ještě delší čas a značné prostředky. Koordinační výbor doporučuje nepodvazovat obnovu Krocínovy kašny a Mariánského sloupu a revitalizaci parteru náměstí znalostí cílové podoby jeho západní fronty. Problematiku obnovy vyjmenovaných uměleckých děl spolu s doprovodnými otázkami (osvětlení náměstí atd.) je možno řešit bez dalšího odkladu. Komplikovaná příprava dostavby radničního bloku bude naopak řešením dílčího problému uměleckých solitérů výrazně zjednodušena.“ V září téhož roku byl tedy stanoven úkol zpracovat *Návrh organizačních opatření a harmonogramu prací k zajištění revitalizace parteru SN*. V letech 2013-2014 byly prováděny archeologické průzkumy a v r. 2015 vznikla mezioborová pracovní skupina, složená z odborníků z Národního památkového ústavu, odboru památkové péče Hl. m. Prahy a dalších zástupců odborné veřejnosti – archeologů, stavebních historiků, urbanistů, geologů, geofyziků i environmentalistů. Záměrem této skupiny je prohloubení našich poznatků o problematice SN prostřednictvím systematického sběru pramenů a jejich postupné analýzy, s cílem kriticky je vyhodnotit a zadat zpracování dosud chybějících průzkumů, mezi něž patří např. geofyzikální průzkum podloží daného území. Na základě výstupů, vzešlých z těchto analýz, a po doplnění potřebných dat, bude možné postoupit dále v procesu revitalizace prostoru Staroměstského náměstí jako celku, jak psala Ing. Síbrtová (email ze dne 24. 5. 2016).

K tomu ještě Ing. Síbrtová dodala, že dílčím úkolem je znovupostavení Mariánského sloupu. Odbor památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy, jako místně příslušný orgán státní památkové péče, dne 20. 10. 2014 vydal na základě žádosti oprávněného žadatele kladné závazné stanovisko k jeho opětovnému vztyčení. V současnosti probíhá přípravná fáze rekonstrukce Mariánského sloupu včetně zajištění procesu co nejvěrnější rekonstrukce jeho původní sochařské výzdoby, které je nutné věnovat zvýšenou pozornost zejména s ohledem na nově zjištěné historické skutečnosti tak, aby výsledkem byla co nejpřesnější interpretace sochařského díla J. J. Bendla v původním tvaru podle dostupné dokumentace jako kopie sekané do kamene z pískovce, který svou strukturou, barevností a zrnitostí bude podobný použitému materiálu u původních soch, jak uvedla Ing. Síbrtová, vedoucí státní správy památkové péče. Z hlediska případné dostavby Krocínovy kašny či jakéhokoliv vodního

zdroje na prostranství je mi pouze známo, že dle slov sdělení radního Wolfa není zcela vhodné zasahovat do uličního interiéru jakoukoliv stavbou novodobých či druhotných zařízení, která zde nemají historické opodstatnění. Magistrát v tomto směru neuvažuje o realizaci nových vodních prvků či znovuoobnovení těch historických (Dotazy radním). K tomu shrnul názor i Mgr. Brabec (email 18. 5. 2016) : „(...) *za posledních 10 let je stagnace či pokles kvality parametrů tohoto prostranství, který je dán dílem mimořádným turistickým tlakem a dílem rozšířeným názorem, kdy nelze pomíjet komerční zdroje, které je VP schopno vytvářet.*“

Z emailové komunikace s radním D. Hodkem vyplynuly následné zjištěné skutečnosti (souhrn otázek v příloze č. 6). Dle jeho slov lze vidět určité změny na náměstí, což se přizpůsobuje úměře atraktivity tohoto prostranství a potřebám veřejnosti (do jaké míry, o tom lze jen spekulovat na základě zjištěných skutečností z kap. 6.5). Taktéž stále funguje Komise Rady pro koordinování aktivit na VP, z hlediska SN se zabývá hlavně koordinováním jeho aktivit, členové komise zpřísňují každým rokem pravidla a cílem je nutně omezit počty akcí. Problém hluku na SN v nočních hodinách se prý posuzuje individuálně, tzn., že pokud jsou provozovny v obydlené zóně, platí zde striktní zákaz hluku či otevírací doby do 22 hodin, vše se však řídí tržním řádem. Počtem předzahrádek se zabývá komise obchodu a služeb, přičemž platí, že zhruba polovina žádostí je odmítnuta, pokud jsou schváleny, tak často s různými omezeními a změnami. Z hlediska komercializace a obchodů na náměstí sdělil radní Hodek, že v tomto směru chybí městu legislativní zdroje, přičemž hlavní problém je, že většina obchodů je v soukromých objektech. Snahou do budoucna je udržet základní služby obyvatelům (jakých ovšem mi není známo). Regulace služeb na náměstí (TourBus, Free Tour, masáže atd.) se zatím nechystá a dle slov pana Hodka dostačuje. Dále očekává, že od srpna 2016 dojde k zákazu služby Segway na náměstí, což přispěje k bezpečnosti a zklidnění centra Prahy (bližší informace viz kap. 6.4 a 6.5.2). K otázce rozšíření zeleně či laviček se v nejbližší době neplánují žádné změny. Radní Hodek upozornil, že prostor za Radnicí využívá Nadace pražské děti, což je jistě chvályhodné využití prostranství. Zdali bude firma Taiko znovu pořádat Vánoční a Velikonoční trhy ještě není v tuto chvíli rozhodnuto, to bude až v průběhu léta 2016 na základě výběrových řízení. Z hlediska úpravy sortimentu či podmínek vzhledu stánků při době konání Vánočních trhů na náměstí mi není poskytnuta jakákoliv odpověď. Do budoucna chce Magistrát za prvé zamezit zákaz služby Segway a dalších nebezpečných aktivit. Dále je snahou omezovat pouliční vystupování, které dle slov radního Hodka znečišťuje okolí nebo komplikuje život místním obyvatelům. Ačkoliv dle zjištěných výsledků rozhovorů návštěvníkům busking nevadí.

Obr. 23: Myšlenková mapa k Staroměstskému náměstí

Zdroj: vlastní data

7 Závěr

Práce se věnovala případové studii Staroměstského náměstí. Hlavním cílem diplomové práce bylo zachytit vnímání a současné postavení Staroměstského náměstí v Praze prostřednictvím názoru místních obyvatel a zároveň zjistit, jak se dnes ve veřejném diskurzu řeší jeho fyzický vzhled včetně problematické dostavby Staroměstské radnice. V této části se zaměřím na zhodnocení cílů práce, které byly postupně zjišťovány na základě diskurzní analýzy, terénního šetření, skrytého pozorování a provedených rozhovorů. V teoretické rovině jsem nejprve využila přístupy humanistické geografie, na které plynule navazuje vztah k místu, respektive vnímání daného místa. Dále bylo zapotřebí zaměřit se na správnost terminologie a taktéž na témata, která se úzce dotýkala případové studie.

První otázka zjišťovala jaké je povědomí o dnešním Staroměstském náměstí, jak se řeší jeho uspořádání a případná dostavba. K dopovězení této otázky byla využita metoda diskurzní analýzy s využitím komunikačních prostředků. Po jejím provedení lze říci, že objasnit vzorce myšlení, jak odborná i laická veřejnost na dostavbu náměstí nahlíží, není nikterak jednoduché. Odborná veřejnost se shoduje pouze na tom, že současný vzhled náměstí není uspokojivý a je třeba jej řešit. V otázce řešení dostavby si nejsou jisti v jakém stylu ji provést, rozporuplné názory jsou i k účelům stavby, tzn., k čemu by případná nová stavba měla sloužit (což je zcela podstatná informace). Naopak většina z nich by se pak přihlásila k dostavbě v původním vzhledu. Nejednotnost názorů vyplývá i k vyhlášení veřejné soutěže na dostavbu Staroměstské radnice, odborná veřejnost to spatřuje jako problém kompletního řešení dostavby celého Staroměstského náměstí. Pro tento postup se vyslovila i komise primátora, která v určité době (2007 - 2012) problém dostavby řešila. V současné době mi ale není známo, zda ještě uvedená komise pracuje a co případně připravuje. Trochu zjednodušeně celou záležitost viděli kompetentní pracovníci Magistrátu, kteří sice přijdou s nějakou zajímavou myšlenkou, ta ale zůstává dále nerozvíjena a neřešena. Rozhodující slovo by měl mít primátor, avšak každý z nich měl jiné představy, a to dosti rozdílné od názorů odborníků. To je také jeden z hlavních důvodů, proč se zatím nedaří v tomto směru pokročit dopředu. Do určité míry je to možná dobře, že nechce jít do sporu s odborníky, v tom smyslu, aby se nepřipravilo nějaké unáhlené rozhodnutí, které by mohlo způsobit více škody nežli užítku. Mnozí z odborníků se staví za myšlenku, aby se na dostavbu nechalo více prostoru budoucím generacím, protože podle jejich názoru se toho Praze zastavělo již dost. Naproti tomu u provedených polostrukturovaných rozhovorů došlo ke zjištění, že více jak polovina dotazovaných by si přála obnovit původní novogotické křídlo Radnice, menší část dotazovaných by zachovala současný stav

s parkovým prostranstvím. Zájem o budoucí vzhled SN lze vytušit i na základě kladných reakcí v případě vyhlášeného veřejného hlasování.

V převážné většině se shodne odborná veřejnost na znovupostavení Mariánského sloupu, a to především z důvodů velké rozpracovanosti, na které se podílí Společnost pro obnovu Mariánského sloupu, která vyvíjí permanentní činnost. Obnovu zabrzdilo rozhodnutí Magistrátu, s největší pravděpodobností kvůli nesouladům s historickým významem Mariánského sloupu. Ačkoliv možná se v tom spíše reflektuje politická angažovanost, protože to lze vnímat jako politickou neshodu v koalici Magistrátu. Vedle toho je problémem neuskutečněný archeologický průzkum, na které nemá město v současném rozpočtu peníze a bez kterého nemohou další práce probíhat. Krocínova kašna by byla sice vítaným prvkem náměstí jak ze strany občanů tak i jistých odborníků, ale z řad samosprávy je považována na nadbytečnou. Absolutní shodu v názorech obnovy Mariánského sloupu a Krocínovy kašny nelze jednoznačně potvrdit ani mezi respondenty. Lze však konstatovat, že alespoň polovina dotazovaných by se přihlásila k obnově Mariánského sloupu i Krocínovy kašny. Občané to vnímají jako doplnění náměstí o další památky, které s historií města úzce souvisí a také by jim to přidalo na atraktivitě prostranství. Naproti tomu jsou tu i tací, kteří si myslí, že obnova historických artefaktů rázu města nepřidá či je dle nich nevhodná z hlediska dalšího zbytečného přeplnění náměstí. Pokud by byla dostavěna Radnice, Mariánský sloup i Krocínova kašna, domnívám se, že by se tyto prvky mohly stát významnou součástí náměstí, kterou by veřejnost uvítala a to by mohlo náměstí přidat na imageabilitě. Důležité je se však zamyslet, co by budova nabídla místním občanům, či zda by byla jen dalším objektem zájmu turistů. Takže odpověď na první otázku rozklíčování vzorců chování (Cholt 2006), se podařilo naplnit a hlavní myšlenkové směry jsou v předcházejícím textu interpretovány. Pro detailnější zjištění a upřesnění by bylo třeba provést rozsáhlejší výzkum na podstatně širším vzorku respondentů, aby měl vypovídající schopnost. Předjímat další vývoj v otázce řešení dostavby Staroměstského náměstí lze jen stěží, v jistém směru je toto bezpředmětné, protože město další postupy neschválilo. Takže nezbývá než čekat, jak se situace časem vyvine. Tato problematika, zdá se, je nevyčerpatelným tématem k diskuzím.

Druhá a třetí otázka se zabývala otázkou, kým a jak je náměstí využíváno a zároveň k jakým aktivitám a účelům slouží. Odpověď na tyto otázky byla zjištěna z části pomocí strukturovaného pozorování a z části pomocí rozhovorů s místními občany. V případě Staroměstského náměstí nelze hodnotit toto prostranství na základě množství lidí, kteří ho navštěvují. Pokud vezeme v potaz jejich složení, zjistíme, že v naprosté většině se jedná o

turisty, funkce náměstí se s dobou zcela proměnila (blíže kap. 4 a 5). Ve všech dobách, od prvotní funkce tržiště, kde lidé směňovali zboží, přes místo, kde se udály důležité historické mezníky, přes meziválečnou dobu, sehrálo náměstí velmi podstatnou roli v životě tehdejšího místního obyvatelstva. Proměna funkce náměstí zcela pochopitelně odráží měnící se společnost, ale je nepříjemné konstatovat, že dnes se SN stalo spíše jen turistickou atrakcí. Přihlíží se především na zájmy turistů ale již ne tak docela na zájmy místních občanů. V tomto směru si nejsou vzájemně dlužni, protože šetřením bylo zjištěno, že u místních občanů je často náměstí považováno jako součást cesty za jiným cílem či pouhý rozcestník, přes který se rychle dostanou z jednoho bodu do druhého a to nejlépe bez přerušovaného zastavení s co nejmenší újmou. Náměstí občany již neláká k odpočinku, relaxování, setkávání a povídání si, neboli aktivitám, které jsou z pohledu veřejných prostranství velmi důležitým činitelem. Pokud zde občané cíleně zavítají, je to nejčastěji z důvodu konání Vánočních trhů, méně již v jarních měsících při Velikonočních trzích. Vánoční trhy mají pro ně stále podstatný význam, méně již kulturní a jiné akce konané v průběhu roku. I když jistý potenciál zde je, konané akce se natolik neshledávají se zájmem občanů a snahou Magistrátu je počet akcí do budoucna nadále snižovat. Zdá se, že vývoj SN nesměřuje ke zlepšení ale naopak k pozvolnému oddělování od jeho obyvatel. Náměstí se podřizuje kontrole a dohledu z řad různých odborníků, což je v rozporu s utvářením prostranství jako kreativního vedoucího k občanskému uvědomění (Lefebvre 1996, Šuleřová 2006). Pro Pražany tak SN ztratilo zcela praktický význam, ten symbolický (historický) si stále zatím ponechává.

K odpovědi na čtvrtou a poslední otázku: jak vnímají náměstí obyvatelé Prahy a jaké mají představy o jeho vzhledu a využití jsem využila také metodu polostrukturovaných rozhovorů. Na jejich základě je možno vysledovat to, že téměř všichni vnímají náměstí jako nedílnou součást historického jádra města, jako těžiště celého města. Rovněž prakticky pro všechny respondenty má náměstí *genia loci*, což je pozitivní zjištění. Ovšem představy o fyzickém vzhledu Staroměstského náměstí jsou složitější, naprostá většina dotazovaných se shodla, že na náměstí chybí lavičky a dále postrádají více zeleně, která by v rámci možností náměstí oživila. Nelíbí se jim příliš velká komercializace tohoto veřejného prostranství, zrušili by až na výjimky předzahrádky před restauracemi, odstranili by stánky a otevřeli prostor pro možné aktivity. Jak jsem již zmiňovala výše, v prostoru náměstí je velmi omezená možnost provozovat různé aktivity (zvláště relaxace a odpočinek ale i řada dalších venkovních aktivit). Proto také polovina respondentů nepovažuje Staroměstské náměstí za kvalitní veřejné prostranství, které spatřují na jiných místech Prahy. V tomto se jenom potvrzují slova Čáblové a kol. (2013) že aktivity tvoří

„základ živého místa a města.“ Potvrzuje to skutečnost, že náměstí se postupně stává turistickým centrem Prahy a tep života se postupně, se snižujícím se počtem stálých obyvatel v této části, vytrácí. Tuto situaci navíc zhoršuje silná komercializace neohlížející se na potřeby obyvatel Prahy. Jediným řešením by byla silná regulace ze strany kompetentních úřadů, včetně řešení úpravy vnějšího vzhledu veřejného prostranství. Rovněž toto potvrzuje slova Čáblové a kol. (2013), že o aktivitách rozhodují samosprávné orgány, což je v rozporu s konceptem práva na město (Lefebvre 1966, kap. 2.2), kdy je nezbytné, aby lidé využívali na plno městská prostranství, ale zároveň se podíleli na jeho utváření. Jaká je užitná hodnota, když právo na užívání Staroměstského náměstí je místními občany spíše potlačováno na úkor směnné hodnoty kapitálu? Pro výše zmíněné se domnívám, že v nejbližší době nelze očekávat jisté zlepšení v žádném směru. Práce zachytila pomocí kvalitativního šetření podrobné výsledky jedné případové lokality s její vlastní identitou a neustále se s časem proměňujícím prostředím a vnímáním, dle Pospíšilové (2012b) to může přinášet do výzkumů procesů ve městě zcela nový rozměr.

Závěr šetření směřuje k možným cestám navazujícího výzkumu. Ve stejné případové lokalitě by se mohla diskutovat nová zjištění v rámci problematiky revitalizace náměstí a zkoumat tak vývoj názorů a postojů místních občanů za delší časové období. Obdobný výzkum by se mohl soustředit na jiná významná veřejná prostranství nejenom v centru Prahy ale i v širším kontextu hlavního města. V rámci zaměření pozornosti na náměstí, jako jednoho z typů veřejných prostranství, by mohlo být zajímavé porovnat rytmus, funkčnost a kvalitu několika náměstí v Praze a využít kupříkladu jejich srovnání mezi koncentrickými zónami Prahy (tak, jak je rozděluje Ouředníček a kol. 2012). Na příkladu pak jednoho náměstí analyzovat možnou proměnu Karlova náměstí či Malostranského náměstí v Praze. Vyjma náměstí by mohlo být vhodné zaměřit pozornost práci zabývající se funkčním využitím náplavek podél Vltavy, z provedených rozhovorů bylo zjištěno, že náplavky v Praze většina občanů shledává jako vhodným prostranstvím k trávení volného času.

Seznam literatury

ADÁMEK, J. a kol. (2006): Rozvoj dopravy v Praze po roce 1989. Praha, Ústav dopravního inženýrství hlavního města Prahy, 147 s.

AGNEW, J. (2011): Space and place. In: Agnew, J., Livingstone, D. (eds.): Handbook of Geographical Knowledge. London, Sage, s. 316 – 330.

AMBROŽOVÁ, Z., KULHÁNKOVÁ, Z. (2011): Hlavní náměstí malých měst v ČR. Urbanismus a územní rozvoj, ročník 14, č. 2, s. 25-31.

ASWORTH, G., PAGE, S. J. (2011): Urban tourism research: Recent progress and current paradoxes. Tourism Management, 32 (1), s. 1-15.

AUGUSTA, P., EDERER, A. (2002): Náměstí, trhy a plácky staré Prahy. Praha, Milpo Media, 159 s.

AUGUSTA, P., EDERER, A. (2013): Praha 1 křížem krážem. Praha, Milpo Media, 223 s.

BEDRNÍČEK, P. (2007): Náměstí, rynky a náměstíčka historické Prahy. Praha, Volvox Globator, 357 s.

BENEŠ, V. (2006): Diskurzivní analýza. In.: Drulák a kol. (eds): Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Praha, Vydavatelství Portál, 92 – 122 s.

BERGER, P. L., LUCKMANN, T. (1999): Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno, 214 s.

BITUŠÍKOVÁ, A., LUTHER, D. (2010): Sustainable diversity and public space in the city of Bratislava, Slovakia. Anthropological Notebooks, 16 (2), s. 5-18.

BRABEC, T. (2009): Gated communities: residenční separace a privatizace veřejného prostoru v Česku. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 100 s.

BURIANOVÁ, A. (2001): Veřejný prostor ve městě. Sociální aspekty a návrhy pro funkční městské plánování na příkladu Prahy. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, katedra sociologie. Praha 94 s.

BUSH, S. a kol. (2009): Zeleň a veřejná prostranství v Praze. Praha, Centrum pro podporu občanů sdružení Arniky, 46 s.

CASEY, E. (2001): Between geography and philosophy: what does it mean to be in the place-world? Annals of the Association of American Geographers, 91(4), s. 683–693.

CRESSWELL, T. (2004): Place: A Short Introduction. Malden, USA, Blackwell, 153 s.

ČÁBLOVÁ, M. (2005): Kvalita veřejných prostorů a jejich rozvoj. Faktory rozvoje veřejných prostorů. Teze dizertační práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta Architektury, ústav teorie urbanismu. Brno, 31 s.

ČÁBLOVÁ, M. a kol. (2011): Kvalitní veřejné prostory – metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství. Brno, nadace Partnerství, 125 s.

ČÁBLOVÁ, M. a kol. (2013): Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství. Brno, Partnerství, 123 s.

- ČERMÁKOVÁ, D. (2011): Podnikání migrantů v Praze: případová studie Královská cesta. In: Ouředníček, M., Temelová J. (eds.): Sociální proměny pražských čtvrtí. Praha. Academia, s. 116 – 135.
- ČERMÁKOVÁ, D. (2012): Podnikání migrantů v Česku. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 55 s.
- DUMBROVSKÁ, V. (2013): Vývoj postavení Prahy – destinace cestovního ruchu ve Středoevropském prostoru. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 131 s.
- EDERER, A. (2002): Náměstí, trhy a plácky staré Prahy. Praha, Milpo Media, 159 s.
- EDWARDS, D., GRIFFIN, T., HAYLLAR, B. (2008): Urban tourism research: developing an agenda. *Annals of Tourism Research*, 35(4), s. 1032–1052.
- FIALA, M. (2012): Staroměstské náměstí v proměnách času. Praha, nakladatelství BVD, 171 s.
- FOUCAULT, M. (2002): Archeologie vědění. Herrmann a synové, Praha, 320 s.
- FOUCAULT, M. (1994): Diskurs, autor, genealogie. Svoboda, Praha, 120 s.
- GALVASOVÁ, I. a kol (2008): Průmysl cestovního ruchu. Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj, 264 s.
- GEHL, J. (2000): Život mezi budovami: Užívání veřejných prostranství. Brno, Nadace Partnerství, 202 s.
- GEHL, J., GEMZOE, L. (2002): Nové městské prostory. Brno, Era, 263 s.
- GEHL, J. (2010): Města pro lidi. Brno, nadace Partnerství, 262 s.
- GIERYN, T. F. (2000): A space for place in sociology. *Annual review of sociology*, 26 (1), s. 463–496.
- GREGORY, D. a kol. (2009): *The Dictionary of Human Geography*, 5th ed. Malden, USA, Blackwell, 1052 s.
- HALEWOOD, C., HANNAM, K. (2001): Viking heritage tourism: Authenticity and commodification. *Annals of tourism research*, 28 (3), s. 565–580.
- HAMPTON, M. P. (2003): Entry points for local tourism in developing countries: evidence from Yogyakarta, Indonesia. *Geografiska Annaler, Series B, Human Geography*, 85 (2), s. 85–101.
- HARVEY, D. (2001): *Spaces of capital: towards a critical geography*. New York, Routledge, 429 s.
- HARVEY, D. (2008): The right to the city, *New Left Review* 53, s. 23–40.
- HEGER, V. (2012): *Komunikace ve veřejné správě*. Praha, Grada Publishing a.s., 256 s.
- HENDL, J. (2005): *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2. vydání, Portál, Praha, 407 s.
- HLADÍK, Z. (2015): Analýza diskurzu tvorby veřejného prostoru v Praze. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 90 s.

HODGES, D., KUPER, A., SCOTT, R. (2008): Qualitative Research: Discourse Analysis. *British Medical Journal*, č. 337, No. 7669 (Sep. 6, 2008), s. 570-572.

HOMOLÁČ, J. (2006): Diskurz o migraci Romů na příkladu internetových diskusí. *Sociologický časopis*, 2006, č. 42, s. 329–351.

HORSKÁ, P., MAUR E., MUSIL, J. (2002): Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa. Praha, Paseka, 351 s.

HRŮZA, J. (1962): Budoucnost měst. Praha, Orbis, 316 s.

CHOLT, J. (2006): Diskurzivní analýza globálních změn klimatu. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, katedra sociologie. Praha, 77 s.

JAROLÍMKOVÁ, S. (2005): Co v průvodcích nebývá aneb historie Prahy k snadnému zapamatování. Praha, Motto, 280 s.

JEŽKOVÁ, A. (2002): Praha babka měst. Praha, Albatros, 237 s.

JÍCHOVÁ, J. (2013): Kriminalita a její percepce v městském prostředí. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 113 s.

JÍCHOVÁ, J., TEMELOVÁ, J. (2012a): Kriminalita a její percepce ve vnitřním městě: případová studie pražského Žižkova a Jarova. *Geografie-Sborník ČGS*, 117, č. 3, s. 329–348.

JÍCHOVÁ, J., TEMELOVÁ, J. (2012b): Kriminalita a riziková místa centrálního a vnitřního města: sonda do názorů obyvatel vybraných pražských čtvrtí. In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Aleš Čeněk, Plzeň, s. 46–76.

JÍLKOVÁ, M. (2014): Konflikt ve vnímání hodnot arichtektonického dědictví a důsledky pro regeneraci městského prostředí: příklad města Ostrova. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 128 s.

JØRGENSEN, M., PHILLIPS, L. (2002): *Discourse Analysis as Theory and Method*. Sage, London, 229 s.

KIM, K. a kol. (2013): How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? *Tourism Management*, 36, s. 527-540.

KOZEL, R. a kol. (2006): *Moderní marketingový výzkum*. Grada Publishing, Praha, 260 s.

KUPKA, V. (2008): *Pražská opevnění*. Praha, Libri, 450 s.

KURNIAWATI, W. (2012): Public Space for Marginal People. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 36, s. 476-484.

KUSÁ, Z. (2008): Diskurz a zmeny sociálneho štátu. *Sociológia Slovak sociological review. Časopis Sociologického ústavu Slovenskej akadémie vied*. Ročník 40, 2008, číslo 1, s. 5 – 34.

LAPČÍK, M. (2008): Analýza TV zpravodajství jako specifického typu kulturního diskursu. In: Bočák, M., Rusnák, J. (eds): *Médiá a text II*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, s. 97-108.

- LAPČÍK, M. (2009): Diskurs jako téma diskursu: O diskursu bez Habermase i bez Foucaulta? In: Lapčík, M. (ed): Kultura – média – komunikace. Olomouc, FF UP Olomouc, č. 1 s. 93 – 116.
- LEFEBVRE, H. (1996): Writings on cities. Cambridge, USA, Blackwell, 260 s.
- LUPAČ, P., SLÁDEK, J. (2007): Městská otázka a informační věk v díle Manuela Castellse. In: Šubrt, J. a kol. (ed): Soudobá sociologie I (Teoretické koncepce a jejich autoři). Praha, Karolinum, s. 178 – 211.
- LYNCH, K. (2004): Obraz města: The image of the city. Praha, Polygon, 202 s.
- MADDEN, K. (2003): Utváření místa – Příručka k vytváření kvalitních veřejných prostorů. Brno, Nadace Partnerství, 99 s.
- MAREŠ, P. a kol. (2008): Sociální exkluze na lokální úrovni. Praha, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 77 s.
- MATLOVIČ, R., MATLOVIČOVÁ K. (2007): Koncept miesta vo vývoji geografického myslenia. In: Kraft, S. a kol. (eds): Česká geografie v Evropském prostoru. Sborník příspěvků z XXI. sjezdu České geografické společnosti. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, s. 181 – 190.
- MELKOVÁ, P. (2013): Role veřejného prostoru v současné tvorbě města. Architekt, č. 6, s. 70-75.
- MIESSLER, J. (2008): Kritická diskurzivní analýza (CDA) a velké množství masmediálních textů. In: Média a text II. Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešově, Prešov, s. 118–124.
- MIOVSKÝ, M. (2006): Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Grada, Praha, 332 s.
- MOUGHTIN, C. (2003): Urban design: street and square. Oxford, Architectural Press, 300 s.
- MRÁZKOVÁ, M. (2011): Genius loci a jeho role v cestovním ruchu. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 95 s.
- NASUTION, A. D., ZAHRAH, W. (2012): Public Open Space Privatization and Quality of Life, Case Study Merdeka Square Medan. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 36, s. 466-475.
- NEKVAPIL, J. (2006): „Úvodem k monotematickému číslu „Analýza promluv a textů, analýza diskurzu“. In: *Analýza promluv a textů, analýza diskurzu*. Sociologický časopis, 42, č. 2, s. 263–267.
- NÉMETH, J. (2009): Defining a public: The management of privately owned public space. Urban Studies, 46 (11), s. 2463-2490.
- NOVÁKOVÁ P. (2013): Veřejné prostory historického jádra Brna – náměstí. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta Architektury. Brno, 200 s.
- OLECKÁ, I., IVANOVÁ, K. (2010): Případová studie jako výzkumná metoda ve vědách o člověku.

- OUŘEDNÍČEK, M. a kol. (2009): Metody geografického výzkumu města. In: Ferenčuhová, S., Hledíková, M., Galčanová, L., Vacková, B. (eds): Město: Proměnlivá ne/samozřejmost. Pavel Mervart a Masarykova univerzita, Brno, s. 93 – 125.
- OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2012): Sociální proměny pražských čtvrtí. Praha, Academia, 302 s.
- OUŘEDNÍČEK, M. a kol. (2012): Prostorová typologie a zonace Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds): Sociální proměny pražských čtvrtí. Praha, Academia, s. 268 – 286.
- PAIN, R. (1997): Social Geographies of Women's Fear of Crime. Transactions of the Institute of British Geographers, 22, č. 2, s. 231-244.
- PAIN, R. (2000): Place, social relations and the fear of crime: a review. Progress in Human Geography, 24, č. 3, s. 365–387.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 448 s.
- PÁSKOVÁ, M. (2009): Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. 2. vydání. Hradec Králové, Gaudeamus. 298 s.
- PIXOVÁ, M. (2012): Struggle for the right to the city: Alternative spaces in post-socialist Prague. Disertační práce, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 224 s.
- POSPĚCH, P. (2012): Nákupní centra a veřejný prostor: studie o regulaci městského prostoru. Disertační práce, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, katedra sociologie, Brno, 176 s.
- POSPĚCH, P. (2013): Městský veřejný prostor: interpretativní přístup. Praha, Sociologický časopis (01), s. 75-100.
- POSPÍŠILOVÁ, L. (2007): Skutečné obyvatelstvo centra Prahy a každodenní život v jeho lokalitách. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.
- POSPÍŠILOVÁ, L. (2012a): Prostorové aspekty každodenního života. Disertační práce, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 69 s.
- POSPÍŠILOVÁ, L. (2012b): Denní rytmus lokalit pražského centra. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds): Sociální proměny pražských čtvrtí. Praha, Academia, s. 136-158.
- PRAŽÁK, V. (2013): Moderní kosmologie a proměny představ o prostoru. Diplomová práce, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, katedra filozofie, Brno, 72 s.
- PROCHÁZKOVÁ, A. (2014): Diskurs a konstrukce nové identity rozvojové lokality: Případová studie dostavby Vítězného náměstí v Praze. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 90 s.
- PROKOPOVÁ K., MARTINKOVÁ P., ORSÁGOVÁ Z. (2014): Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 76 s.
- PURCELL, M. (2003): Citizenship a the right to the global city: remaigining the capitalist world order. International Journal of Urban and Regional Research 27 (3), s. 564-590.
- RELPH, E. (1976). Place and placelessness. London, Pion 156 s.

- RYGLOVÁ, K., BURIAN, M., VAJČNEROVÁ, I. (2011): Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi (1. vyd.). Praha, Grada, 216 s.
- ŘEHÁČKOVÁ, D. (2006): Konstruování maskulinity v časopisech životního stylu pro muže. In: Analýza promluv a textů, analýza diskurzu. Sociologický časopis, 42, č. 2, s. 291 – 305.
- SEAMON, D., SOWERS, J. (2008): Place and Placelessness (1976): Edward Relph. P. Hubbard, R. Kitchen, & G. Vallentine (eds): Key texts in human geography. London, Sage s. 43-52.
- SEDLÁKOVÁ, R. (2014): Výzkum médií. Neužívanější metody a techniky. Grada Publishing, Praha, 544 s.
- SIMPSON, F. (1999): Tourist impact in the historic centre of Prague: Resident and visitor perceptions of the historic built environment. Geographical Journal, 165 (2), s. 173-182.
- SILVERMAN, D. (2005): *Ako robí kvalitatívny výskum*. Bratislava, Ikar, 327 s.
- SITTE, C. (2012): Stavba měst podle uměleckých zásad. Brno, Ústav územního rozvoje, 112 s.
- SIWEK, T. (2011): Percepce geografického prostoru. Praha, Česká geografická společnost, 164 s.
- SKALICKÁ, E. a kol. (2008): Srdce města. Praha, Útvar rozvoje hlavního města Prahy, 250 s.
- SMITH, S. J. (1986): Crime, Space and Society. Cambridge University Press, Cambridge, 228 s.
- STAEHLI, L. A., MITCHELL, D. (2007): Locating the public in research and practice. Progress in Human Geography, 31 (6), s. 792-811.
- STAŇKOVÁ J. a kol. (1991): Pražská architektura, významné stavby jedenácti století. Praha, Pražská architektura, 355 s.
- STÁTNÍKOVÁ, P. (2010): Zmizelá Praha: trhy a tržiště. Praha, Paseka, 236 s.
- SVOBODOVÁ H. (2012): Veřejné prostory v lokalitách s rodinnými domy. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 94 s.
- SÝKORA, L. (1993): Gentrifikace: měnící se tvář vnitřních měst. Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, s. 100-119.
- SÝKORA, L. (1996): Transformace fyzického a sociálního prostředí Prahy. In: Hampl, M., a kol. (ed): Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. Praha, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, s. 361-394.
- SÝKORA, L. (1999): Proměny vnitřní prostorové struktury postkomunistické Prahy. Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis-Folia Geographica, 32 (3), s. 98-103.
- SÝKORA, L. (2007): Výzvy postsocialistického města. Era 21, č. 2, s. 54-57.
- SZENTESIOVÁ, K. (2010): Urbanistický vývoj Prahy za posledních 20 let. Urbanismus a územní rozvoj, ročník 8, č. 5, s. 129-147.

ŠILHÁNKOVÁ, V. a kol. (2002): Urbanismus a územní plánování. Pardubice, Univerzita Pardubice, fakulta Ekonomicko-správní, 117 s.

ŠILHÁNKOVÁ, V. (2003): Veřejné prostory v územně plánovacím procesu. Brno, Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 144 s.

ŠPELDA, D. (2009): Sociální konstruktivismus ve zkoumání vědy a jejích dějin. Odborná studie. Antropowebzin, 1, s. 21–31.

TEIGE, J., HERAIN, J. (1908): Staroměstský rynek v Praze. Nakladatelství Společnost přátel starožitností českých v Praze. Praha, 430 s.

TEMELOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, N., SLEZÁKOVÁ, A. (2010) : Rezidenční spokojenost seniorů v proměňujících se čtvrtích Prahy. Sociální studia, 3, s. 95 – 113.

TUAN, Y. F. (1976): Humanistic geography. Annals of the Association of American Geographers, 66 (2), s. 266 – 276.

TUAN, Y. F. (1977): Space and Place. The Perspective of Experience. Minneapolis, University of Minnesota, 235 s.

UHEREK, Z. a kol. (2014): Analýza uživatelů a užívání městského veřejného prostoru hl. m. Prahy. Etnologický ústav AV ČR, Praha, 74 s.

VÁVRA, M. (2006): Tři přístupy k analýze diskurzu – neslučitelnost nebo možnost syntézy? In: Tichý R. (ed), Miscellanea Sociologica. Praha, Fakulta sociálních věd UK, s. 49-65.

VÁVRA, J. (2010): Jedinec a místo, jedinec v místě, jedinec prostřednictvím místa. Geografie-Sborník ČGS, 115, č. 4, s. 461–478.

VOJTÍŠKOVÁ, K. (2008): Diskurzní analýza – diskurzivní psychologie a kritický analýza diskurzu. Pracovní texty, Sociologický ústav AV ČR, č. 13, 15 s.

VYHNÁLKOVÁ, M. (2012): Veřejné prostory v nových rezidenčních lokalitách v Praze. In: Ouředníček, M. (ed): Sociální proměny pražských čtvrtí. Praha, Academia, s. 250 – 267.

WINCHESTERIR, H. P. M., WHITE, P. E. (1988): The location of marginalised groups in the inner city. Environment and Planning, Society and Space, 6, s. 37-54.

WHYTE W.H. (2001): The social life of small urban spaces. New York, Project for public spaces, 125 s.

ZÁBRODSKÁ, K. (2010): Diskurzivní analýza v soudobé sociální psychologii: teorie, koncepty a aplikace. Československá psychologie, 54 (3), s. 294-262.

ZUKIN, S. (1995): The culture of cities. Cambridge, MA: Blackwell, 338s.

Další zdroje

KLABÍKOVÁ-RÁBOVÁ, T. (2013): Analýza diskurzu v současné francouzské perspektivě. Lingvistika Praha. [online]. [2016-06-23]. Dostupné na: <<http://lingvistikaprahaff.cuni.cz/sbornik> >

KOUTNÝ, J., ŠILHÁNKOVÁ, V. (2001): Metodika veřejných prostorů města Brna. Brno, Útvar hlavního architekta Magistrátu města Brna.

MELKOVÁ P., a kol. (2014a): Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy. Praha, Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 290 s.

MELKOVÁ P., a kol. (2014b): Strategie rozvoje veřejných prostranství hlavního města Prahy. Praha, Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 66 s.

ŠULEŘOVÁ, M. (2006): Potenciál a limity městského prostoru. Sociální studia. Praha, Fakulta Sociálních studií MU č. 2. 41-63 s.

VOJTÍŠEK V. (1938): 600 let Staroměstské radnice v Praze. Zvláštní číslo Věstníku hlavního města Prahy k oslavám 600 let Staroměstské radnice. Praha, Rada hlavního města Prahy, 40 s.

Elektronické zdroje

AKTUÁLNĚ, Pokorný [online]. [2016-06-23]. Dostupné na:
<<http://zpravy.aktualne.cz/regiony/praha/povolte-segway-aspon-nekde-jinak-vas-budeme-zalovat-o-zpusob/r~3448f728322111e683920025900fea04/>>

ARCHIVNÍ KATALOG HL. M. PRAHY [online]. [2015-01-19]. Dostupné na:
<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/>

ASOCIACE PRŮVODCŮ ČR [online]. [2016-05-06]. Dostupné na:
<<http://www.asociacepruvodcu.cz/novinky.php?id=88>>

BUSKING [online]. [2016-05-06]. Dostupné na:< <http://busking.cz/clanky/presne-zneni-nove-anti-buskerske-vyhlasky-ktera-vejde-v-platnost-1brezna-2016>>

ČSÚ: ulice a veřejné prostranství [online]. [2015-08-20]. Dostupné na:
<http://www.czso.cz/csu/rso.nsf/i/ulice_a_vp />

ČSÚ: Vývoj obyvatelstva hlavního města Prahy 2001-2010. [online]. [2015-01-20]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/czso/104007-11-n_2011-07>

ČSÚ: Cestovní ruch v hl. m. Praze v roce 2014 [online]. [2015-04-28]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/xa/cestovni-ruch-v-hl-m-praze-v-roce-2014>

Emailová korespondence s Ing. Sírtoovou a Mgr. Vladíkovou [online] 24.5.2016

Emailová korespondence s Mgr. J. Brabcem [online] 18.5.2016

Emailová korespondence s radním D. Hodkem [online] 27.5.2016

DOTAZY RADNÍM. [online]. [cit. 2015-05-16]. Dostupné z: <
<http://dotazy.praha.eu/dotaz/zdroj-vody-na-staromestskem-namesti/>>

GEOPORTAL PRAHA. [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z:<
<http://www.geoportalpraha.cz/cs/mapove-aplikace>>

LIDOVÉ NOVINY [online]. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z:
<http://www.lidovky.cz/nejkrasnejsi-parkoviste-sveta-zrusit-dhq/design.aspx?c=A160229_154436_ln-bydleni_toh>

MAPA KRIMINALITY [online]. [cit. 2015-02-21]. Dostupné z:
<<http://www.mapakriminality.cz>>

MAPY GOOGLE [online]. [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <<https://maps.google.cz/>>

MAPY [online]. [cit. 2016-04-05]. Dostupné z:< <https://mapy.cz>>

MARIÁNSKÝ SLOUP [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z:
<http://marianskysloup.info/historie/>

MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 1 [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <<http://www.praha1.cz/cps/odbory-a-oddeleni-49707>>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. [online]. [cit. 2016-06-05]. Dostupné z: <<http://www.mmr.cz/cs/Ministerstvo/Ministerstvo/Otazky-a-odpoved/Cestovni-ruch>>

NOVÁK, A. (2014): Squaty, právo na město a obecně sdílené statky. [online]. [cit. 2014-12-14]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/17466-squaty-pravo-na-mesto-a-obecne-sdilene-statky>

PORTÁL HL. M. PRAHY, odbor kultury, zahraničních vztahů a cestovního ruchu. [online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <http://kultura.praha.eu/jnp/cz/potrebuji_vyridit/poulicni_umelecke_verejne_produkce/index.html>

PRAGUE CITY LINE [online]. [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <<http://www.praguecityline.cz/prazske-pamatky/staromestske-namesti-zanikla-krocinova-kasna-a-jine-kasny>>

PRAŽSKÉ KAŠNY A FONTÁNY [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.prazskekasny.net/kasna.php?strana_id=225>

PROJECT FOR PUBLIC SPACE [online]. [cit. 2015-09-13]. Dostupné z: <<http://www.pps.org/reference/grplacefeat/>>

SPOLEČNOST PRO OBNOVU MARIÁNSKÉHO SLOUPU [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <<http://www.marianskysloup.cz>; <http://www.marianskysloup.cz/clanky/aktuality/archeologicky-pruzkum-zacal.html>>

SEGWAY TOUR PRAHA [online]. [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <<http://www.segwaytour.cz>>

STARÁ PRAHA [online]. [cit. 2015-11-29]. Dostupné z: <<http://starapraha.cz/pohlednice-praha-staromestske-namesti.php>>

TEMELOVÁ, J., SÝKORA, L. (2005): Segregace: definice, příčiny, důsledky, řešení. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje a Centrum pro výzkum měst a regionů, s. 5-21 [online]. [cit. 2013-08-27]. Dostupné z: http://everest.natur.cuni.cz/akce/segregace/publikace/Temelova_Sykora.pdf.

ÚSTAV PRO DĚJINY UMĚNÍ 2012 [online]. [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <<http://udu2.ff.cuni.cz>>

ÚZEMNĚ ANALYTICKÉ PODKLADY HL. M. PRAHY 2012 [online]. [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/soubory/data/UAP/UAP2012/2_9_zelen_a_rekreace.pdf>

ÚZEMNĚ ANALYTICKÉ PODKLADY HL. M. PRAHY 2014 [online]. [cit. 2015-05-15]. Dostupné z: <http://www.iprpraha.cz/clanek/48/textova-cast>

VERITAS, Z. S., historická společnosti pro aktualizaci odkazu české reformace. Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://veritas.evangelnet.cz/mariansky-sloup>

ZÁKONY PRO LIDI [online]. [cit. 2015-09-10]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1971-66>

Seznam zdrojů k analýze veřejného diskurzu

- (1) Dostavba Staroměstské radnice čeká na nové koncertní provedení. Rozhovor s architekty Františkem Kašíčkou a Milanem Pavlíkem. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: <http://stary-web.zastarouprahu.cz/ruzne/staromrad.htm>
- (2) Staroměstská radnice – trochu historie a několik otázek. [online] cit. 16-4-2016. Dostupné z: <http://www.stavebni-forum.cz/cs/article/9478/staromestska-radnice-trochu-historie-a-nekolik-otazek/>
- (3) Staroměstské náměstí v Praze změní podobu. [online] cit. 16-4-2016. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/staromak_podoba_praha_20080105.html
- (4) Začíná diskuse o revitalizaci Staroměstské radnice. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/archiv_tiskovych_zprav/zacina_diskuse_o_revitalizaci.html
- (5) Dostavba staroměstské radnice v nedohlednu. [online] cit. 18-4-2016. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/bydleni/133054-dostavba-staromestske-radnice-v-nedohlednu.html>
- (6) Čtenářská soutěž: Jak dostavět Staroměstskou radnici? [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/13-28_59321.html
- (7) Dostavba Staroměstské radnice je v nedohlednu 23. 9. 2009. [online] cit. 18-4-2016. Dostupné z: Zdroj: http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/dostavba-staromestske-radnice-je-v-.html
- (8) 8 soutěží, 0 výsledků? Aneb Staroměstská radnice podesáté. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: <http://www.earch.cz/cs/8-soutezi-0-vysledku-aneb-staromestska-radnice-podesate>
- (9) O dostavbě Staroměstské radnice [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://www.archiweb.cz/blog.php?blog_id=54177&id_article=151
- (10) O soutěži na dostavbu radnice. [online] cit. 15-4-2016. Dostupné z: http://www.archiweb.cz/blog.php?blog_id=54177&id_article=150
- (11) Z metropole (video záznam) – projekty dostavby Staroměstského náměstí. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10116288835-z-metropole/212411058230011/obsah/195212-projekty-dostavby-staromestskeho-namesti/>
- (12) Vráti se Mariánský sloup? [online] cit. 17-2-2016. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/vrati-se-mariansky-sloup-0hc-/zpravy-domov.aspx?c=A071129_090001_ln_praha_hel
- (13) Na Staroměstské náměstí v Praze se vrátí Mariánský sloup, možná i kašna. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/na-staromestske-namesti-v-praze-se-vrati-mariansky-sloup-mozna-i-kasna-1mo-/praha-zpravy.aspx?c=A120512_1777133_praha-zpravy_sfo
- (14) Kdo se bojí Mariánského sloupu? [online] cit. 1-3-2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/1171089-kdo-se-boji-marianskeho-sloupu>
- (15) Na Staroměstské náměstí se vrátí barokní Mariánský sloup. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1169568-na-staromestske-namesti-se-vrati-barokni-mariansky-sloup>

- (16) Praha souhlasí s návratem Mariánského sloupu na Staromák. [online] cit. 18-4-2016. Dostupné z: <http://archiweb.cz/news.php?type=1&action=show&id=13302>
- (17) Boj o symbol. Na Staroměstské náměstí se zřejmě vrátí Mariánský sloup. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/na-staromestske-namesti-se-zrejme-vrati-mariansky-sloup-pe3-/praha-zpravy.aspx?c=A130411_1915739_praha-zpravy_eb
- (18) Kameníci: Mariánský sloup chceme na Staromák vrátit letos v září. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/kamenici-mariansky-sloup-chceme-na-staromak-vratit-letos-v-zari-20150122.html
- (19) Radní 'strhli' Mariánský sloup. Nechtějí ho. [online] cit. 15-4-2016. Dostupné z: http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/radni-strhli-mariansky-sloup-nechteji-ho-20150520.html
- (20) Místo dostavby radnice se bude soutěžit na podobu celého náměstí. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: <http://archiweb.cz/news.php?type=&action=show&id=4665>
- (21) Bém: Staroměstské náměstí nemá být skanzenem historických událostí. [online] cit. 18-4-2016. Dostupné z: <http://www.regionycr.cz/view.php?cislocclanku=2009091283&nazevclanku=bemstaromestske-namesti-nema-byt-skanzenem-historickychudalosti&rstema=207&rsstat=5&rskraj=10&rsregion=50>
- (22) Odborníci: Nynější stav Staroměstského náměstí je provizoriem. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: <http://archiweb.cz/news.php?type=&action=show&id=7612>
- (23) Změní se současná podoba pražského Staroměstského náměstí (audio záznam) [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://archiweb.cz/blog.php?blog_id=54177&id_article=147&action=show&id=147z:>
- (24) O Staroměstském náměstí v Praze [online] cit. 15-4-2016. Dostupné z: http://www.archiweb.cz/blog.php?blog_id=54177&id_article=152
- (25) Staroměstské náměstí: Jak může v budoucnu vypadat? [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/staromestske-namesti-jak-muze-v-budoucnu-vypadat.html
- (26) O podobě „Staromáku“ mají rozhodnout sami Pražané, říká primátor. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/o-podobe-staromaku-maji-rozhodnout-sami-prazane-rika-primator-pb6-/praha-zpravy.aspx?c=A111101_1677713_praha-zpravy_ab>
- (27) Staroměstské náměstí bude více sloužit Pražanům a turistům. [online] cit. 16-4-2016. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/staromestske_namesti_bude_vice_slouzit.html
- (28) Praha povolí letos na Staroměstském náměstí jen omezený počet akcí. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/povolene-akce-na-staromestskem-namesti-v-praze-flh-/praha-zpravy.aspx?c=A121231_1871638_praha-zpravy_sfo
- (29) Staroměstské náměstí v hluku: magistrát schvaluje a zamítá. [online] cit. 16-4-2016. Dostupné z: http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/staromestske-namesti-v-hluku-magistrat-schvaluje-a-zamita-20130523.html
- (30) Z metropole (video záznam) – Staroměstské náměstí žije. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10116288835-z-metropole/213411058230041/obsah/284895-staromestske-namesti-zije?kvalita=ad>

- (31) Ve městě se objevila nová cedule. Ukazuje, kde se scházejí turisté. [online] cit. 15-4-2016. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/ve-meste-se-objevila-nova-cedule-ukazuje-kde-se-schazeji-turiste-p8d-/metro.aspx?c=A141210_171530_co-se-deje_hyr
- (32) Na Staroměstském náměstí bude víc místa. Dvě restaurační zahrádky zmizí. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/na-staromestskem-namesti-bude-vic-mista-dve-restauracni-zahradky-zmizi-1n6-/metro.aspx?c=A151222_110734_co-se-deje_lupo
- (33) U Staroměstského náměstí vznikne z bytů hotel, nájemníci musí pryč. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1501840-u-staromestskeho-namesti-vznikne-z-bytu-hotel-najemnici-musi-pryc>
- (34) Svítící kozy zaplavily Staroměstské náměstí, památkáři se bouří. [online] cit. 18-5-2016. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/oslavy-cinskeho-noveho-roku-na-staromestskem-namesti-pf9-/praha-zpravy.aspx?c=A150219_2140884_praha-zpravy_bur
- (35) Hokej bude na Staroměstském náměstí zřejmě naposledy. [online] cit. 16-4-2016. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/369593-hokej-bude-na-staromestskem-namesti-zrejme-naposledy.html>
- (36) Pomník Jana Husa je již sto let dominantou Staroměstského náměstí. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pomnik-jana-husa-je-jiz-sto-let-dominantou-staromestskeho-namesti/1234624>
- (37) Rozdělme Staroměstskou radnici průchodem, navrhuje pražští radní. [online] cit. 17-4-2016. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/staromestskou-radnici-muze-protnout-pruchod-foz-/praha-zpravy.aspx?c=A121212_1865986_praha-zpravy_sfo
- (38) Praha vypíše soutěž na dostavbu Staroměstského náměstí. [online] cit. 19-4-2016. Dostupné z: <http://archiweb.cz/news.php?type=&action=show&id=8882>